

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 9/2022

СЪДЪРЖАНИЕ

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ	4
Решение № 50114 от 09.09.2022 г. на ВКС по н. д. № 423/2022 г., II н. о., докладчик съдията Петя Шишкова	4
II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ	6
Решение № 60165 от 4.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2046/2021 г., I г. о., докладчик председателят Дияна Ценева.....	7
Решение № 60169 от 5.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 438/2021 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова	10
Решение № 30 от 11.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2603/2021 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова	14
Решение № 29 от 12.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1804/2021 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова	18
Решение № 60133 от 19.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3804/2020 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова	23
Решение № 15 от 19.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4520/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Ерик Василев	29
Решение № 60233 от 4.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 724/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Любка Андонова	36
Решение № 4 от 7.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2285/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Геника Михайлова.....	38
Решение № 9 от 13.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1551/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик председателят Василка Илиева	41
Решение № 56 от 4.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2700/2021 г., III г. о., докладчик съдията Даниела Стоянова.....	43
Решение № 49 от 29.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1945/2021 г., III г. о., докладчик съдията Илияна Папазова	47
III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ	49
Решение № 60111 от 13.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 578/2020 г., I т. о., докладчик съдията Мадлена Желева.....	49
Решение № 60172 от 14.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 942/2020 г., I т. о., докладчик съдията Вероника Николова	55
Решение № 24 от 15.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 2487/2020 г., II т. о., докладчик председателят Камелия Ефремова.....	58
Решение № 55 от 15.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 611/2022 г., I т. о., докладчик съдията Десислава Добрева	60

Решение № 45 от 18.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 917/2020 г., П т. о., докладчик съдията Николай Марков	63
Решение № 1 от 19.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 2503/2020 г., П т. о., докладчик съдията Галина Иванова	66
Решение № 47 от 19.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 418/2021 г., П т. о., докладчик съдията Иванка Ангелова.....	70

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. Процесуалните документи в съдебната фаза на процеса следва да са в една и съща форма. По делата, които са стартирали в съдебна фаза на хартия е задължително изготвянето на оригинали на съдебните актове със саморъчни подписи. По останалите дела подписването на документите само с електронен подпис е допустимо, само когато са изпълнени следните изисквания:

- Всички значими документи и доказателствата, чието естество позволява, да са въведени в електронното дело чрез снемане на електронен образ, позволяващ възпроизвеждането им;

- Да съществува възможност и процесуален ред за оспорване на преобразуваното писмено доказателство, документ, удостоверение изявление на орган и т.н.;

- Да бъде осигурена технологична система за достъп на участниците в процеса до електронното дело;

- Да съществува възможност за институционален контрол на достоверността на електронните подписи.

Чл. 348, ал. 3, т. 2 НПК

Чл. 33, ал. 7, чл. 310, ал. 1 и чл. 311, ал. 2 НПК

Чл. 6 и чл. 13 ЕКПЧ и чл. 41, § 2, б. "б" ХОПЕС

Решение № 50114 от 09.09.2022 г. на ВКС по н. д. № 423/2022 г., П н. о., докладчик съдията Петя Шишкова

Образувано е по повод на постъпила касационна жалба и допълнение към нея от защитника на подсъдимия Д. Н. Р. срещу присъда № 13 от 24.02.2022г., постановена по ВНОХД № 19/22г. по описа на Варненския окръжен съд. С атакувания съдебен акт е отменена присъда № 127 от 14.12.2021г. по НОХД № 2805/21г. на Варненския районен съд и подсъдимият е признат за виновен в това, че на 06.07.2021г. на пътен възел „Л.“, общ.А., управлявал МПС – л.а. марка „Рено“, с ДК № ** **** ** след употреба на наркотични вещества – амфетамин и матамфетамин, установено по надлежния ред, като деянието е извършено повторно, и на основание чл.343б, ал.4, вр. ал.3 от НК е осъден на лишаване от свобода за срок от една година и шест месеца, на глоба в размер на хиляда лева и е лишен от право да управлява МПС за срок от две години. На основание чл.68, ал.1 от НК е приведено в изпълнение наказанието лишаване от свобода за срок от три месеца, наложено по НОХД № 150/19г. на РС-Девня. Постановено е изгърпяването на лишаването от свобода да бъде при първоначален общ режим.

В жалбата са декларирани всички касационни основания, но по същество изложените доводи са за необоснованост, каквато проверка не се дължи от касационната инстанция. Оплакване за допуснатото съществено процесуално

нарушение представлява единствено твърдението, че съдът не е изложил надлежни мотиви за отхвърляне на възможната версия автомобилът да е управляван от св.Н.. Иска се отмяна на присъдата и оправдаване на подсъдимия, алтернативно – връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

В съдебно заседание защитникът поддържа жалбата. Представителят на ВКП я намира за неоснователна и моли присъдата да бъде оставена в сила.

Върховният касационен съд, след като се запозна с доводите на страните, и извърши проверка в пределите по чл.347, ал.1 от НПК, намери следното:

Присъдата следва да бъде отменена и делото да бъде върнато за ново разглеждане на въззивната инстанция поради констатирано служебно от съда съществено процесуално нарушение. Изготвените от Варненския окръжен съд разпореждания, определения, протоколи от съдебните заседания, присъдата и мотивите към нея, не са налични по делото в оригинал, а в копия, заверени от деловодител. След изискване на оригиналните документи, председателят на съда с писмо изх.№ ИП-201/13.07.22г. е уведомил ВКС, че съобразно изискванията на чл.360а, вр. чл.360в, ал.2 от Закона за съдебната власт оригиналните актове са подписани с електронен подпис, като не е възприета практиката да се изготвят и на хартиен носител и да се подписват с химикална паста.

При горното настоящият съдебен състав намери, че липсва надлежно постановен съдебен акт, подлежащ на касационен контрол, тъй като неполагането на подпис върху присъдата или протокола от съдебно заседание по своите правни последици е равносилно на пълната им липса, което нарушение е от категорията на абсолютните, визирани в чл. 348, ал. 3, т. 2 от НПК.

Варненският окръжен съд е допуснал посоченото процесуално нарушение в резултат на неправилно приложение на чл.33, ал.7, чл.310, ал.1 и чл.311, ал.2 от НПК и свързаните с тях текстове на ЗСВ. Нормативните изменения в сила от 30.06.2021г. и 01.07.2021г. следва задължително да се тълкуват във връзка с разпоредбите на чл.6 и чл.13 от ЕКЗПЧОС относно правото на справедлив съдебен процес и правото на ефективни правни средства за защита и на чл.41, §2, б. “б“ от Хартата на основните права на Европейския съюз, установяващ право на достъп на всяко лице до документите, които се отнасят до него, респективно задължение за съда да предоставя достъп до постановените актове в оригинал. Подписаните с електронен подпис актове на съда, визирани в посочените текстове на НПК, видно от чл.360з от ЗСВ не съществуват самостоятелно в електронната среда, а са част от електронно дело, представляващо съвкупност от свързани електронни записи в информационната система на органа на съдебната власт, която съдържа всички електронни документи и информация, създадени или предоставени от участниците в производството и органите на съдебната власт във връзка с упражнени процесуални права или удостоверителни изявления, всички електронни документи и доказателства и други данни, обработвани от органа на съдебната

власт във връзка с производството. До електронното дело на правоимащите следва да бъде предоставен отдалечен, непрекъснат и безплатен достъп, както и технологии и средства за достъп.

Съвкупната оценка на относимото законодателство дава основание за следните изводи:

1. Не съществува забрана са паралелно водене на делата на хартиен носител и в електронна форма. Изискванията на процесуалните закони за начина на водене на делата и документооборота не са отменени;

2. Процесуалните документи в съдебната фаза на процеса следва да са в една и съща форма. Съответно в същата форма, физически или по електронен път, да става и преминаването на делото от един орган на съдебната система в друг. След като първоинстанционното производство е образувано по обвинителен акт, изготвен на хартиен носител и подписан от прокурора, след като протоколите и присъдата на Районния съд също са на хартия и са подписани с мастилена паста, недопустимо е въззивните съдебни актове да съществуват само в електронен вид;

3. До въвеждането на пълноценно и реално електронно правосъдие, освен по делата, които са стартирали в съдебна фаза на хартия, за нуждите на правораздаването е задължително изготвянето на оригинали на актовете със саморъчни подписи и по всички останали дела, по които не е възможно да бъдат изпълнени следните изисквания:

- Всички значими документи и доказателствата, чието естество позволява, да бъдат въведени в електронното дело чрез снемане на електронен образ, позволяващ възпроизвеждането им;

- Да съществува възможност и процесуален ред за оспорване на преобразуваното писмено доказателство, документ, удостоверение изявление на орган и т.н.;

- Да бъде осигурена технологична система за достъп на участниците в процеса до електронното дело;

- Да съществува възможност за инстанционен контрол на достоверността на електронните подписи.

По конкретното дело тези изисквания не са изпълнени. Съдебното производство е стартирало и приключило пред първоинстанционния съд на хартиен носител, въззивният протест също е със саморъчен подпис на прокурора. ВКС не разполага с възможност за директен достъп до електронното дело през ЕИСС, представителят на ВКП, участващ в касационното производство – също, като по този начин съществено са ограничени процесуалните му права.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

2. Семейният кодекс не съдържа забрана съпругът-собственик на семейното жилище да се разпореди с него след развода, включително и в случаите, когато от

брака има ненавършили пълнолетие деца и ползването на жилището е предоставено на другия съпруг, който ще упражнява родителските права /чл. 56, ал. 2 и 3 СК/.

Съгласно изричната разпоредба на чл. 57, ал. 1 СК във всички случаи на предоставяне на семейното жилище за ползване на единия съпруг по силата на съдебното решение по чл. 56 СК възниква наемно отношение между собственика на жилището като наемодател и съпругът, на когото е предоставено ползването като наемател. За да защити интересите на съпруга-наемател срещу последващо прехвърляне на жилището от собственика, законът дава възможност за вписване на решението по чл. 56 СК, като придава на това вписване действието по чл. 237, ал. 1 ЗЗД – вписването прави наемното отношение противопоставимо на последващите приобретатели за целия срок на ползване.

В хипотезата на чл. 56, ал. 2 и 3 СК вписването на решението за предоставяне на ползването на семейното жилище охранява и интересите на ненавършилите пълнолетие деца, родителските права по отношение на които са възложени за упражняване от съпруга-несобственик, тъй като до навършване на пълнолетие те живеят заедно с него и промяната на местоживеенето на този родител води и до промяна на местоживеенето на непълнолетните деца.

Чл. 56 СК

Чл. 57, ал. 1 СК

Чл. 237, ал. 1 ЗЗД

Чл. 108 ЗС

Решение № 60165 от 4.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2046/2021 г., I г. о., докладчик председателят Дияна Ценева

Допуснато е касационно обжалване по въпроса за противопоставимостта на облигационното право на ползване на жилището, произтичащо от решение по чл. 56 СК, спрямо последващ /след предоставяне на жилището за ползване/ приобретател на жилищния имот, като е констатирано противоречие на даденото от въззивния съд разрешение на този въпрос с решение № 61 от 24.02.2012 г. по гр. д. № 671/2011 г. на ВКС, III г. о.

Жалбоподателката поддържа, че в тази част въззивното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон - чл. 57 СК, тъй като решението на съда за предоставяне на семейното жилище за ползване на ответницата не е било вписано и в този случай то е непротипоставимо на ищцата, която е придобила имота след влизането му в сила.

Ответницата по касация М. М. изразява становище, че въззивното решение е правилно и обосновано. Сочи, че с решението на брачния съд процесният имот е предоставен за ползване от нея и от родените от брака непълнолетни деца. Между тях и собственика на имота не възниква наемно правоотношение, поради което невписването на бракоразводното решение е без значение за правото им да ползват жилището до навършване на пълнолетие или до настъпване на други обстоятелства по смисъла на чл. 56, ал. 6 СК и този срок не търпи ограничения. Като тяхна майка, на която съдът е възложил упражняването на родителските права, тя има задължение да живее с децата си и да се грижи за тях, затова правилно въззивният съд е приел, че предявеният против нея ревандикационен иск не може да бъде уважен в осъдителната му част.

Върховният касационен съд, състав на първо гражданско отделение, за да се произнесе, взе предвид следното:

От фактическа страна по делото е установено, че с решение по гр. д. № 48247/2015 г. на Софийски районен съд, влязло в сила на 15.06.2016 г., е прекратен с развод бракът между М. С. М. и И. А. М.. С това решение семейното жилище, находящо се в [населено място], [улица], вх....., ет....., на основание чл. 56, ал. 2 СК е предоставено за ползване на съпругата М. М., на която е предоставено и упражняването на родителските права по отношение на родените от брака непълнолетни деца Л. и С.. Жилището е било собственост на съпруга И. М.. С договор за покупко-продажба, сключен с нотариален акт №..... г. на нотариус с № 622 в регистъра на Нотариалната камара, И. М. продал жилището на Б. Ф. К..

При така установените факти по делото въззивният съд е приел, че докато не бъдат преуредени чрез иск по чл. 56, ал. 6 СК породените от решението на брачния съд отношения по повод ползването на жилището, децата и тяхната майка, на която е възложено упражняването на родителските права, имат право да го обитават. До навършване на пълнолетие децата имат право да живеят в процесното жилище и това тяхно право е противопоставимо на ищцата, която е придобила собствеността върху имота след постановяване на съдебното решение. Посочил е, че между децата и техният баща не е възникнало наемно правоотношение. На тях не може да бъде противопоставено обстоятелството, че решението на брачния съд не е било вписано. Като последица от това ревандикационният иск в осъдителната му част не може да бъде уважен и против тяхната майка, тъй като тя има задължение да живее заедно с децата си и да се грижи за тях.

В решение № 61 от 24.02.2012 г. по гр. д. № 671/2011 г. на ВКС, III г. о., е прието, че решението по чл. 56 СК поражда само облигационно право на ползване на жилището, което не е противопоставимо на последващ /след предоставяне на правото на ползване/ приобретател на жилищния имот.

Тази практика се споделя от настоящия състав. Семейният кодекс не съдържа забрана съпругът-собственик на семейното жилище да се разпорежи с него след развода, включително и в случаите, когато от брака има ненавършили пълнолетие деца и ползването на жилището е предоставено на другия съпруг, който ще упражнява родителските права /чл. 56, ал. 2 и 3 СК/. Съгласно изричната разпоредба на чл. 57, ал. 1 СК във всички случаи на предоставяне на семейното жилище за ползване на единия съпруг по силата на съдебното решение по чл. 56 СК възниква наемно отношение между собственика на жилището като наемодател и съпругът, на когото е предоставено ползването като наемател. За да защити интересите на съпруга-наемател срещу последващо прехвърляне на жилището от собственика, законът дава възможност за вписване на решението по чл. 56 СК в имотния регистър, като придава на това вписване действието по чл. 237, ал. 1 ЗЗД-вписването прави наемното отношение противопоставимо на последващите приобретатели за целия срок на ползване. В хипотезата на чл. 56, ал. 2 и 3 СК вписването на решението за предоставяне на ползването на семейното жилище охранява и интересите на ненавършилите пълнолетие деца, родителските права по отношение на които са възложени за упражняване от съпруга-несобственик, тъй като до навършване на пълнолетие те живеят заедно с него и промяната на местоживеенето на този родител води и до промяна на местоживеенето на непълнолетните деца.

Неправилно е становището на въззивния съд, че докато не бъде извършена промяна на ползването на семейното жилище по реда на чл. 56, ал. 6 СК, малолетните деца са носители на предоставеното им със съдебното решение по чл. 56 СК право да живеят в процесното жилище до навършване на пълнолетие и това тяхно право е противопоставимо на ищцата, тъй като тя е придобила правото на собственост върху жилището след постановяване на съдебния акт. Правото на ползване, породено от решението по чл. 56 СК, има облигационен, а не вещноправен характер. За целия срок на ползването то е противопоставимо на насрещната страна по правоотношението-собственика на жилището,

а при прехвърляне на правото на собственост-на новия собственик само при условията на чл. 237, ал. 1 ЗЗД с оглед изричното определяне на възникналото от решението по чл. 56 СК правоотношение като наемно. И в случаите по чл. 56, ал. 2 и 3 СК титуляр на правото на ползване е съпругът-несобственик, а не непълнолетните деца, макар техният интерес да е обусловил произнасянето на съда. Непълнолетните деца не са страна по наемното правоотношение. Тяхното право да ползват жилището, при това без за това ползване да се дължи наем, се основава на родствената им връзка със собственика, който като родител също е длъжен да полага грижи за тяхното отглеждане и възпитание, независимо, че родителските права са предоставени на другия съпруг. Това право също няма вещен характер. То е от значение само в отношенията между децата и родителя-собственик, но е непротивопоставимо на последващ приобретател, който е придобил правото на собственост върху жилището.

Като е достигнал до друг извод и е отхвърлил предявеният от ищцата ревандикационен иск в осъдителната му част, въззивният съд е приложил неправилно материалния закон. Постановеното решение следва да бъде отменено и тъй като не се налага повтаряне или извършване на нови съдопроизводствени действия, на основание чл. 293, ал. 2 ГПК спорът следва да бъде решен по същество от касационната инстанция.

Безспорно е установено по делото, че решението по чл. 56 СК, с което процесното жилище, собственост на съпруга И. А. М., е било предоставено за ползване на ответницата М. С. М., на която е предоставено и упражняването на родителските права по отношение на малолетните деца на съпрузите, не е било вписано в имотния регистър. В този случай при прехвърляне на жилището от съпруга-собственик на третото лице, учреденото с решението на брачния съд наемно правоотношение между него и ползващия съпруг е задължително за приобретателя при условията на чл. 237, ал. 2, пр. 1 ЗЗД-до изтичане на предвидения в него срок, но за не повече от една година от прехвърлянето, в случая до 12.12.2017 г. След изтичане на този срок наемното правоотношение е прекратено и упражняваната от ответницата фактическа власт върху жилището е без основание. Поради това искът на купувачката Б. Ф. К., предявен на 23.05.2018 г., т. е. след изтичане на едногодишния срок от прехвърлянето, е основателен и следва да бъде уважен и в осъдителната част.

3. Трети на съсобствеността лица - ответници, по предявен ревандикационен иск, нямат правен интерес да се защитават с възражение по чл. 75, ал. 2 ЗН за нищожност на делбата, извършена между ищците и лица, които не са страна в процеса. При нищожност на делбата на основание чл. 75, ал. 2 ЗН няма да се отрекат правата на участвалите в нея лица – имотът би останал съсобствен, а всеки съсобственик може да предяви ревандикационен иск срещу трето лице, упражняващо фактическа власт върху съсобствената вещ без правно основание, за връщане владението на цялата вещ. В този случай искът по чл. 108 ЗС в установителната му част ще е частично основателен /съобразно частта, притежавана от ищеца/, а в осъдителната му част той ще е изцяло основателен. Следователно възражение по чл. 75, ал. 2 от ЗН, направено от трето за съсобствеността лице - ответник по ревандикационен иск, няма да доведе до отхвърляне на предявения иск в осъдителната му част, предвид на което и за ответника не е налице правен интерес да се защитава в процеса с възражение по чл. 75, ал. 2 ЗН. Това възражение не може да бъде предмет на делото и съответно съдът не може по възражение по чл. 75, ал. 2 ЗН, направено от трето за съсобствеността лице да прогласи делбата за нищожна и на посоченото основание да отхвърли предявения срещу третото лице ревандикационен иск.

Чл. 75, ал. 2 ЗН

Чл. 108 ЗС

Решение № 60169 от 5.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 438/2021 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова

Допуснато е касационно обжалване поради противоречие с практиката на ВКС - решение № 1189/15.07.2003 г. по гр. д. № 964/2002 г. на ВКС, IV г. о. /по правния въпрос: може ли в съдебен процес по предявен ревандикационен иск, в който не участват всички съсобственици, ответникът, който не е съсобственик, да се брани срещу предявения ревандикационен иск чрез възражение за нищожност на делба, поради неучастие в нея на някой от съсобствениците и може ли при това положение съдът да прогласи делбата за нищожна и да отхвърли ревандикационния иск?

По поставения правен въпрос:

В решение № 1189/15.07.2003 г. по гр. д. № 964/2002 г. на ВКС, IV г. о., е прието, че прогласяване на нищожността на делба по смисъла на чл. 75, ал. 2 ЗН не би могло да се извърши в процес, в който не участват всички страни, участвали в делбеното производство, а само в съдебно производство с участието на всички участници в съсобствеността. Възражението за нищожност на делбата като средство за защита по същество в процеса за ревандикация между част от участниците в съсобствеността не може да бъде предмет на делото. За ответниците не е налице правен интерес да упражнят правата на неучаствалия в делбата съсобственик (съсобственици) в процес, решението по който няма да ги подчини на силата на пресъдено нещо.

Настоящият състав на ВКС споделя приетото в цитираното решение, че трети на съсобствеността лица - ответници, по предявен ревандикационен иск, нямат правен интерес да се защитават с възражение по чл. 75, ал. 2 ЗН за нищожност на делбата, извършена между ищците и лица, които не са страна в процеса. При нищожност на делбата на основание чл. 75, ал. 2 ЗН няма да се отрекат правата на участвалите в нея лица – имотът би останал съсобствен, а всеки съсобственик може да предяви ревандикационен иск срещу трето лице, упражняващо фактическа власт върху съсобствената вещ без правно основание, за връщане владението на цялата вещ. В този случай искът по чл. 108 ЗС в установителната му част ще е частично основателен /съобразно частта, притежавана от ищеца/, а в осъдителната му част той ще е изцяло основателен. Следователно възражение по чл. 75, ал. 2 от ЗН, направено от трето за съсобствеността лице - ответник по ревандикационен иск, няма да доведе до отхвърляне на предявения иск в осъдителната му част, предвид на което и за ответника не е налице правен интерес да се защитава в процеса с възражение по чл. 75, ал. 2 ЗН. Това възражение не може да бъде предмет на делото и съответно съдът не може по възражение по чл. 75, ал. 2 ЗН, направено от трето за съсобствеността лице да прогласи делбата за нищожна и на посоченото основание да отхвърли предявения срещу третото лице ревандикационен иск.

В противоречие с тази практика на ВКС в обжалваното решение по възражение на ответниците, които не твърдят, че са били съсобственици и като такива е следвало да участват в делбата, е направен извод, че договорът за делба е нищожен на основание чл. 75, ал. 2 от ЗН поради извършването ѝ без участие на един от съсобствениците, който не е страна по делото, и е отхвърлен искът.

Приетото от съда е в противоречие с материалния закон, поради което обжалваното решение следва да бъде отменено. Тъй като след отмяната му не се налага извършването на нови или повтарянето на вече извършени от съда процесуални действия, по аргумент за противното от чл. 293, ал. 3 ГПК настоящият състав на ВКС следва да се произнесе по съществуващото на спора.

Д. С. Б. и Т. Г. Б. са предявили срещу А. Г. М. и Й. Г. М. положителен установителен иск за собственост върху складово помещение с обща светла площ от 11,56 кв.м.

За съвместно разглеждане е приет насрещен иск от А. Г. М. и Й. Г. М. против Д. С. Б. и Т. Г. Б. с правно основание чл. 108 ЗС относно магазин № 5, находящ се в [населено място], [улица], № 55 и складово помещение с обща светла площ от 11,56 кв.м.

Й. Г. М. е починал и на негово място като страна по делото е конституиран наследникът му по закон М. Й. М..

Софийският районен съд е уважил главния иск и е отхвърлил насрещния иск, както за складовото помещение, така и за магазина.

Въззивната инстанция е потвърдила решението на СРС.

С определение № 60285/28.06.2021 г., постановено по настоящето дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение само в частта му, с която е отхвърлен насрещният иск по чл. 108 ЗС относно магазин № 5, находящ се в [населено място], [улица], със светла площ 15.30 кв.м.

Касационно обжалване на въззивното решение, в частта му, с която е уважен главният иск и е отхвърлен насрещният иск относно складово помещение с обща светла площ от 11,56 кв.м., не е допуснато и решението в тази му част е влязло в сила.

Ищците поддържат, че собствеността върху спорния магазин им е възстановена по реда на ЗВСОНИ. За установяване правото си на собственост представят крепостен акт от 1905 г., видно от който П. Д., е закупил сградата, в която се намира процесния магазин. През 1949 г. на основание чл. 1 от ЗОЕГПНС са одържавени идеални части от сградата. В акт № 1125/18.08.1949 г. за завземане на недвижим имот за държавен е посочено, че имотът се отнема от Ж. Д., Д. П. и М. М. - наследници на П. Д., починал на 27.07.1943 г., като Ж. Д. е негова преживяла съпруга. Същата е починала през 1970 г. и е оставила за наследници своите низходящи - М. П. С., Д. П. Д. и М. П. Грибел. М. П. С. е починала на 26.02.1998 г. и е оставила за наследници синовете си А. Г. М. и Й. Г. М. – ищци по насрещния иск.

На 24.09.2002 г между наследниците на М. П. С. и наследниците на Д. П. Д. е извършена доброволна делба на два магазина, възстановени по ЗВСОНИ като обединени в едно търговско помещение и обозначени като магазин № 4 и магазин № 5 в проекта за заснемане, находящи се в сградата на [улица], № 55. По силата на извършената делба магазин №... е поставен в дял на наследниците на М. П. С. - А. Г. М. и Й. Г. М.. На 15.11.2002 г. последните се снабдили с констативен нотариален акт за собственост върху спорния магазин № 5/нотариален акт №....., том 2, рег. № 6353, дело № 206/2002 г. /.

Въз основа на представените писмени доказателства, преценени в тяхната съвкупност, настоящият състав на ВКС намира за доказано, че собствеността върху спорния имот е възстановена на основание чл. 1, ал. 1 от ЗВСОНИ. Касае се за имот, намиращ се в сграда, която е била собственост на наследодателя на ищците П. Д., идеални части от която са били отчуждени по реда на ЗОЕГПНС и по силата на чл. 1, ал. 1 от ЗВСОНИ собствеността върху тях е възстановена. Въз основа на извършената през 2002 г. доброволна делба спорният магазин е поставен в дял на ищците. Делбата е извършена без един от наследниците на Ж. Д. - М. Грибел.

Предвид дадения отговор на правния въпрос, възражението на ответниците за нищожност на делбата на основание чл. 75, ал. 2 ЗН - поради неучастие на М. Г., не може да бъде предмет на настоящето дело и по него съдът не следва да се произнася. Както се посочи съдът не може по възражение на ответниците по предявен ревандикационен иск, които не заявяват, че е следвало да участват в делбата, в процес, в който не участват всички съсобственици на делбения имот, да прогласи делбата за нищожна и на това основание да отхвърли иска.

Неоснователни са доводите на ответниците, че крепостният акт от 1905 г. се отнася за имот, различен от спорния, основани на това, че в насрещната искова молба ищците основават правата си на крепостен акт с номер, различен от действителния такъв. И двете страни по делото представят крепостния акт, изписвайки номера му по различен начин - в първоначалната искова молба № 305, а в насрещната искова молба № 391. Предвид нечетливостта на документа, районният съд е допуснал съдебно – почеркова експертиза за разчитането му, според която номерът на акта е 394. Нееднаквото посочване на номера на крепостния акт от страните по делото, не означава, че се касае за различни документи, защото определящо е съдържанието му – за кой точно обект на собственост е съставен. Видно от крепостния акт, той се отнася за къща, находяща се в [населено място], на [улица] и "П. " № 14 ", който адрес е идентичен с адреса, на който се намира процесния магазин – [населено място], [улица], № 55. Последното е видно от представеното пред въззивната инстанция удостоверение от Столична община / лист 294 от въззивното дело/.

Ответниците навеждат довод, че магазин №... липсва като самостоятелен обект на собственост. Спор по този въпрос в хода на първоинстанционното производство не е имало. Нещо повече при предявяване на главния иск Д. Б. и Т. Б. са изложили твърдения, че магазини № 4 и 5 са съседни на имота им, като са представили нотариален акт за покупка- продажба на недвижим имот №..., том първи, рег. № 719, дело № 23/2003 г. на нотариус З. Т., видно от който магазин №... е посочен като граница на закупения от тях имот. В подадените отговори на насрещната искова молба Д. Б. и Т. Б. отново не са оспорили съществуването на такъв самостоятелен обект, а само са въведени твърдения, че към него няма складово помещение от 11,56 кв.м. Т. е. самите ответници са поддържали, че такъв обект съществува. Последното се установява и от приетите от първоинстанционния и въззивния съд съдебно- технически експертизи. Вещите лица и по двете експертизи след подробен анализ на предвижданията за спорното помещение – като необозначен обект, тъмна лаборатория, част от търговска зала, са дали заключение, че към датата на извършените от тях огледи, спорният магазин е обособен като самостоятелен обект. Обстоятелството, че през различни периоди от време той е имал различни наименования, вкл. и е било предвидено приобщаването му към съседни помещения, не е определящо относно възможността той да бъде предмет на защита чрез предявяване на иск за собственост, още повече, че и при липса на обособяване не е недопустимо собственикът да предяви иск по чл. 108 ЗС за реална част от имота си /след като надлежно я индивидуализира/, ако се оспорват правата му само относно тази реална част. Ирелевантно за настоящия спор е и дали обособяването на обекта е извършено при спазване изискванията на ЗУТ, защото съдът дължи произнасяне по въпроса за собствеността върху имота, а не относно законосъобразността на направените преустройства в сградата, при които е обособен спорният обект.

Доводите на ответниците, че договорът за доброволна делба е нищожен, като съставен в противоречие на разпоредбата на чл. 202 ЗУТ - без да има изготвен одобрен инвестиционен проект, също са неоснователни с оглед разрешението, дадено в ТР № 3/2014 г. на ОСГК на ВКС.

Във връзка с изложеното и предвид липсата на оспорване от страна на ответниците, че именно те упражняват фактическата власт върху процесния имот, се налага извод, че предявеният иск с правно основание чл. 108 ЗС е основателен и доказан и като такъв следва да се уважи. В диспозитива на решението магазинът следва да бъде индивидуализиран с границите, посочени в констативния нотариален акт, представен от ищците по насрещния иск, като се съобрази, че една от границите по нотариалния е "собствено складово помещение", за което складово помещение с влязло в сила решение по настоящето дело е признато за установено, че е собственост на Д. Б. и Т. Б. и именно по този начин следва да бъде описано в диспозитива на настоящето решение.

4. Етажна собственост е налице, когато етажи или части от етажи в една сграда принадлежат на различни правни субекти – чл. 37 ЗС. Тази норма определя и момента на възникване на етажна собственост, а именно придобиване на самостоятелен обект в сградата от лице, различно от притежавалия собствеността на всички обекти в сградата до момента.

В случай, че всички обекти в сградата са съсобствени между едни и същи лица, етажната собственост възниква в момента на прекратяване на съсобствеността, вкл. и чрез съдебна делба, като някой или няколко от съсобствениците става индивидуален собственик на самостоятелен обект или всеки от съсобствениците придобива в индивидуален дял самостоятелен обект.

В момента на възникване на етажната собственост, посочените в чл. 38, ал. 1 ЗС конструктивни елементи на сградата, респ. помещения или самостоятелни обекти, предназначени за общо ползване, стават общи части, съсобствени между собствениците на самостоятелните обекти. В този момент и поземленият имот, щом е застроен само с една сграда и изцяло е съсобствен между собствениците на самостоятелните обекти в сградата и между съсобствениците липсва предварителна уговорка за нещо различно, става обща част.

Дяловете в съсобствеността на общите части се определят по правилото на чл. 40, ал. 1 ЗС – съобразно съотношението между стойностите на отделните самостоятелни обекти, изчислени при учредяване на етажната собственост.

В периода на съществуване на етажната собственост съсобствеността върху общите части е принудителна и не може да бъде прекратявана – чл. 38, ал. 3 ЗС, макар при определени условия да може да бъде променяно предназначението на конкретна обща по предназначение част.

По своята правна същност идеалните части от общите части на сграда в режим на етажна собственост представляват принадлежност към самостоятелния обект на вещни права по смисъла на чл. 98 ЗС, поради което винаги следват главната вещ, независимо дали е посочен техният размер или не. За разлика от други принадлежности – например складови помещения, паркоместа - които при определени предпоставки могат да се придобият и от лице, което не е собственик на самостоятелния обект, към който са принадлежали, идеалните части от общите части имат тази особеност, че са неотделими от вещното право върху самостоятелния обект. Следователно законът презюмира необоримо, че всяко разпореждане със самостоятелния обект в сграда в режим на етажна собственост включва и разпореждане с принадлежащите му идеални части от общите части.

Посоченият вещноправен режим на общите части е императивен и обуславя и отговора на поставения въпрос.

Извършването на делбата на поземлен имот и всички обекти в единствената построена в него сграда чрез обособяване на реални дялове от самостоятелните обекти, които се придобиват от съделителите в индивидуална собственост, има вещно прехвърлително действие и същевременно негова последица е възникване на етажна собственост и съсобственост върху общите части. Волята на съда в този случай (по необоримата презумпция на закона) включва и придобиване от съответния съделител на принадлежащите към самостоятелния му обект идеални части от общите части на сградата в режим на етажна собственост и определени съобразно императивното правило на чл. 40, ал. 1 ЗС. От това следва, че ако съдът е пропуснал да обективира тази си воля в съдебното решение, е налице очевидна фактическа грешка, тъй като законът презюмира, че тя е формирана.

По правило очевидната фактическа грешка се поправя съобразно данните по делото, въз основа на които е формирана волята на съда. По изключение, в хипотеза като настоящата, когато се касае за принадлежност към самостоятелен обект от

обща части и по делбеното дело липсват данни какъв е точния размер на принадлежащите към всеки самостоятелен обект идеални части от общите части съобразно правилото на чл. 40, ал. 1 ЗС, съдът следва да ги изчисли сам или с помощта на вещо лице. Влязлото в сила решение по извършване на делбата е установило стойността на всеки от самостоятелните обекти, а влизането му в сила – момента на възникване на етажната собственост и експертизата ще извърши само математическите изчисления, които да позволят на съда математически точно да обективира вече формираната си според закона воля, какви идеални части от общите части съгласно правилото на чл. 40, ал. 1 ЗС принадлежат към всеки от самостоятелните обекти, които е придобил всеки от съделителите въз основа на решението по извършване на делбата.

Чл. 249 ГПК

Чл. 37 ЗС

Чл. 38 ЗС

Чл. 40, ал. 1 ЗС

Чл. 98 ЗС

Решение № 30 от 11.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2603/2021 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова

Допуснато е касационно обжалване по въпроса: дали е налице очевидна фактическа грешка по чл. 247 ГПК или непълнота на съдебен акт по чл. 250 ГПК в хипотеза като настоящата, когато до делба е допуснат поземлен имот и всички обекти в построената в него сграда и при извършване на делбата обектите са разпределени в реални дялове, при което сградата става в режим на етажна собственост, но при описанието на самостоятелните обекти не са посочени принадлежащите им идеални части от общите части и какви са правомощията на съда в такава хипотеза.

В определението по чл. 288 ГПК касационният съдебен състав е посочил, че макар касаторите изрично да са заявили, че не обжалват решението по отношение допуснатата поправка на очевидна фактическа грешка чрез посочване на идеалните части от общите части на самостоятелни обекти в сграда с идентификатор ***и ***, а доводите им са само относно посочените идеални части от поземлен имот **, то с оглед императивната норма на чл. 40, ал. 1 ЗС, че дяловете на отделните собственици в общите части са съразмерни на съотношението между стойностите на отделните помещения, които те притежават, изчислени при учредяване на етажната собственост, то произнасяне на съда за определяне на идеални части от обща части може да бъде обжалвано само изцяло, тъй като определянето им зависи от съотношението на стойностите на всеки обект, поради което за влязло в сила следва да се приеме само решението по отношение на самостоятелен обект с идентификатор ***, а съответно предмет на касационна проверка е решението за самостоятелните обекти в сградата, построена в поземлен имот ***.

Касаторите навеждат довод за недопустимост на въззивното решение в частта, с която чрез поправка на очевидна фактическа грешка към самостоятелните обекти в сграда, на които е извършена делбата, са определени и идеални части от поземлен имот ***, тъй като такова искане не е правено от съделителите, а е поискано да се определят идеални части от правото на строеж и тъй като по същество съдът е извършил допълване на решението си, а не поправка на очевидна фактическа грешка. Евентуално считат, че решението е неправилно, тъй като за четири от обектите не е посочен конкретен размер на идеални части от общите части.

Данните по делото са следните:

Предмет на делбата са поземлен имот с идентификатор *** (макар и допуснат до делба като принадлежащи към обектите в сградата идеални части) и всички обекти в построената в него сграда, както и обект в друг поземлен имот, съставляващ самостоятелен обект в сграда с идентификатор ***. С решение № 3160 от 7.11.2019 г. по гр. д. № 982/2016 г. въззивният Окръжен съд-Благоевград, след отмяна на първоинстанционното решение за извършване на делбата по реда на чл. 353 ГПК, е приел, че делбата следва да се извърши по реда на чл. 352 ГПК и е обявил за окончателен проект за разделителен протокол. В мотивите са посочени идеални части от общите части на сградата и от поземления имот с идентификатор **** само на допуснатите до делба обекти, съобразно индивидуализацията им в решението по допускане на делбата (извършена въз основа на допълнителното заключение от 19.02.2014 г. на изслушаната в първата фаза на делбата експертиза). За окончателен е обявен проект за разделителен протокол по вариант четвърти от заключението на вещото лице инж. Х. Г. от 20.09.2018 г., прието в съдебно заседание на 2.10.2018 г., според което от всеки от допуснатите до делба самостоятелни обекти в сграда **** и **** се обособяват по два нови самостоятелни обекта. Нито в решението, нито в протокола от 23.06.2020 г., обективиращ тегленето на жребий (а съответно и възникването на етажната собственост), са посочени идеалните части от общите части на сградата и от дворното място за всеки от самостоятелните обекти, включително и новообособените.

С молба от 22.07.2020 г. П. З. И., Г. Д. Т., Р. Д. Т. и Т. С. Т., последните трима чрез пълномощника им адвокат П. И. са поискали от съда да допълни протоколното определение от 23.06.2020 г., тъй като е пропуснал да се произнесе по цялото искане, изразяващо се в невключване на съответните идеални части от общите части на сградата и от правото на строеж върху поземления имот с идентификатор **** към самостоятелните обекти. Евентуално са поискали, ако се приеме, че не са налице предпоставки за допълване, да се поправи допуснатата очевидна фактическа грешка. Поискали са и тълкуване на решение № 3160 от 7.11.2019 г. и протоколно определение от 23.06.2020 г. като съдът разясни дали към разпределените делбени имоти се включват и съответните идеални части от поземления имот, върху които са изградени и съответно какви.

В мотивите на атакуваното решение № 904474 от 22.12.2020 г., постановено по гр. д. № 982 по описа за 2016 г. Окръжен съд-Благоевград е посочил, че в решение № 3160 от 7.11.2019 г. по гр. д. № 982/2019 г. е описал делбените имоти, респ. обсъждал е пазарната им цена заедно със съответните идеални части от общите части на сградата и от правото на строеж върху поземления имот, но в диспозитива е пропуснал да индивидуализира прилежащите идеални части, които са елемент от правото на собственост, поради което е счел, че е налице очевидна фактическа грешка и е допуснал поправка на същата, като към обекти ****, ****, **** и **** и посочил размера на идеалните части от общите части на сградата и поземления имот, отразени в решението по допускане на делбата, а за новообособените четири самостоятелни обекта от допуснатите до делба обекти **** и **** е посочил: "заедно с идеални части от общите части на сградата и поземления имот",

По основаниято за допускане на касационно обжалване:

При разрешаването на поставения процесуалноправен въпрос следва да се отчете материалноправния режим на общите части в сграда в режим на етажна собственост.

Етажна собственост е налице, когато етажи или части от етажи в една сграда принадлежат на различни правни субекти – чл. 37 ЗС. Тази норма определя и момента на възникване на етажна собственост, а именно придобиване на самостоятелен обект в сградата от лице, различно от притежавалия собствеността на всички обекти в сградата до момента. В случай, че всички обекти в сградата са съсобствени между едни и същи лица, етажната собственост възниква в момента на прекратяване на съсобствеността, вкл. и чрез съдебна делба, като някой или няколко от съсобствениците става индивидуален

собственик на самостоятелен обект или всеки от съсобствениците придобива в индивидуален дял самостоятелен обект.

В момента на възникване на етажната собственост, посочените в чл. 38, ал. 1 ЗС конструктивни елементи на сградата, респ. помещения или самостоятелни обекти, предназначени за общо ползване, стават общи части, съсобствени между собствениците на самостоятелните обекти. В този момент и поземленият имот, щом е застроен само с една сграда и изцяло е съсобствен между собствениците на самостоятелните обекти в сградата и между съсобствениците липсва предварителна уговорка за нещо различно, става обща част.

Дяловете в съсобствеността на общите части се определят по правилото на чл. 40, ал. 1 ЗС – съобразно съотношението между стойностите на отделните самостоятелни обекти, изчислени при учредяване на етажната собственост.

В периода на съществуване на етажната собственост съсобствеността върху общите части е принудителна и не може да бъде прекратявана – чл. 38, ал. 3 ЗС, макар при определени условия да може да бъде променяно предназначението на конкретна обща по предназначение част.

По своята правна същност идеалните части от общите части в сграда и режим на етажна собственост представляват принадлежност към самостоятелния обект на вещни права по смисъла на чл. 98 ЗС, поради което винаги следват главната вещ, независимо дали е посочен техният размер или не. За разлика от други принадлежности – например складови помещения, паркоместа - които при определени предпоставки могат да се придобият и от лице, което не е собственик на самостоятелния обект, към който са принадлежали, идеалните части от общите части имат тази особеност, че са неотделими от вещното право върху самостоятелния обект. Следователно законът презюмира необоримо, че всяко разпореждане със самостоятелния обект в сграда в режим на етажна собственост включва и разпореждане с принадлежащите му идеални части от общите части.

Посоченият вещноправен режим на общите части е императивен и обуславя и отговора на поставения въпрос.

Извършването на делбата на поземлен имот и всички обекти в единствената построена в него сграда чрез обособяване на реални дялове от самостоятелните обекти, които се придобиват от съделителите в индивидуална собственост, има вещно прехвърлително действие и същевременно негова последица е възникване на етажна собственост и съсобственост върху общите части. Волята на съда в този случай (по необоримата презумпция на закона) включва и придобиване от съответния съделител на принадлежащите към самостоятелния му обект идеални части от общите части на сградата в режим на етажна собственост и определени съобразно императивното правило на чл. 40, ал. 1 ЗС. От това следва, че ако съдът е пропуснал да обективира тази си воля в съдебното решение, е налице очевидна фактическа грешка, тъй като законът презюмира, че тя е формирана.

По правило очевидната фактическа грешка се поправя съобразно данните по делото, въз основа на които е формирана волята на съда. По изключение, в хипотеза като настоящата, когато се касае за принадлежност към самостоятелен обект от общи части и по делбеното дело липсват данни какъв е точния размер на принадлежащите към всеки самостоятелен обект идеални части от общите части съобразно правилото на чл. 40, ал. 1 ЗС, съдът следва да ги изчисли сам или с помощта на вещно лице. Влязлото в сила решение по извършване на делбата е установило стойността на всеки от самостоятелните обекти, а влизането му в сила – момента на възникване на етажната собственост и експертизата ще извърши само математическите изчисления, които да позволят на съда математически точно да обективира вече формираната си според закона воля, какви идеални части от общите части съгласно правилото на чл. 40, ал. 1 ЗС принадлежат към всеки от

самостоятелните обекти, които е придобил всеки от съделителите въз основа на решението по извършване на делбата.

По основателността на касационната жалба:

С оглед отговора на въпроса, обусловил допускане на касационно обжалване, неоснователни се явяват доводите на касаторите за недопустимост на въззивното решение, с което е допусната поправка на очевидна фактическа грешка.

Очевидната фактическа грешка може да бъде констатирана и служебно от съда, поради което без правно значение при преценка допустимостта на решението по чл. 247 ГПК е обстоятелството, че касаторите са поискали да се посочат само принадлежащите към самостоятелните обекти идеални части от общите части на сградата, но не и от поземления имот.

Неоснователен е и доводът, че непосочването в решението по извършване на делбата и определението за теглене на жребий на принадлежащите към всеки от обектите в сградата идеални части от поземления имот, съставлява непълнота на съдебното решение, която процесуално недопустимо е отстранена по реда на чл. 247 ГПК.

Процесуално недопустимо би било произнасянето на съда, ако беше уважил искането на настоящите касатори и с решението по чл. 247 ГПК бе определил припадащите се към всеки самостоятелен обект идеални части от правото на строеж върху поземления имот. Правото на строеж е ограничено вещно право, което дава възможност на правните субекти да притежават в собственост сграда или самостоятелен обект в сграда, построена върху чужда поземлен имот, в отклонение от презумпцията на чл. 92 ЗС. В случая от една страна съделителите са били съсобственици на сградата и поземления имот, върху който е построена, поради което не притежават право на строеж, а право на собственост. От друга страна ограничено вещно право на строеж не е било предмет на делбата, поради което и няма как към самостоятелните обекти в сградата да принадлежи като обща част право на строеж.

С решението по допускане на делбата до делба е допуснат и поземления имот (поради което и нов иск за делба на същия би бил процесуално недопустим), застроен единствено със съсобствената сграда, макар и описан като принадлежащи към самостоятелните обекти в сградата идеални части. Липсва постигнато между съделителите съгласие преди извършването на делбата, поземленият имот да остане в обикновена съсобственост. Следователно с възникването на етажната собственост същия е придобил статут на обща част, а съответно и непосочването в решението по извършване на делбата какви идеални части от тази обща част принадлежат към всеки самостоятелен обект, съставлява очевидна фактическа грешка.

Атакуваното решение по чл. 247 ГПК се явява неправилно, поради допуснатото нарушение на императивната норма на чл. 40, ал. 1 ЗС. Съдът е посочил като конкретно число принадлежащите идеални части от общите части само към част от самостоятелните обекти и то определени в първата фаза на делбата, а не съобразно съотношението на стойностите на всички обекти, включително и новообособените към момента на извършване на делбата. Това налага отмяна на решението и връщане на делото за ново разглеждане от същия състав на ОС-Благоевград, който да поправи допуснатата в решение № 3160 от 7.11.2019 г. по гр. д. № 982/2016 г. очевидна фактическа грешка, изразяваща се в пропуск да се посочат принадлежащите към всеки от самостоятелните обекти в сградата, построена в поземлен имот с идентификатор **** идеални части от общите части на сградата и от поземления имот, като изчисли същите по правилото на чл. 40, ал. 1 ЗС като съотношение между стойностите на самостоятелните обекти в сградата, посочени в решението, сам или с помощта на вещо лице.

5. Въззивният съд е длъжен да събере доказателствата, които се събират служебно (експертиза, оглед, освидетелстване), само ако е въведено оплакване за

допуснато от първата инстанция процесуално нарушение, от което може да се направи извод, че делото е останало неизяснено от фактическа страна, или за необоснованост на фактическите изводи, поставени в основата на първоинстанционното решение, или ако тези доказателства са необходими за служебно прилагане на императивна материалноправна норма.

Това тълкуване намира приложение и хипотеза, при която и двете страни по спора разполагат с решение за възстановяване на собствеността в стари реални граници по ЗСПЗЗ за един и същ имот, индивидуализиран по картата на възстановената собственост и са обвързани от силата на пресъдено нещо на съдебно решение по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ за имот в същата местност, но с различна площ и без посочен номер по картата на възстановената собственост. За да установи обективните предели на силата на пресъдено нещо на решението по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ съдът следва да формира извод, че с него е разрешен спорът за това кое лице е легитимирано да реституира именно процесния имот, т. е., че спорът за собственост към момента на обобществяването касае именно процесен по делото имот. При липса на признание на този факт или обявяването му за безспорен между страните и след като не са ангажирани други доказателства в тази насока, съдът е длъжен да назначи експертиза, чрез която да установи дали имотът по съдебното решение, описан с граници към момента на обобществяването е идентичен с процесен имот, описан по картата на възстановената собственост. Само ако такава идентичност е налице, може да се формира извод, че със сила на пресъдено нещо е разрешен спорът кое лице има право на реституция, с оглед на което да разреши и спорът по предявения иск за собственост. Ако не може да се установи, че решението по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ е именно за процесен имот, то тогава съдът следва да формира извод спрямо коя от страните е налице право да реституира имота, т. е. да прецени материалноправните предпоставки за реституцията. В тази хипотеза и след като са налице данни за наличие на планове от 1915 г. и при твърдения, че правата на наследодателя на ответниците са придобити от наследник на наследодател, чийто наследник от друго коляно се явява и ищцата, то с оглед оплакването във въззивната жалба и искането за събиране на доказателства, съдът е длъжен да назначи експертиза за установяване заснемането на имотите и вписванията в разписните листи, тъй като липсата на тези данни обуславят непълнота на доказателствения материал.

Чл. 266 ГПК

Чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ

Решение № 29 от 12.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1804/2021 г., II г. о., докладчик председателят Камелия Маринова

Допуснато е касационно обжалване по въпроса: за задължението на въззивния съд по чл. 266, ал. 3 ГПК, когато първоинстанционният съд е отказал да допусне съдебно-техническа експертиза по спор за собственост, по който и двете страни разполагат с решение за възстановяване на собствеността в стари реални граници по ЗСПЗЗ, обвързани са от съдебно решение по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ за имот в същата местност, но с различна площ и без посочен номер по КВС, с която експертиза страната цели установяване на начина на заснемане на имот по плановете, за които има данни, че съществуват от 1915 г. и записванията по разписните листи с цел преценка дали с оглед предмета на доказване при подобен спор за собственост въззивното решение не противоречи на практиката на ВКС по т. 3 на Тълкувателно решение № 1 от 9.12.2013 г. по т. д. 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС относно задължението на въззивния съд да допусне експертиза, ако е въведено

оплакване за допуснато от първата инстанция процесуално нарушение, от което може да се направи извод, че делото е останало неизяснено от фактическа страна.

Данните по делото са следните:

В исковата молба ищцата Б. Г. Ж. е заявила, че с оглед отговора на ответниците и в зависимост от конкретните им възражения, ще ангажира и други доказателства, включително при необходимост и съдебно-техническа експертиза. В съдебно заседание на 1.10.2018 г. районният съд е отказал да допусне съдебно техническа експертиза и да даде възможност на ищцата да формулира задачата ѝ. По повод искането във въззивната жалба за допускане на експертизата, съдът е приел, че обстоятелствата, които се цели да се установят /стар имот № * по плана на [населено място] от 1915 г. на какви по големина дялове и в чия собственост е разпределен при последващите изменение на действащите планове в землището от 1977 г. и 1992 г.; недвижими имоти № * и * каква част са от стар имот № * по плана на [населено място] от 1915 г., съобразно действащия план от 1992 г., с каква площ и при какви граници са определени спрямо останалите новообразувани дялове от стария имот; дали ли е записване в емлячния регистър от 1949 г. на имоти в м. "Н." в землището на [населено място] на името на В. А., придобити от него чрез покупко-продажба в размер на площта от 250 кв. м. и 169 кв. м.; имоти № * и *, придобити от наследодателя на ищцата Н. Ж., идентични ли са с посочения от ответниците недвижим имот, придобит по тяхно твърдение чрез покупка на 1400 кв. м. от Р. М. Т. и представляващ част от стар имот № * в землището на [населено място], м. "Н." са неотнормирани и не са необходими за установяване на релевантните за спора факти и е отхвърлил искането за допускане на експертизата.

Постановявайки решението си, Окръжният съд е констатирал, че доводите във въззивната жалба /съвпадащи с тези по касационната жалба/ са следните: самостоятелното право на собственост на ищцата като наследник на Н. Ж. е установено с писмените доказателства по делото, а ответниците неправомерно са предявили претенции върху тези имоти, позовавайки се на решение по протокол № 14/27.10.2010 г. на ОСЗ, което е незаконосъобразно като издадено въз основа на предходно решение по протокол № 21/27.11.2008 г., което е било отменено с влезли в сила съдебни решения, като ответниците не са представили други доказателства за правото си на собственост, освен оспореното решение по протокол № 21/27.11.2008 г. на ОСЗГ, което не е влязло в сила; излагат се и възражения срещу преценката на районния съд досежно значението на решението по адм. д. № 724/2011 г. на Административен Съд-София област, като се сочи, че предмет на спора по това дело е имот, различен от процесните имоти.

В исковата молба ищцата твърди, че Н. Ж. е притежавал собствеността върху част от стар имот № * по плана на [населено място] от 1915 г., обособени по плана от 1992 г. като имот № * с площ 169 кв. м. и № * с площ 250 кв. м., по КВС на землището на [населено място], като правото на собственост е установено с влязло в сила решение № 87/29.09.1994 г. на ПК-К., решение от 04.08.2009 г. по гр. д. № 166/2009 г. на Районен съд - Костинброд и нотариален акт № 56, т. I, рег. № 162, д. № 69/56 от 1999 г. на нотариус К. Ч.. В отговора на исковата молба ответника П. Л. Т. се е позовал на влязло в сила решение по гр. д. № 170/2000 г., с което е отхвърлен предявения от наследодателя на ищцата Х. Ж. против наследниците на В. А. иск по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ, въз основа на което съдебно решение е издадено протоколно решение № 21/27.11.2008 г. на ОСЗ-гр. Костинброд, като решението по гр. д. № 166/2009 г. на Районен съд - Костинброд не обвързва наследниците на В. А., които не са били страна по него, а следва да бъдат зачетени последиците на влязлото в сила решение по к. адм. д. № 724/2011 г. на АССО, с което горепосоченото решение на КРС е обезсилено в частта му относно отмяната на решенията по т. 6, взети с протокол № 21/27.11.2008 г. на ОСЗ-гр. Костинброд, като издаденото ново протоколно решение № 14/27.12.2010 г, с което се анулира протоколно решение № 21, т. 6 от 27.11.2008 г. е било отменено с влязло в сила съдебно решение, т. е. влязлото в сила

решение № ПР21/27.11.2008 г., с което процесните имоти са били възстановени на наследниците на В. М. А., придружено със скици на имотите, легитимира последните като собственици на тези имоти. Към отговора на исковата молба е приложено влязлото в сила решение от 19.06.2000 г. по гр. д. № 170/1999 г. на Районен съд - Костинброд, с което е отхвърлен предявения от Х. Н. Ж. против С. В. М., П. С. В., В. С. В., К. В. С., Й. Л. М., М. Р. Р., М. Ц. В., Ц. Т. В., Г. В. М., Е. Г. В., Н. Н. Г., Г. Н. Г. и И. Г. С. /като наследници на В. Н. А. /иск по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ по отношение на нива от 0. 500 дка в землището на [населено място], при съседни: от две страни Х. Ж., наследници на Г. Ж. и В. К..

В съдебно заседание на 11.04.2018 г. П. Л. Т. е заявил, че спорът е за имот, който прабабата на ищцата Р. Ж. е продала през 1933 г. на неговия дядо В. А., който го е внесъл в ТКЗС, а процесуалните представители на ответниците Й. Л. М. и К. В. С. са възразили, че не е ясно на какво основание ищцата претендира собственост върху имот № *, с което да обоснове правния си интерес от иска по отношение на този имот. Съдът е указал на ищцата да представи доказателства за собственост на този имот, в изпълнение на което са представени и приети документи от периода 1928 г. – 1947 г. Процесуалните представители на Й. М. и К. С. са оспорили относимостта на документите, тъй като не се установява идентичност на имотите по тези документи и процесните.

Въззивният съд е приел за установено, че ищцата е наследник на Х. Н. Ж., който от своя страна е един от наследниците на Н. Ж. Т., а ответниците са наследници на В. М. Г. /А. /. Въз основа на писмените доказателства е счел, че правото на собственост е възстановено с влязло в сила решение № ПР 21/27.11.2008 г. на ОСЗГ - гр. Костинброд на наследниците на В. М. А. и това решение има конститутивно действие. Счел е, че при оспорване на това решение, ищцата неоснователно се позовава на влязлото в сила решение по гр. д. № 166/2009 г. на КРС, с което е отменено решение на ОСЗГ-Костинброд по протокол № 21/27.11.2008 г. Решението по гр. д. № 166/2009 г. на КРС е постановено в производство по чл. 14, ал. 3 ЗСПЗЗ и има за предмет обжалване на т. 6 от взето с протокол № 21/27.11.2008 г. от заседание на ОСЗ - Костинброд решение, с което се анулира решение № 87/29.09.1994 г. за имот № * по преписка № А252 на наследници на Г. Ж. Т.; анулира се възстановяването на имот № * по преписка № А350 на наследници на Н. Ж. Т.; анулира се решение № 17. 1/29.10.2003 г. за имот № * по преписка № А871 на наследници на Р. М. Т.; възстановяват се на наследниците на В. М. А. по преписка № А532 имоти № *, *, *, *, *. Посочил е, че в случая постановяването на решение, с което се анулира предходно решение на ПК не е било необходимо, тъй като не са налице предпоставките на чл. 14, ал. 7 ЗСПЗЗ. Предвид влизането в сила на съдебното решение по гр. д. № 170/1999 г. на КРС, с което е решен спорът за материално право между наследодателя на ищцата и наследниците на В. А. досежно правото на възстановяване на процесните имоти, органът по земеделска реституция е бил длъжен да постанови ново решение за възстановяване на собствеността на лицата, в чиято полза е разрешен спорът по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ, като постановяването на такова ново решение не е обусловено от издаване на решение за отмяна на предходно решение. В случая решението № ПР 21/27.11.2008 г. на ОСЗГ - Костинброд, с което на наследодателя на ответниците В. А. са възстановени процесните имоти, е издадено след приключило производство по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ, с което със сила на пресъдено нещо е решен спора за принадлежността на правото на собственост към минал момент. Без основание и безпредметно е било постановяване на изрично решение на ОСЗГ за "анулиране" на предходните решения. При наличието на влязло в сила решение по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ, с което е решен спорът за материално право към минал момент срещу лицата, в чиято полза е издадено решението на ПК № 87/29.09.1994 г., неприложим е предвиденият в чл. 14, ал. 7 ЗСПЗЗ ред за отмяна на влязлото в сила решение за възстановяване по аргумент на чл. 14, ал. 7, изр. последно. С оглед на това и решението по гр. д. № 166/2009 г. на КРС е неотнормимо към релевантната по настоящия спор преценка за валидността и материалната

законосъобразност на възстановителното решение № ПР 21/27.11.2008 г. на ОСЗГ-гр. Костинброд, на което се легитимират ответниците като реституирани собственици на процесните имоти, и което има своето основание в решаването на спора за материално право между същите страни. С оглед на липсата на основание за постановяване на решение по протокол № 21/27.11.2008 г. за анулиране на предходни решения, то и всички последващи административни производства по обжалването му, образувани по жалби на различни лица, и постановените по тях актове, не се отразяват по никакъв начин на валидността и правното действие на възстановителното решение № ПР 21/27.11.2008 г., което легитимира ответниците като собственици на възстановените имоти.

По основанията за допускане на касационно обжалване:

С т. 3 на Тълкувателно решение № 1 от 9.12.2013 г. по т. д. 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС е дадено тълкуване, че въззивният съд е длъжен да събере доказателствата, които се събират служебно от съда /експертиза, оглед, освидетелстване/, само ако е въведено оплакване за допуснато от първата инстанция процесуално нарушение, от което може да се направи извод, че делото е останало неизяснено от фактическа страна, или за необоснованост на фактическите изводи, поставени в основата на първоинстанционното решение, или ако тези доказателства са необходими за служебно прилагане на императивна материалноправна норма.

Това тълкуване намира приложение и хипотеза, при която и двете страни по спора разполагат с решение за възстановяване на собствеността в стари реални граници по ЗСПЗЗ за един и същ имот, индивидуализиран по картата на възстановената собственост и са обвързани от силата на пресъдено нещо на съдебно решение по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ за имот в същата местност, но с различна площ и без посочен номер по картата на възстановената собственост. За да установи обективните предели на силата на пресъдено нещо на решението по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ съдът следва да формира извод, че с него е разрешен спорът за това кое лице е легитимирано да реституира именно процесния имот, т. е., че спорът за собственост към момента на обобществяването касае именно процесен по делото имот. При липса на признание на този факт или обявяването му за безспорен между страните и след като не са ангажирани други доказателства в тази насока, съдът е длъжен да назначи експертиза, чрез която да установи дали имотът по съдебното решение, описан с граници към момента на обобществяването е идентичен с процесен имот, описан по картата на възстановената собственост. Само ако такава идентичност е налице, може да се формира извод, че със сила на пресъдено нещо е разрешен спорът кое лице има право на реституция, с оглед на което да разреши и спорът по предявения иск за собственост. Ако не може да се установи, че решението по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ е именно за процесен имот, то тогава съдът следва да формира извод спрямо коя от страните е налице право да реституира имота, т. е. да прецени материалноправните предпоставки за реституцията. В тази хипотеза и след като са налице данни за наличие на планове от 1915 г. и при твърдения, че правата на наследодателя на ответниците са придобити от наследник на наследодател, чийто наследник от друго коляно се явява и ищцата, то с оглед оплакването във въззивната жалба и искането за събиране на доказателства, съдът е длъжен да назначи експертиза за установяване заснемането на имотите и вписванията в разписните листи, тъй като липсата на тези данни обуславят непълнота на доказателствения материал.

По основателността на касационната жалба:

Въззивното решение в частта, касаеща имот № * е постановено в противоречие с практиката на ВКС по приложението на чл. 266, ал. 3 ГПК и относно правомощията на въззивния съд да събере доказателства, които се събират служебно от съда. Този имот е възстановен в стари реални граници с площ от 169 кв. м. в местността "Н. ", както на наследниците на Н. Ж. Т. с решение № 97 от 29.09.1994 г. на ПК - гр. Костинброд, така и на наследниците на В. Н. А. с решение № ПР 21 от 27.11.2008 г. на ОСЗ - гр. Костинброд. Индивидуализацията на имота и в двете решения е по настоящи граници, отразени в

картата на землището. Решението по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ между Н. Т. и наследниците на В. А. касае нива от 0. 500 дка в местността "Н. ", но с граници към момента на обобществяването. Напълно необоснован е изводът на съда, че спорът коя от страните има право на реституция за имот * е разрешен със сила на пресъдено нещо, доколкото от индивидуализацията на имота в производството по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ не може да се направи извод, че е разрешен спор относно някои или и двата процесни имота. За да прецени обективните предели на силата на пресъдено нещо на решението по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ съдът е следвало да изслуша експертиза, по която вещото лице да провери как са установени старите реални граници на имот № * и на съседния № * в производството пред ОСЗ и дали те съвпадат с границите, посочени в решението по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ.

В нарушение на чл. 266, ал. 3 ГПК съдът не е допуснал и поисканата още в първоинстанционното производство от ищцата експертиза, която да проследи заснемането на имот № * по плана от 1915 г. и съответно по последвалите планове, както и записванията в разписните листи. Тези обстоятелства са относими при твърдения на ищцата, че процесния имот № * е част от притежавания от наследодателя й Т. В. имот № * и при твърдението на ответника П. Л. Т., че В. А. е придобил правата си през 1933 г. от Р. Ж., която, както и ищцата е наследник на Т. В., но от друго коляно. Ако се установи, че с решението по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ не е разрешен спор коя от страните има права да реституира този имот, въз основа на всички доказателства, касаещи материалноправните предпоставки на реституцията по ЗСПЗЗ съдът следва да формира извод доказала ли е ищцата качеството си на реституиран собственик, с което е обосновала правния си интерес от предявяването на отрицателен установителен иск за собственост, което ще обуслови основателност на иска или не го е доказала, което ще обуслови неоснователност на иска, тъй като при наличие на две решения за реституция по ЗСПЗЗ на един и същ имот в полза на различни лица конститутивното действие на административния реституционен акт се поражда за това решение, за постановяването на което са налице предвидените в ЗСПЗЗ материалноправни предпоставки за възстановяване правото на собственост.

Поради изложеното въззивното решение относно имот № * се явява неправилно и следва да бъде отменено, а делото да се върне на Софийски окръжен съд за ново разглеждане с оглед необходимостта от изслушване на експертно заключение.

По отношение на имот № * въззивното решение е процесуално недопустимо. В мотивите на Тълкувателно решение № 8 от 27.11.2013 г. по т. д. № 8/2012 г. на ОСГК на ВКС е разяснено, че правен интерес от предявяване на отрицателен установителен иск е налице и при конкуренция на твърдени от двете страни вещни права върху един и същ обект, както и че при отрицателния установителен иск за собственост и други вещни права ищецът доказва твърденията, с които обосновава правния си интерес. Той следва да установи наличието на свое защитимо право, засегнато от правния спор, като докаже фактите, от които то произтича.

От това тълкуване следва, че условие за допустимост на процеса е ищецът да посочи фактите, от които извежда правния си интерес от предявяване на иска, а доказването на тези факти е предпоставка съдът да пристъпи към разрешаване на спора дали ответникът е носител на отричането от ищеца право.

В случая ищцата е обосновала правния си интерес от предявяване на отрицателните установителни искове с твърдението, че е собственик на имоти № * и * по реституция по ЗСПЗЗ, като е представила решение за възстановяване правото на собственост и издаден въз основа на него констативен нотариален акт за собственост. В посочените документи обаче е отразен само имот № *. След указания на първоинстанционният съд ищцата е посочила документи от преди обобществяването на земята, касаещи договори за покупко-продажба на недвижими имоти и за продажба на наследство. Посочените документи от периода 1928 – 1947 г. не могат да бъдат свързани с твърденията в исковата молба, с които е обоснован правния интерес от иска за имот *, а

именно реституция по ЗСПЗЗ, като неясно остава дали по отношение на този имот ищцата твърди, че не подлежи на възстановяване, като изложи и съответните факти, които са обусловили запазване на собствеността и след обобществяването на земята /с оглед което представя документите от период до 1947 г. / или твърди, че имотът подлежи на реституция, в който случай са необходими и твърдения, дали имотът е заявен за възстановяване и съответно приключила ли е и как за него реституционната процедура.

Нито първоинстанционният, нито въззивният съд са констатирани посочените противоречия и неясноти в твърденията на ищцата относно осъществен придобивен способ на собствеността, с притежанието на която е обоснован правния интерес от предявения иск за имот № *. Искова молба, в която липсват твърдения относно фактите, обуславящи правния интерес /а е посочена само последицата – притежание на право на собственост/ е нередовна, а постановеното по нея решение е процесуално недопустимо.

Поради изложеното въззивното решение, с което е разгледан отрицателния установителен иск относно имот № * следва да бъде обезсилено и делото да се върне на Софийски окръжен съд, за предприемане действия по отстраняване нередовността на исковата молба, като се укаже на ищцата да посочи фактите, от които извежда претендираното право на собственост, чрез което е обосновала правния си интерес от отрицателния установителен иск.

6. Няма пречка договорът за учредяване право на строеж да включва уговорки, различни и извън обхвата на вещното право, предмет на учредяване.

Учредяването право на строеж за изграждане на нова сграда, която е одобрена да се изгради при намалени отстояния от съществуващите сгради, не включва в себе си и поемане на задължение от учредителя да събори собствените си законно съществуващи и с градоустройствен статут жилищни сгради, намиращи се в имота, както и не съставлява мълчаливо съгласие на учредителите за премахване на тези сгради.

От последващи действия на общинската администрация не може да се прави извод за съдържанието на учреденото преди тези действия право на строеж и за поемане на задължения от учредителите, за които те не са изявили в писмена форма воля в договора за суперфиция.

Чл. 9 ЗЗД

Чл. 20 ЗЗД

Чл. 109 ЗС

Решение № 60133 от 19.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3804/2020 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова

Касационното обжалване е допуснато по правния въпрос: налице ли е мълчаливо съгласие от страна на учредителите на право на строеж за събаряне на собствените им законно съществуващи и с градоустройствен статут жилищни сгради, когато са учредили право на строеж за изграждане на нова сграда, която е одобрена да се изгради при намалени отстояния от съществуващите сгради или запазването на съществуващите сгради се определя от действащия ПУП и издадената въз основа на него виза за проектиране? Направено е уточнение, че въпросът се свежда до това дали от последващи действия на общинската администрация може да се прави извод за съдържанието на учреденото преди тези действия право на строеж и за поемане на задължения от учредителите, за които те не са изявили (в писмена форма) воля в договора за суперфиция (съставен във формата на нотариален акт).

По поставения правен въпрос настоящият състав на ВКС намира следното:

Няма пречка договорът за учредяване право на строеж да включва уговорки, различни и извън обхвата на вещното право, предмет на учредяване. Тези уговорки могат да бъдат ясно дефинирани, но е възможно волята на страните да е изразена по начин, че да се създава съмнение относно съдържанието ѝ. В последния случай действителната обща воля на страните ще трябва да бъде изведена чрез тълкуване по реда на чл. 20 ЗЗД. Ако договорът не съдържа уговорки, излизащи извън предмета му, то е недопустимо по пътя на тълкуването да се извежда съдържание на задължение, което не е обективизирано в договора, защото това не би съставлявало тълкуване на договора, а създаване на нови, различни задължения, излизащи извън предмета на договора. Следователно учредяването право на строеж за изграждане на нова сграда, която е одобрена да се изгради при намалени отстояния от съществуващите сгради, не включва в себе си и поемане на задължение от учредителя да събори собствените си законно съществуващи и с градоустройствен статут жилищни сгради, намиращи се в имота, както и не съставлява мълчаливо съгласие на учредителите за премахване на тези сгради. Отрицателен е и отговорът на въпроса дали от последващи действия на общинската администрация може да се прави извод за съдържанието на учреденото преди тези действия право на строеж и за поемане на задължения от учредителите, за които те не са изявили в писмена форма воля в договора за суперфиция. Съдържанието на сделката се определя от страните – чл. 9 ЗЗД, а не от действията на трети за правоотношението лица, които действия могат да рефлектират върху сделката и да станат причина за изменението или дори и за прекратяването ѝ, но не могат да заместят или допълнят волеизявленията на страните.

По съществуването на касационните жалби:

Ищците Д. И. В. и С. И. В. са поискали на основание чл. 109 ЗС ответниците С. А. Ф. и М. А. М. да бъдат осъдени да премахнат /съборят/ за своя сметка еднофамилната им жилищна сграда с идентификатор....., а ответникът С. Г. М. да бъде осъден да премахне /събори/ за своя сметка еднофамилната си жилищна сграда с идентификатор.....

Поддържат, че сградите на ответниците са свързани и представляват една обща постройка, намираща се в непосредствена близост до новопостроената сграда, в която двамата ищци притежават самостоятелни обекти. Ответниците отказват да премахнат сградата си, каквато е била уговорката им към момента на учредяване правото на строеж, както и отказват да изпълнят дадените с разрешението за строеж указания за премахване на тази сграда. С това ответниците препятстват възможността новоизградената сграда да бъде въведена в експлоатация, да бъде осъществено озеленяване и реализиране на паркоместа по одобрен проект, новоизградената сграда не може да бъде свързана по предвидения начин с уличната и пътна мрежа, препятства се възможността на ищците да ползват обектите си, включително и търговски такива. Сочат, че стрехата на сградата на ответниците се допира до парапета на терасата на първия етаж на новопостроената сграда, че димът от комините на ответниците навлиза в жилищата на ищците.

Ответниците са оспорили исквете с твърдения, че сградата им е законно построена и събарянето ѝ не е било условие за построяването на новата, че в разрешението за строеж не се предвижда събарянето на законно построена сграда, а само на такива без режим на застрояване, които вече са съборени. Поддържат, че не препятстват ищците да упражняват правото си на собственост.

Не се спори по делото, че ответниците са собственици на поземлен имот с идентификатор..... и на сградите, чието премахване се иска, намиращи се в описания поземлен имот, в който въз основа на учредено от ответниците през 2005 г. право на строеж, ищците са придобили апартаменти, магазини и гараж, намиращи се в сградата с идентификатор.....

Правото на строеж, въз основа на което е изградена сградата с идентификатор....., е учредено на 04.08.2005 г. с нотариален акт № 2005 г.

Разрешението за строеж е издадено преди това – на 14.07.2005 г. В него като градоустройствена основа е посочен застроителен и регулационен план /ЗРП/, одобрен със заповед № 648/06.05.92 г. От заключенията на приетите съдебно-технически експертизи, се установява, че съгласно предвижданията на ЗРП от 1992 г. заварените в имота жилищни сгради, се запазват.

От заключението на приетата и неоспорена от страните съдебно-техническа експертиза, изготвена от вещите лица Г. и А. се установява, че сградите на ответниците са отразени в ЗРП, одобрен със заповед № 648/06.05.92 г. като сгради с режим на застрояване /запазващи се съществуващи сгради/. След 2005 г., когато е издадено разрешението за строеж, няма одобрени изменения на действащия ЗРП от 1992 г.

За изграждането на новата жилищна сграда е било необходимо изработването на квартално-застроителен и силуетен план (КЗСП). Такъв е одобрен със заповед № 460/16.11.1995 г., с която обаче не е одобрено изменение на застроителния план. В заключението си вещите лица Г. и А. са посочили, че проектантът на КЗСП е предложил и изменение на ЗРП /ЗП/, с което се променя статутът на съществуващата сграда – от сграда в режим на застрояване, същата е определена за премахване и по тази причина сградата на ответниците не е показана нито в плана, нито в силуетите. КЗСП е приет и одобрен със заповед № 460/16.11.1995 г., с която обаче не е одобрено изменение на застроителния план. Към 2005 г., когато е издадено разрешението за строеж, няма одобрени изменения на ПУП-ЗРП от 1992 г. Има одобрен КЗСП от 1995 г., но той не съдържа компонента "изменение на застроителния план". В съдебно заседание вещото лице Г. отново е посочила, че не е издадена заповед за изменение на ЗП и съществуващата сграда е останала в режим на застрояване.

Видно от същото заключение на вещите лица Г. и А., инвестиционният проект за изграждане на сградата с идентификатор..... е одобрен през 2005 г. Процесните сгради с идентификатори..... и..... са отразени в частта му "Вертикална планировка", като същевременно в частта "Архитектура" – чертеж "Ситуация" са предвидени 14 паркоместа на тяхно място. Т. е. налице е несъответствие в между тези две части в инвестиционния проект.

Установено по делото от заключенията на приетите съдебно-технически експертизи е, че сградите на ответниците са построени въз основа на строителни разрешения и книжа, санирани са и са добре поддържани. Те са на отстояние от 1. 40 метра от новопостроената в имота сграда с идентификатор....., при минимално изискуемо се такова от 4. 80 метра. Покривът на двете заварени постройки почти допира терасата на първия етаж на новопостроената сграда – отстоянието е 0. 15 метра. Жилищата на ишците са на 5 и 6 етажи на сградата.

Свидетелят И. В. /баща на ишците и брат на ответника С. Г. М. / сочи, че е имало уговорка с ответника М. за разрушаване на старата сграда, като впоследствие ответникът е поискал да остане в старата сграда до построяването на третия етаж от новата сграда и едва тогава да се разруши старата сграда. В противоположен смисъл са показанията на св. А. С. /дъщеря на ответницата Ф. /, според която споровете относно съществуващата сграда са започнали преди около осем години, когато свидетелят В. разбрал, че няма права върху процесните сгради. Преди това не е имало поставено условие за събаряне на съществуващата сграда.

Въз основа на установените факти въззивният съд е приел от правна страна следното:

Квартално-застроителният и силуетен план съгласно чл. 63 от ППЗТСУ (отм.) конкретизира предвиденото със застроителния и регулационен план. В случая такъв ЗРП няма (след този от 1992 г.), тъй като за предложението на проектанта за изменението му няма заповед. Инвестиционният проект е съобразен с КЗСП, независимо, че планът не е вписан в разрешението за строеж.

Във внесените в общината за одобрение проекти за изграждане на новата сградата, ответниците са част от възложителите. Проектите им не са съобразени със съществуващата сграда. Въз основа на обстоятелството, че ответниците са били възложители по проект, който е съобразен с КЗСП, въззивният съд е направил извод, че при отстъпване правото на строеж, ответниците са поели задължението да премахнат съществуващата сграда. Съдът е посочил, че това, че ответниците нямат специални знания, не означава, че проектът не ги задължава, след като въз основа на неговите предвиждания са учредили право на строеж. Съдът е дал вяра на свидетелските показания на бащата на ищците, посочвайки, че са в съответствие със заповедта от 1995 г. и одобрените проекти и е логично и естествено ответниците да са знаели, че след построяване на новата сграда, старата трябва да се блъсне. Като възложители, предприели процедурата пред общината по одобрение на проекта за сградата, а впоследствие реализирали строежа, те са се разпоредили като собственици на земята и със съществуващата върху мястото сграда за нейното премахване и е без значение градоустройственият ѝ статут, който е според действащия ЗРП от 1992 г. След като този план не е променян, сградите не подлежат на премахване по разпореждане на административните органи, поради това и общината не е издала заповед за премахването им.

Създаването се състояние е нетърпимо, тъй като нарушава императивни норми в интерес на обществото и на живеещите в двете сгради. След като смущава спокойното упражняване на правото на собственост на титулярите на правото на строеж, то предявеният от тях иск по чл. 109 ЗС е основателен. Установеното нарушаване на отстоянията между двете сгради е достатъчно за основателността на негаторния иск, без да е необходимо доказването и на друго пречене.

Предвид дадения отговор на правния въпрос, решението на въззивния съд, с което искът по чл. 109 ЗС е уважен, е неправилно и следва да бъде отменено. Тъй като след отмяната му не се налага извършването на нови или повтарянето на вече извършени от съда процесуални действия, по аргумент за противното от чл. 293, ал. 3 ГПК настоящият състав на ВКС следва да се произнесе по съществуването на спора.

Съгласно приетото в т. 3 на ТР № 4/06.11.2017 г. по тълк. д. № 4/2015 г. на ОСГК на ВКС, двете задължителни условия за уважаването на иска с правно основание чл. 109 ЗС са: неоснователност на действията на ответника по негаторния иск и създаването на пречки за собственика да упражнява правото си на собственост в неговия пълен обем. Ако действията на ответника са основателни, няма да е налице хипотезата на чл. 109 ЗС.

По настоящето дело е установено, че старата и новата сграда се намират на отстояние, по-малко от минимално допустимото, но само въз основа на това не може да се уважи предявеният иск по чл. 109 ЗС за събаряне сградата на ответниците. Касае се за съществуваща сграда, предвид на което и тя не би могла да се явява като изградена на намалено отстояние от построената впоследствие сграда. Следователно отказът за премахването ѝ не е неоснователно действие по смисъла на закона, пречатващо пълноценното упражняване правото на собственост на ищците върху собствените им обекти, възникнало в последващ момент.

С учредяване правото на строеж, собственикът на земята се съгласява да търпи определени ограничения, изразяващи се в предвиденото в чл. 64 от ЗС ползване от суперфициарния собственик на земята, доколкото това е необходимо за използването на постройката според нейното предназначение, освен ако в акта, с който му е отстъпено правото, е постановено друго. Т. е. собственикът на земята може да търпи и ограничения, по-големи от предвидените в чл. 64 ЗС, стига това да е предвидено в акта по чл. 63 ЗС. В този смисъл липсва и забрана собственикът на земята да се съгласи да премахне свои законно съществуващи постройки. Принципно неизпълнението на едно такова поето задължение само по себе си не предполага непременно уважаване на иск по чл. 109 ЗС,

защото преценката дали това поведение съставлява неоснователно действие по смисъла на чл. 109 ЗС следва да се извършва във всеки отделен случай според конкретните факти. Т. е. необходимо е да се докаже заявена воля за събаряне на заварената в имота сграда, както и че поради съществуването ѝ се създават пречки за упражняване правото на собственост на ишците, надхвърлящи допустимите съгласно чл. 50 ЗС.

Въз основа на уговорките, съдържащи се в договора за учредяване право на строеж и предвид дадения отговор на правния въпрос, настоящият състав на ВКС намира, че при учредяването правото на строеж ответниците не са изявили воля за събаряне на съществуващата сграда. В договора липсва изрично изявление в този смисъл, както и от съдържанието му не може по пътя на тълкуването да се изведе наличие на дадено съгласие от ответниците да премахнат сградата.

Изводът на въззивния съд, че от факта, че ответниците са адресати на заповедта за одобряване на КЗСП от 1995 г. и са възложители на проекта за изграждане на сградата, който проект е съобразен с КЗСП, следва, че при отстъпване правото на строеж, те са поели задължението да премахнат сградата- близък, е направен в противоречие със събраните доказателства. Съдът не е съобразил, че разрешението за строеж предвижда премахване само на сградите без режим на застрояване, а градоустройствената основа за издаването му е ЗП от 1992 г., според който процесните сгради се запазват. Несъмнено установено е, че застроителният план от 1992 г. не е променен, а само е имало предложение за изменението му с КЗСП, което не е одобрено. Съобразяването с КЗСП от страна на проектанта на сградата, вкл. и с неодобрената му част за изменение на застроителния план, е довело до несъответствия в проекта, но от него не е възникнало задължение за ответниците да премахнат сградата. Такова задължение за ответниците не произтича и от обстоятелството, че са поискали одобряването на изготвения проект. Преценката дали последният е съобразен с действащите строителни правила и норми е предоставена на административния орган, като одобряването на проект за изграждането на сграда при намалени отстояния от съществуваща такава не е равнозначно на заявено съгласие на вносителите да предприемат действия по премахване на заварени сгради.

Предвид дадения отговор на правния въпрос, следва, че показанията на свидетелите не трябва да бъдат обсъждани за установяване на поето от ответниците задължение за разрушаване на сградата при сключване на договора за учредяване право на строеж.

В исковата молба се поддържа, че ответниците отказват да изпълнят дадените с разрешението за строеж указания за премахване на съществуващата сграда. Както нееднократно се посочи, в разрешението за строеж се предвижда премахване на сградите без режим на застрояване, а градоустройствената основа за издаването му е ЗП от 1992 г., според който, процесните сгради се запазват. Следователно с разрешението за строеж не се предвижда разрушаване на сградата- близък.

Въз основа на изложеното, следва, че по делото не се установява неоснователно действие на ответниците, като условие за уважаване на предявения негативен иск. Сочените от ишците конкретни пречки за упражняване правото им на собственост, не обосновават извод за основателност на иска, защото пречки за упражняване правото на собственост може да има само в резултат на неоснователно действие на ответниците, каквото не е отказът сградата да бъде разрушена.

Във връзка с изложеното, настоящият състав на ВКС намира, че решението е незаконосъобразно и следва да се отмени на основание чл. 281, т. 3 ГПК и спорът да се реши по същество от ВКС като искът се отхвърли. Предвид неоснователността на иска по чл. 109 ЗС, неоснователни се явяват и претенциите за присъждане на обезщетения, защото отказът на ответниците да съборят сградите си не е противоправно поведение, а при липса на такова поведение не може да се ангажира отговорността им за вреди. Това налага отмяна на решението в частта му, с която са уважени исковете за присъждане на

обезщетения и постановяване на друго за отхвърлянето им. Решението в частта му, с която исквете за обезщетения са отхвърлени, следва да се потвърди.

7. Представянето на схема-проект е предпоставка нотариусът да проведе охранителното производство, да провери правото на собственост на молителя според представените документи и да издаде искания акт, ако тези документи го легитимират като собственик.

Задължение на нотариуса в охранителното производство, съответно – на съда в исковото производство, е да бъде установена идентичност на имота според действалите последователно във времето кадастрални и регулационни планове и КККР. Идентичността може да бъде удостоверена от общината, но установяването ѝ по обвързващ начин е в правомощията на нотариуса, респ. на съда, което може да се осъществи с помощта на правоспособно лице по кадастъра, което да съвмести данните от различните планове в комбинирана скица съгласно чл. 16, ал. 3 ЗКИР или чрез възлагане на експертиза и назначаване на вещо лице по реда на чл. 197 ГПК.

Поземлените имоти се индивидуализират с поне три граници (съседи), което важи съответно за сградите и за отделните обекти в тях, с тази особеност, че когато сградата е една, нейните граници не се посочват, освен ако в имота не съществува или не са били построени повече от една сграда. Един отделен обект в сграда може да заема целия етаж (или повече етажи), при което посочването само на етаж (етажите) е достатъчно, за да го индивидуализира, без да е необходимо посочване на други граници.

Площта на поземлените имоти, на сградите и отделните обекти в тях не е индивидуализиращ белег, доколкото релевантни за обособяването на самостоятелния обект са границите (съседите) на имота, но законът може да придаде правно значение на този факт (чл. 210 ЗЗД).

Съдържанието на констативния нотариален акт, в който се изброяват документите, въз основа на които се признава правото на собственост, удовлетворява изискването за издаване на мотивирано постановление по чл. 587 ГПК.

Вписването на констативните нотариални актове ще придобие правно значение след въвеждане на имотния регистър в съответния съдебен район, при създаването на имотни партии.

Чл. 52, 53 и 53а ЗКИР;

Чл. 16, ал. 3 ЗКИР;

Чл. 197 ГПК;

Чл. 26, ал. 2 и чл. 27 ЗКИР;

Чл. 587 ГПК;

Чл. 112, б. "а" ЗС (Доп. ДВ, бр. 34/2000 г.) и чл. 73 ЗКИР.

Решение № 15 от 19.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4520/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Ерик Василев

Производство по чл. 80 ЗННД.

Образувано по жалба на министъра на правосъдието, представляван от главен юрисконсулт И. Т. срещу решение от 20.09.2021 г. на Дисциплинарната комисия на Нотариалната камара по дисциплинарно дело № 2/2021 г., с което е отказано да бъде наложено дисциплинарно наказание на нотариус А. Ш., рег. № *** от регистъра на НК и район на действие Районен съд София, за нарушения по чл. 27, чл. 49б, чл. 52, ал. 1 ЗКИР, чл. 587, ал. 1 и 3, вр. чл. 586 ГПК, чл. 25 ЗННД, чл. 21, ал. 1 от Наредба № 32 от 29.01.1997 г. за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори и чл. 8 от Етичния кодекс на нотариусите.

В жалбата се твърди, че обжалваното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон и процесуалните правила, а изводите на дисциплинарния състав не кореспондират със събраните доказателства и установените в хода на дисциплинарното производство факти.

Нотариалната камара на Република България не взема становище.

От А. Г. Ш., чрез адвокат С. М. от АК-София е подаден писмен отговор, с който оспорва доводите в жалбата и счита решението за правилно, обосновано и постановено в съответствие с процесуалните правила, поради което иска да бъде потвърдено, като се присъдят сторените разноски в производството. В проведеното съдебно заседание, нотариусът се представлява и от адвокат В. П. от АК-Х., която също излага съображения в писмено становище.

Настоящият състав на Върховния касационен съд, като взе предвид изложените от страните становища и данните по делото, намира следното:

Дисциплинарното производство е образувано по предложение на министъра на правосъдието за нарушения при издаване на констативен нотариален акт № 174, том I, рег. № 4923, дело № 140 от 15.08.2019 г., както следва:

1) Нотариус Ш. не е индивидуализирала имота чрез посочване на основни кадастрални данни по одобрените кадастрална карта и кадастрален регистър /КККР/.

Издаването на констативен нотариален акт № 174/15.08.2019 г. за правото на собственост на недвижим имот, представляващ самостоятелен обект с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20 по КККР, се основава на схема-проект, но извън случаите на чл. 52, ал. 1 ЗКИР, което е в нарушение на чл. 49б ЗКИР.

От данните в нотариалното дело е видно, че с КНА се признава право на собственост на "Рила Комерс" ООД за самостоятелен обект в сграда с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20 по КККР, на адрес: гр. София, бул. Витоша № 52, ет. 1, находяща се в два УПИ I-15 и УПИ V-5 от кв. 351, както и в две сгради с идентификатори № 68134.1001.486. 1 и 68134.1001.487. 1, което не съответства на приложените документи.

Изводът на нотариуса се основава на схема-проект на самостоятелен обект № 15-244365/20.03.2019 г. на СГКК и удостоверение за приемане на проект за изм. на КККР, което е издадено за сграда с идентификатор № 68134.1001.486. 1 в [населено място], [улица], етаж 1 /по строителните книжа имотът е "с площ около 154 кв. м" на [улица], 54 и

56, /, а в схемата-проект липсват съседни /само три обекта над етажата/, без означена площ. В нотариалният акт е направен извод, че площта на самостоятелния обект е 361 кв. м, а "имотните граници по КК и регулационния план съвпадат", което не може да се приеме за вярно по схемата-проект на СГКК, според която обектът се намира в недвижим имот с идентификатор № 68134.1001.486, , т. е. при влезли в сила КККР се признават вещни права върху самостоятелен обект, който не е индивидуализиран по граници, площ и идентификатор.

Схемата-проект № 15-244365/20.03.2019 г. на СГКК /по т. 14 от НА/ е за самостоятелен обект с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20 по КККР и предназначение жилище, апартамент, без посочена площ. Такъв идентификатор не съществува в АГКК, а в КНА е посочено, че имотът е с предназначение за търговка дейност. /представена по дисциплинарното дело е Схема-проект № 915-404037 от 09.05.2019 г. на СГКК за обект с предназначение за търговска дейност, който не е описан в нот. акт/

Проектът за изм. на КККР е депозиран на 05.02.2019 г. и следва да се съхранява 6 месеца след неговото приемане, съгласно чл. 77, ал. 3 от Наредба № РД-02-20-5/15.12.2016 г., т. е. до 05.08.2019 г.

Пред АГКК е поискано от "Рила Комерс" ООД заличаване на самостоятелни обекти с идентификатори № 68134.1001.486. 1. 18; № 68134.1001.486. 1. 19; № 68134.1001.487. 1. 14, № 68134.1001.487. 1. 15; № 68134.1001.487. 1. 16; № 68134.1001.487. 1. 17 и нанасяне на самостоятелен обект с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20. По заявление от 05.02.2019 г. на "Рила Комерс" ООД, началникът на АГКК е постановил отказ за изм. на КККР със заповед от 04.11.2019 г. и нанасяне на самостоятелен обект с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20.

В подадената жалба на "Мехтранскомерс" ООД е представен НА № 69, том I, рег. № 2248, дело № 65/2005 г. за собственост на магазин № 3, на бул. Витоша № 56, с площ 17, 80 кв. м /самостоятелен обект с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 16/, както и обявление за публична продажба на самостоятелен обект с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 18 от ЧСИ В. И..

2) Издаденият констативен нотариален акт № 174 от 15.08.2019 г. за признаване право на собственост е вписан в Служба по вписванията на следващия ден - 16.08.2019 г., а съгласно чл. 21, ал. 1 от Наредба № 32 от 29.01.1997 г. за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори, подлежащите на вписване нотариални актове и документи се представят за вписване пред съдията по вписванията в деня на тяхното извършване или удостоверяване.

3) Липсва изготвено постановление съгласно чл. 587, ал. 1 и 3, вр. чл. 586 ГПК отразяваща проверката на нотариуса, дали правото на собственост се удостоверява от съответните документи и са достатъчни да се признае, че вещното право принадлежи на молителя – нарушение на цитираните норми и чл. 25 ЗННД.

Жалбата е подадена в срок от процесуално легитимирана да обжалва решението на дисциплинарната комисия страна в производството, поради което същата е редовна и допустима.

За да постанови решението, дисциплинарен състав на Нотариалната камара е приел, че дисциплинарната отговорност на нотариус А. Ш., рег. № *** от регистъра на НК

и район на действие РС София, за установени при издаването на констативен нотариален акт № 174, том I, рег. № 4923, дело № 140/15.08.2019 г. за собственост върху недвижим имот нарушения, не е погасена по давност, тъй като сроковете по чл. 76 ЗННД текат поотделно за всеки орган, по чиято инициатива може да бъде образувано дисциплинарно производство. Според мотивите на решението, предложението на министъра на правосъдието за налагане на дисциплинарно наказание е изцяло неоснователно, тъй като: 1/За нарушения по чл. 27, чл. 49б, чл. 52, ал. 1 ЗКИР, дисциплинарната отговорност на нотариуса при издаване на констативен нотариален акт може да бъде ангажирана само когато констатацията на нотариуса е отменена с влязло в сила решение на съда и не е основана на противоречива съдебна практика. В случая, според мотивите на дисциплинарния състав, има спор за материално право, който не е приключил и е извън предмета на дисциплинарното производство, с оглед на което липсва основание за отговорност по Глава пета от ЗННД; 2/Липсва нарушение на чл. 25 ЗННД и чл. 21, ал. 1 от Наредба № 32 от 29.01.1997 г. за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори, с оглед характера на констативния нотариален акт, който не засяга правата на участващите страни или трети лица, довело до съставяне на нищожен или недопустим акт. Вписването на нотариалния акт на следващия ден е формално нарушение, което не е недопустимо, нито прави акта нищожен или непораждащ права, с оглед на което, според дисциплинарния състав, не е необходимо да бъде налагано дисциплинарно наказание; 3 Нарушението на чл. 587, ал. 1 и 3 ГПК за произнасяне с мотивирано постановление при издаване на констативен нотариален акт по документи или чрез обстоятелствена проверка не е включено като основание за нищожност на нотариалното действие / арг. от чл. 576 ГПК/; 4 Разпоредбите на чл. 8 и сл. Етичния кодекс на нотариусите в Република България не визират конкретни задължения на нотариуса, поради което нарушаването им не е основание за налагане на дисциплинарно наказание.

Настоящият състав на Върховния касационен съд, като взе предвид изложените от страните становища и данните по делото, намира следното:

Възражението за изтекла давност по чл. 76, ал. 1 и ал. 2, изр. 2 ЗННД, обосноваваща недопустимост на дисциплинарното производство срещу нотариус А. Ш., е неоснователно. С обжалваното решение правилно се приема, че сроковете по чл. 76 ЗННД текат поотделно за всеки орган, по чиято инициатива може да бъде образувано дисциплинарно производство. Дисциплинарната отговорност на нотариуса се погасява само ако наказващият орган по чл. 77, ал. 1 ЗННД, т. е. министъра на правосъдието или съвета на нотариусите са бездействали по отношение на нарушенията, за които са узнали. Налице е паралелна компетентност, с оглед на което началото на сроковете по чл. 76 ЗННД за ангажиране на дисциплинарна отговорност на нотариуса е узнаване на нарушението от всеки наказващ орган, не по-късно от две години от извършването му. От данните по дисциплинарното дело е видно, че първата молба за проверка от "МЕХТРАНСКОМЕРС" ООД, с твърдения за нарушения при издаване на констативен нотариален акт № 174 от 15.08.2019 г., е отправена до Нотариалната камара на Република България на 03.04.2020 г., по която Съветът на нотариусите приема, че не са налице данни за ангажиране на дисциплинарната отговорност на нотариуса.

Липсват доказателства за узнаване от министъра на правосъдието на подадената жалба вх. № 360/03.04.2020 г., за нарушенията при издаване на констативен нотариален

акт № 174/15.08.2019 г., преди предложението му на 30.06.2021 г. за образуване на дисциплинарно производство по жалба вх. № 94-00-60/01.04.2021 г. на "МЕХТРАНСКОМЕРС" ООД, с оглед на което следва да се приеме, че дисциплинарната отговорност за виновно неизпълнение на задълженията на нотариуса, не е погасена по давност.

В решението на дисциплинарния състав по съществуващото на искането се приема, че при издаване на констативния нотариален акт по чл. 587, ал. 1 ГПК (по документи) за установяване право на собственост на "Рила Комерс" ООД върху самостоятелен обект в имот с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20 по КККР и адрес: гр. София, бул. Витоша № 52, ет. 1, нотариусът не е допуснал нарушения, които да обосноват извод, че е налице основание за ангажиране на дисциплинарната му отговорност, тъй като той е автономен в преценката си дали да признае или не правото на собственост само въз основа на представените по нотариалното дело документи. Оспорването на вещните права, признати от нотариуса, е основание за ангажиране на дисциплинарна отговорност, само когато тази констатация е отменена с влязло в сила решение на съда, а в случая има спор за материално право, което е извън предмета на дисциплинарното производство. Останалите нарушения са формални и не са причинили вреди, поради което не обуславят дисциплинарна отговорност.

Изводите на дисциплинарния състав са правилни по същество. От доказателствата по делото се установява, че констативен нотариален акт № 174/15.08.2019 г. за право на собственост на недвижим имот /посочен в ККРР като шест самостоятелни обекти със съответните отделни схеми и отделни идентификатори/ е бил издаден въз основа на схема-проект, която индивидуализира имота с проектен идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20 по КККР, но по отношение на която схема-проект се твърди, че е издадена извън случаите на чл. 52, ал. 1 ЗКИР (нарушение по чл. 49б ЗКИР).

КККР не поражда, нито променят или прекратяват права. Когато отразеното в тях не съответства на действителното правно положение, АГКК следва да приведе КККР в съответствие с него. Ако липсва спор по отношение на недвижимите имоти, правното положение се удостоверява в охранително производство от нотариуса или от съда по жалба срещу постановения отказ, а при наличието на спор – по исков ред от съда. Схема-проект, в тази връзка, се изисква при необходимост от привеждане на КККР в съответствие с действителното положение на отразените в тях недвижими имоти, поради което не може да се приеме, че с нотариалното удостоверяване е нарушен материалният закон, ако при издаването на схема-проект от АГКК имотът, предмет на охранително производство, не е бил отразен в КККР /изброяването в чл. 52, ал. 1, т. 1–7 ЗКИР не изчерпва всички възможни случаи на необходимост от привеждане на КККР с действителното правно положение – напр. хипотезите по чл. 53а ЗКИР, които също са изброени неизчерпателно/. Отделно от това, не може да бъде вменено на нотариуса задължението да проверява дали са спазени законовите предпоставки при издаването на актове от АГКК. По отношение на нотариуса, в този смисъл, представянето на схема-проект е предпоставка да проведе охранителното производство, да провери правото на собственост на молителя според представените документи и да издаде искания акт, ако тези документи го легитимират като собственик, тъй като отказът на нотариуса подлежи

на обжалване пред съда, вкл. на касационно обжалване, когато решението на окръжния съд потвърждава отказа.

Задължение на нотариуса в охранителното производство, съответно – на съда в исковото производство, е да бъде установена идентичност на имота според действалите последователно във времето кадастрални и регулационни планове и КККР, когато такива са приети за съответния район. Както преди, така и след влизането в сила на новия чл. 55а ЗКИР (ДВ, бр. 41 от 2019 г., в сила от 22.08.2019 г.) идентичността може да бъде удостоверена от общината, но установяването ѝ по обвързващ начин е в правомощията на нотариуса, респ. на съда, което може да се осъществи с помощта на правоспособно лице по кадастъра, което да съвмести данните от различните планове в комбинирана скица съгласно чл. 16, ал. 3 ЗКИР или чрез възлагане на експертиза и назначаване на вещо лице по реда на чл. 197 ГПК. Лицето с правомощия по кадастъра отговаря единствено за съвместяването на данните, като в този случай неговото заключение не обвързва решаващия орган, а според чл. 202 ГПК съдът го преценява с оглед на всички обстоятелства по делото. В случая, правилно нотариусът се е доверил на представената комбинирана скица за пълна или частична идентичност на имота /заснет в КККР с повече идентификатори/, която е изготвена от правоспособно лице по кадастъра – ГЕОКАД, [населено място], на основание чл. 16, ал. 3 ЗКИР, тъй като с нея се удостоверява пълната идентичност на имота според кадастралната основа на регулационния план от 2012 г. и КККР от 2016 г. След като комбинираната скица е издадена от правоспособно лице по чл. 16, ал. 3 ЗКИР, отразеното в нея, че не служи за снабдяване с нотариален акт и за извършване на сделки, следва да се приеме, че е без правна стойност.

От представените в нотариалното производство строителни книжа, въз основа на които се определя действителното предназначение на имота, комбинираната скица и схемата-проект се установява, че недвижимият имот е с търговско предназначение – самостоятелен обект в сграда, без съседни самостоятелни обекти на етаж, което е достатъчно за неговата индивидуализация. В съдебната практика на Върховния касационен съд се приема, че поземлените имоти се индивидуализират с поне три граници (съседни), което важи съответно за сградите и за отделните обекти в тях, с тази особеност, че когато сградата е една, нейните граници не се посочват, освен ако в имота не съществува или не са били построени повече от една сграда. Един отделен обект в сграда може да заема целия етаж (или повече етажи), при което посочването само на етаж (етажите) е достатъчно, за да го индивидуализира, без да е необходимо посочване на други граници (напр. стълбище, проход, рампа и двор). Когато обаче на някой от етажите в сградата има и други самостоятелни обекти, обособяването им с граници (съседни) се налага, с оглед индивидуализиране на отделния обект. В този смисъл, чрез идентификатора се посочва еднозначно имота на съответната територия (чл. 26, ал. 2 ЗКИР), което го индивидуализира пълно, доколкото отразеното в КККР отговаря на действителното правно положение.

Няма законова пречка един самостоятелен обект да навлиза в друга сграда и друг поземлен имот в съседство, ако собственикът на този обект притежава съответните идеални части от правото на собственост върху земята или от правото на строеж, както е в случая. Към коя от сградите ще бъде формиран неговият идентификатор се определя със схемата-проект, което в настоящия случай е приел и нотариуса.

Площта на поземлените имоти, на сградите и отделните обекти в тях не е индивидуализиращ белег, доколкото релевантни за обособяването на самостоятелния обект са границите (съседите) на имота, но законът може да придаде правно значение на този факт (чл. 210 ЗЗД).

Нотариусът не може да изисква недвижимия имот да бъде нанесен в КККР преди да бъде издаден акта в охранителното производство въз основа на скица или схема-проект, тъй като охранителният акт е основанието за постановяване на заповед за изменение на КККР, съгласно чл. 52, ал. 2 ЗКИР. Самостоятелният обект с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20 по издадената схема-проект не може да се нанесе в КККР, преди заповедта за изменение да влезе в сила; а постановяване на отказа за изменение на КККР /след издаването на констативния нот. акт № 174/15.08.2019 г. / е без правно значение за дейността на нотариуса.

Правилно дисциплинарният състав е приел, че в случая нотариусът не отговоря дисциплинарно за неизготвяне на мотивирано постановление, като отделен документ, наред с оформянето на констативния нотариален акт за признаване право на собственост по документи, но не поради това, че нарушението е формално, а поради изискването за мотивиране на акта, т. е. съдържанието на констативния нотариален акт, в който се изброяват документите, въз основа на които се признава правото на собственост, удовлетворява изискването за издаване на мотивирано постановление по чл. 587 ГПК. Само ако нотариусът постановява отказ да издаде искания акт за признаване на собственост по документи, който подлежи на обжалване, изготвянето на мотивирано постановление от нотариуса като отделен документ е наложително, с оглед проверката на крайния му извод от съда, да не бъде издаван акта (при обстоятелствена проверка, изготвянето на мотивирано постановление се налага, за да бъдат обсъдени събраните свидетелски показания).

При така изложените фактически обстоятелства, настоящият състав на Върховния касационен съд приема, че при издаването на констативен нотариален акт № 174 от 2019 г., за признаване право на собственост на "Рила Комерс" ООД върху имот, представляващ самостоятелен обект с идентификатор № 68134.1001.486. 1. 20 по КККР, нотариус Ш. не е осъществила претендираните дисциплинарни нарушения. Правилно дисциплинарният състав е приел в решението си, че при издаването на констативен нотариален акт за собственост нотариусът е автономен в преценката си, но неправилно е приел, че правораздава. В охранителното производство, нотариусът, а и съдът (при обжалване на отказ) съдействат на страните в гражданските правоотношения да бъде издаден искания акт. Отказът на нотариуса може да се приеме за незаконосъобразен по реда на чл. 577 ГПК, а издаденият охранителен акт да накърнява правата на трети лица (чл. 537, ал. 2 ГПК), но изводите да не са резултат на дисциплинарни нарушения (виновно и противоправно поведение) на нотариуса или съда.

Правото на собственост се признава от нотариуса към момента на неговото възникване, според представените документи, вкл. строителните книжа, които в случая удостоверяват, че имота е един, но не изключват възможността собствеността да е променена /напр. на трети лица да бъдат признати права върху реално обособени части, които не са погасени или са възникнали по-късно и могат да се предявят по общия исков ред/. При констатация за такива права, нотариусът е длъжен да ги зачете само ако е

направено пред него искане за спиране на охранителното производство, въз основа на доказателства за предявен иск срещу молителя, което в случая липсва.

От друга страна е без значение за дейността на нотариуса, че съдебен изпълнител може да е насочил изпълнение върху целия или реална част от имота, тъй като дори това да е било съобщено на нотариуса, той може да зачете чуждите права само ако са били предявени с иск срещу молителя (публичната продажба е деривативен придобивен способ, а евентуалният купувач няма да стане собственик, ако длъжникът по изпълнението не е такъв).

При тези съображения, правилно дисциплинарният състав приема, че липсва дисциплинарно нарушение на решаващия орган, ако издаденият охранителен акт не е признат за незаконосъобразен или съществува противоречива съдебна практика по разрешавания правен въпрос, на която той се е позовавал. Дисциплинарното производство обаче може да бъде проведено и дисциплинарно наказание да бъде наложено не само ако акта е оспорен, тъй като критерият за извършено дисциплинарно нарушение е наличието или отсъствието на виновно и противоправно поведение, което може да се изразява в превратната преценка на доказателствата или в превратно тълкуване на закона.

По отношение на доводите в касационната жалба за нарушения при вписването на констативния нотариален акт, настоящият състав на ВКС приема, че данните за това кога е извършено то е без правно значение, тъй като изискване за вписването му е уредено с изменението на чл. 112, б. "а" ЗС (Доп. ДВ, бр. 34/2000 г.), а изискването да бъде извършено вписването същия ден – с изм. на Наредба № 32/1997 г., през 2003 г. Като фактически състав, обаче, вписването на констативния нотариален акт в нотариалните книги не е уредено, т. е. не съществува персонална партида, по която да бъдат нанесени данните от вписването на констативния нотариален акт, освен тази на молителя. Вписването на констативните нотариални актове, в този смисъл, ще придобие правно значение след въвеждане на имотния регистър в съответния съдебен район, при създаването на имотни партиди, но по действащите правила за вписване в нотариалните книги, забавянето на вписването на констативните нотариални актове е без правно значение. Отделен е въпросът, че нотариусът отговаря дисциплинарно за забавянето само ако се докаже, че то се дължи на неполагане на дължимата грижа от негова страна.

С разпоредбите на чл. 8 и сл. от Етичния кодекс на нотариусите в Република България не се вменяват конкретни задължения на нотариуса, въз основа на закона, нарушаването им не е скрепено със санкция и в този смисъл не може да се приеме, че обуславя налагане на дисциплинарно наказание поради виновното му и противоправно поведение.

8. По време на ползвания неплатен служебен отпуск, общинският съветник не полага труд по същинско трудово правоотношение с общината.

Чл. 34 ЗМСМА

Чл. 4, ал. 1 КСО

Чл. 107а, ал. 1, т. 4 КТ

Чл. 126, т. 12 КТ

Чл. 330, ал. 2, т. 7 и т. 8 КТ

Чл. 222, ал. 3 КТ

Решение № 60233 от 4.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 724/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Любка Андонова

Касационно обжалване е допуснато по материалноправния въпрос "относно характера на правоотношението възникващо при избор на общински съветник".

С обжалваното въззивно решение е прието следното:

В периода 16.11.2007 г. - 27.10.2011 г. ищецът е изпълнявал длъжността "заместник кмет" на община Сунгурларе. Считано от 1.11.2011 г. до 2.11.2015 г. е избран за общински съветник в Общинския съвет на община Сунгурларе. От 9.11.2015 г. до 6.11.2019 г. П. е изпълнявал функциите на кмет на ответната община. Съгласно разпоредбата на чл. 222, ал. 3 КТ при прекратяването на трудовото правоотношение, след като работникът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, независимо от основанията за прекратяване, той има право на обезщетение от работодателя в размер на brutното му трудово възнаграждение за срок от два месеца, а ако е работил при същия работодател през последните 10 години от трудовия му стаж - на обезщетение в размер на brutното му трудово възнаграждение за срок от 6 месеца и това обезщетение се изплаща само веднъж. Предпоставките за придобиването на това право са: прекратяване на трудовото правоотношение, без значение на какво основание, както и към момента на прекратяването работникът или служителят да е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст и да е работил при същия работодател през последните 10 години. В разглеждания случай на касатора е определено обезщетение в размер на 2 brutни работни заплати, тъй като е прието, че не са налице предпоставките на чл. 222, ал. 3 КТ. Трудовият стаж на П. в ответната Община е прекъснат през времето през което е изпълнявал функциите на общински съветник. Съгласно нормата на чл. 34, ал. 3 ЗМСМА за времето на изпълнение на задълженията му, общинският съветник ползва неплатен служебен отпуск, който се признава за трудов стаж, но той не сключва трудов договор с общината. Общинските съветници не са служители на общината. Те се избират от жителите и участват в органите на местното самоуправление, а ползването на служебен отпуск означава именно, че съветникът не е в трудово правоотношение с общината.

Относно отговора на поставения въпрос.

Длъжността на общинския съветник е изборна съгласно чл. 138 от Конституцията на Република България и за изпълнението ѝ общинският съветник получава доходи, съгласно чл. 34 от Закона за местното самоуправление и местната администрация /ЗМСМА/. Според чл. 34, ал. 1 ЗМСМА възнаграждението, което получават общинските съветници е за участието им в заседанията на общинския съвет и на неговите комисии, а размерът на възнаграждението се определя с решение на общинския съвет. Осъществяваната от общинския съветник дейност на заседанията на общинския съвет и на неговите комисии представлява по своето естество трудова дейност, тъй като се изразява в престиране на работна сила от страна на лицето срещу определено възнаграждение, без осъществяваната дейност да е свързана с постигане на краен резултат. За целите на задължителното обществено осигуряване, определянето на една дейност като трудова не произтича единствено от факта на упражняването на тази дейност по трудово правоотношение, а е свързано с нейното естество. В разпоредбите на чл. 4, ал. 1 КСО са предвидени различни хипотези, при които лицата упражняват трудова дейност и очевидно е, че част от тези хипотези не се отнасят за лица, които полагат труд по трудово правоотношение, тъй като последните подлежат на задължително обществено осигуряване по реда на чл. 4, ал. 1, т. 1 КСО. Това се отнася и за хипотезите по чл. 4, ал. 1, т. 8 КСО. Със законодателното включване на тези лица към кръга на задължително осигуряване за всички осигурени социални рискове на практика за целите на социалното осигуряване изборните правоотношения са приравнени на трудовите. Това приравняване обаче се отнася единствено и само до целите на социалното осигуряване. Общинският съвет е

орган на законодателната власт. За разлика от него кметът и администрацията са органи на изпълнителната власт. Поради това е недопустимо едно и също лице да участва и в двата органа - т. е да взема решения и същевременно да ги привежда в изпълнение. Аргумент в подкрепа на този извод се извежда от тълкуването на чл. 30, ал. 4, т. 4 ЗМСМА и от разпоредбата на чл. 107а ал. 1, т. 4 КТ, въвеждаща забрана за сключване на трудов договор в държавната администрация с общински съветник в съответната община, както и от разпоредбите на чл. 126, т. 12 и чл. 330, ал. 2, т. 7 и т. 8 КТ, създаващи задължение за уведомяване при възникване на несъвместимост. Поради това следва да се направи извода, че по време на ползвания неплатен служебен отпуск, общинският съветник не полага труд по същинско трудово правоотношение с общината.

По оплакванията в касационната жалба.

С оглед отговора на поставения въпрос, оплакванията в касационната жалба се явяват неоснователни.

Видно от доказателствата по делото ищецът е избран за общински съветник в общинския съвет в община Сунгурларе. През период е ползвал неплатен служебен отпуск. От друга страна трудовото правоотношение е регламентирано в Кодекса на труда като такова между работодател и работник, възникнало по някой от посочените в Кодекса начини. Правоотношението на общинския съветник възниква въз основа на избор от момента на полагането на клетва. Общината не се явява работодател на общинския съветник по смисъла на пар. 1, т. 1 от ДР на КТ. Такъв не е и общинският съвет, който няма самостоятелен щат. Поради което се стига до логичния извод, че правоотношението между общината и общинския съветник не е трудово, макар и за целите на социалното осигуряване да е приравнено на такова.

Следователно не е налице хипотезата на чл. 222, ал. 3 изр. 2 от КТ, която изисква кумулативното наличие на следните три предпоставки: 1. трудовото правоотношение на работника или служителя да е прекратено, като е без значение от кого, на какво основание и по какъв начин, 2. работникът или служителят да е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, без да е необходимо именно на това основание да е прекратено трудовото му правоотношение и 3. работникът или служителят да е работил при същия работодател през последните 10 или повече години от трудовия му стаж. В случая не е налице третата от посочените предпоставки, тъй като с оглед отговора на поставения въпрос правоотношението съществувало между страните не е трудово. Следователно трудовият стаж се счита за прекъснат и на ищецът са се дължали само две брутни трудови възнаграждения, а не претендираните още 4 на основание чл. 222, ал. 3 КТ, поради което предявеният иск е неоснователен.

9. Преценката за това дали длъжността е ръководна по смисъла на чл. 328, ал. 2 КТ и § 1, т. 3 ДР КТ, когато случаят се отнася и до "други лица, на които е възложено ръководството на трудовия процес", изисква съдът да анализира съвкупно задълженията на уволнения - по длъжностната характеристика и другите събрани доказателства, които са релевантни за отношенията между уволненото лице и подчинените му служители, а не между него и ръководителите му. Организацията на работата във всяко предприятие е различна, а йерархичната подчиненост няма определящо значение. Поради това преценката е винаги конкретна. Анализът на задълженията трябва да е конкретен, с оглед възложените трудови функции на заеманата към уволнението длъжност. Съдът по чл. 344, ал. 1, т. 1 КТ я извършва според събраните доказателства дали на служителя са били възложени функции по ръководство на трудовия процес в разяснения смисъл, произтичащ от чл. 328, ал. 2 КТ и от § 1, т. 3 ДР КТ.

Чл. 328, ал. 2 КТ

§ 1, т. 3 ДР КТ
Чл. 344, ал. 1, т. 1 КТ

Решение № 4 от 7.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2285/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Геника Михайлова

Обжалването е допуснато по материалноправния въпрос: Какви са критериите, по които длъжността следва да се квалифицира като ръководна по смисъла на чл. 328, ал. 2 КТ, вр. § 1, т. 3 от Допълнителните разпоредби на КТ?

На основание чл. 328, ал. 2 КТ могат да бъдат уволнявани само служители от ръководството на предприятието. "Ръководство на предприятието" е дефинирано в § 1, т. 3 ДР КТ. В обхвата на разпоредбата са включени ръководителят и неговите заместници, но "и други лица, на които е възложено ръководството на трудовия процес", т. е. и лицата, които упражняват функции по организиране и планиране на този процес, по разпределение на задачи между подчинени служители и работници в предприятието и по организиране на дейности, пряко свързани с ръководството на процеса и по спазването на трудовата дисциплина. Чл. 328, ал. 2 КТ се прилага независимо дали служителят е пряко подчинен на ръководителя на предприятието или е на негово подчинение посредством други служители в управленската структура. Неудачно е да се използват и строго формалните критерии "йерархична подчиненост" и "самостоятелно вземане на решения", особено когато те не са ключови за заемащата длъжност. Преценката за това дали длъжността е ръководна по смисъла на чл. 328, ал. 2 КТ и § 1, т. 3 ДР КТ, когато случаят се отнася и до "други лица, на които е възложено ръководството на трудовия процес", изисква съдът да анализира съвкупно задълженията на уволнения - по длъжностната характеристика и другите събрани доказателства, които са релевантни за отношенията между уволненото лице и подчинените му служители, а не между него и ръководителите му. Организацията на работата във всяко предприятие е различна, а йерархичната подчиненост няма определящо значение. Поради това преценката е винаги конкретна. Анализът на задълженията трябва да е конкретен, с оглед възложените трудови функции на заемащата към уволнението длъжност. Съдът по чл. 344, ал. 1, т. 1 КТ я извършва според събраните доказателства дали на служителя са били възложени функции по ръководство на трудовия процес в разяснения смисъл, произтичащ от чл. 328, ал. 2 КТ и от § 1, т. 3 ДР КТ.

Отговорът обобщава установената практика на ВКС в приложението на чл. 328, ал. 2 КТ и § 1, т. 3 от ДР на КТ (решение № 68/07.04.2015 г. по гр. д. № 2712/2014 г., решение № 178/07.11.2016 г. по гр. д. № 1838/2016 г. на ВКС, все на III-то ГО и много други). Отговорът не се нуждае от мотиви, доколкото настоящият състав я споделя.

При този отговор и спазване на изискванията по чл. 290, ал. 2 ГПК за извършената проверка на решението касационната жалба на Банката е основателна. Съображения:

Правилно въззивният съд е приел за неоснователен довода за незаконност на уволнението поради извършването му от лица без представителна за работодателя власт. Заповед № 259/26.05.2020 г., с която ищецът е уволнен на основание чл. 328, ал. 2 КТ, е на главния директор и друг изпълнителен член на СД на Банката. Поради това правилно е пристъпил към извършване на преценка дали към 27.05.2020 г. – датата, от която трудовото правоотношение е прекратено, ищецът е част от ръководството на предприятието. Правилна е и възприетата изходна позиция, че доколкото § 1, т. 3 ДР КТ включва "и други лица, на които е възложено ръководството на трудовия процес", е необходимо да съобрази дали възложените на ищеца трудови функции са по ръководство на трудов процес. При изясняването на този въпрос обаче въззивният съд неправилно е приложил строго формалните критерии "йерархична подчиненост" и "самостоятелно

вземане на решения". Заключил е, че длъжността не е ръководна, защото началникът на отдел "Маркетинг" е йерархично подчинен на директора на дирекция "Бизнес развитие", а не на някой от изпълнителните директори на Банката. Спестен е и анализът на установените обстоятелства, че към уволнението дирекцията е без директор. В противоречие със събраните доказателства е и изводът, че към същия момент на ищеца са били възложени единствено трудовите функции на тази длъжност, а не е съвместявал и тези началник на "Централизиранни продажби" - вторият отдел в дирекцията. По делото е установено, че със заповед № 603/24.10.2019 г. двама от изпълнителните директори възлагат на ищеца да организира и координира и работата в отдел "Централизиранни продажби", да участва в работни групи и срещи с другите звена на Банката като представител на този отдел, да изготвя докладни записки и да прави организационни предложения до изпълнителните директори на Банката. Възложено е до назначаване на директор на дирекцията. Ищецът е уведомен за тази заповед на 25.10.2019 г. На 08.11.2019 г. му е връчена функционалната характеристика на дирекция "Бизнес развитие", а считано от 01.11.2019 г. трудовото му възнаграждение е увеличено. Функциите на директор на дирекцията са възложени на един от изпълнителните директори, непосредствено след уволнението на ищеца. При тези доказателства въззивният съд е следвало да извърши преценката дали длъжността е ръководна по смисъла на § 1, т. 3 от ДР на КТ според трудовите функции на съвместяваните длъжности - началник на двата отдела в дирекцията. Било е необходимо да съобрази събраните доказателства за отношенията между началника на всеки от двата отдела в дирекция "Бизнес развитие" и подчинените му служители, а не между ищеца и директора на дирекцията, особено като съобрази, че към релевантния момент дирекцията няма директор.

Неправилното решение следва да се отмени. Не се налага повтарянето или извършването на нови процесуални действия, а касационният състав е длъжен да реши спора по същество.

Със заповед № 259/26.05.2020 г. на главния директор и друг изпълнителен директор на Банката на основание чл. 328, ал. 2 КТ трудовото правоотношение с ищеца е прекратено, считано от 27.05.2020 г. Към извършеното уволнение той заема длъжността началник отдел "Маркетинг" и съвместява длъжността началник отдел "Централизиранни продажби" към дирекция "Бизнес развитие". Последният извод се налага от обсъдените превратно, описани по-горе доказателства. Следователно преценката, дали ищецът ръководи трудов процес по смисъла на § 1, т. 3 от ДР на КТ, следва да се извърши според възложените трудови функции на двете съвместявани длъжности.

Установява се, че от м. юни 2019 г. дирекцията обхваща две направления "Маркетинг" и "Централизиранни продажби". Развиваната банкова дейност е: в отдел "Маркетинг" - продуктово развитие, ценова политика, реклама, комуникация и връзки с обществеността, спонсорства и събития, информационна дейност по европрограми, а в отдел "Централизиранни продажби" - целеполагане по продажбени единици, продукти и служители, третиране на клиенти, организиране на срещи и представяния, клиентски преференции, процедури и обществени поръчки. При тези дейности е поставена обща цел – постигане максимална степен на удовлетвореност на клиентите, реализиране на стратегическия план, кредитната политика и бюджета на Банката по отношение на планираните обеми и доходност от банковата дейност. Тези факти са установими от приетата функционална характеристика на дирекция "Бизнес развитие".

По длъжностна характеристика на началник отдел "Маркетинг" е възложено да организира, ръководи и контролира дейността в отдела, да разпределя по компетентност задачите между служителите и да отговаря за осигуряване оптимални условия за работа и спазване на добър тон между служителите в този отдел. Възложено е да следи и планира работата на служителите, така че при изпълнение на поставените им задачи те да изготвят необходимите документи точно и в срок; да контролира процеса на изпълнение на

трудовете задължения на служителите, да им оказва помощ и съдействие, а при необходимост – да осигурява взаимозаменяемост и да ги замества. Негова е отговорността да запознава служителите в отдела със съответните нормативни изисквания, с реда и начина на изпълнение на трудовете им задължения и упражняването на трудовете им права и да осигурява те да спазват строго нормативните и вътрешни изисквания, правила и процедури и трудова дисциплина. Той има правомощие да взема решения от оперативен характер, отнасящи се до ефективното изпълнение на служебните задължения и организацията на работата.

Със заповедта от 24.10.2019 г. на ищеца е разпоредено до назначаване на директор на дирекция "Бизнес развитие" да съвместява функции по ръководство, организация и контрол и на служителите във втория отдел на дирекцията - "Централизиран продажби", да изготвя докладни записки за резултатите от дейността в отдела и да прави предложения до изпълнителните директори на Банката. За двете съвместявани към уволнението длъжности, считано от 01.11.2019 г., му е определено по-високо възнаграждение. След уволнението функциите на директор на дирекцията са поети от изпълнителния директор на Банката.

Изводът е, че към релевантния момент (27.05.2020 г.) на ищеца са възложени функции по организирането, планирането и контрола на трудовия процес и в двата отдела на дирекция "Бизнес развитие"; той е свързващото звено между служителите в двата отдела и изпълнителните директори на Банката, а съвместяваните две длъжности са ръководни по смисъла на чл. 328, ал. 2 и на § 1, т. 3 ДР КТ. Това условие по чл. 328, ал. 2 КТ е осъществено.

С протокол от 31.03.2020 г. Управителният съвет на Банката избира нов главен директор и други двама изпълнителни членове на съвета на директорите. На тази дата с тях са сключени договорите, с които срещу възнаграждение им е възложено управлението на Банката. Съгласно чл. 328, ал. 2, изр. 2 КТ, уволнението на това основание следва да се извърши след започване на изпълнението по договора за управление, но не по-късно от 9 месеца. По делото се установява, че новоизбраните изпълнителни директори незабавно са поели управлението (издавали са множество документи, свързани с оптималната организация на работа в Банката, включително в направленията, които ищецът е ръководил). Трудовото правоотношение е прекратено на 27.05.2020 г. С това е завършен фактическият състав на основанието по чл. 328, ал. 2 КТ.

Настоящият състав не намира, че предпоставката по чл. 328, ал. 2, изр. 2 КТ изисква започнатото изпълнение по сключения нов договор за управление в смисъла на разпоредбата да се свързва винаги с изпълнението на конкретна бизнес програма или бизнес план. Такова допълнително условие за фактическия състав по чл. 328, ал. 2 КТ от закона не произтича. Условието не може да се изведе и по тълкувателен път, включително за тези работодатели, които са нормативно задължени да осъществяват своята дейност по бизнес програма, утвърдена по надлежен ред и с необходимо съдържание (т. напр. чл. 57 и чл. 58 от Правилника за прилагане на Закона за публичните предприятия, а преди – чл. 27 и чл. 28 от Правилника за реда за упражняване правата на държавата в търговските дружества с държавно участие в капитала (отм. с ДВ бр. 40/05.05.2020 г.)), но и за онези работодатели, които с договора за управление са възложили изготвяне и/или изпълнение на конкретна бизнес програма или бизнес план. Достатъчно е да е сключен нов договор, с който собственикът на предприятието или негов представител срещу уговорено възнаграждение е възложил управлението на предприятието на оправомощено от закона лице (управител, изпълнителен директор на дружеството и т. нат.) срещу възнаграждение и лицето да е започнало изпълнението по договора. Изводът произтича от правната характеристика на договора за управление. Той е каузален, а неговото основание/кауза/цел, към която е насочен, е лицето, на което срещу възнаграждение е възложено управлението, на свой риск и полагайки грижата по чл. 281 ЗЗД да постигне

оптимален стопански резултат. Добавянето на предпоставка, която от закона не произтича, - започналото изпълнение да е релевантно, само когато е по конкретна бизнес програма/ бизнес план, - неоправдано стеснява приложното поле на чл. 328, ал. 2 КТ. Поради това настоящият състав приема, че 9-месечният срок по чл. 328, ал. 2, изр. 2 КТ има за начало първия конкретен акт на управление на предприятието, предприет от лицето, на което това е възложено срещу възнаграждение със сключения нов договор. Необходимо е този акт да демонстрира поето и започнало управление на предприятието, а законът не изисква да е акт на изпълнение по конкретно възложена от работодателя бизнес програма или бизнес план.

Касационната инстанция намира уволнението на ищеца за законно, а исковите по чл. 344, ал. 1, т. 1 – т. 3 КТ за неоснователни. Недоказани са твърденията в исковата молба, че работодателят е злоупотребил с правото по чл. 328, ал. 2 КТ. С отмяната на въззивното решение тези искове е необходимо да се отхвърлят. Упражнените с тях субективни права не са възниквали, а касационният състав не дължи произнасяне по евентуалното възражение за прихващане с насрещното вземане по чл. 55, ал. 1 ЗЗД за сумата 3 360. 00 лв. – връщане на обезщетението по чл. 220, ал. 1 КТ.

10. Договорът за заем и записа на заповед са две самостоятелни сделки, всяка една, от които поражда самостоятелно задължение.

За разлика от длъжника, който е задължен да изчерпи всичките си възражения по предявения срещу него иск, кредиторът не е длъжен да изчерпи всичките основания, на които може да претендира вземането. Затова силата на пресъдено нещо се разпростира само по отношение на предявеното с исковата молба основание, но не и за останалите такива. Не се преклудира възможността на кредитора да предяви иск по чл. 79, ал. 1 във връзка с чл. 240, ал. 1 от ЗЗД за дължимите му се по договор за заем, който е обезпечен със запис на заповед, суми, при положение че е налице влязло в сила съдебно решение, по което искът за същите суми, предявен на основание записа на заповед е отхвърлен, без в предмета на исковото производство да са били включени каузалните отношения по обезпечения договор за заем.

Чл. 240, ал. 1 ЗЗД

Чл. 79, ал. 1 ЗЗД

Чл. 415 ГПК

Решение № 9 от 13.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1551/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик председателят Василка Илиева

Касационното обжалване е допуснато по обуславящия изхода на делото въпрос: "Следва ли да се приеме, че е преклудирана възможността на кредитор да предяви иск по чл. 79, ал. 1 във връзка с чл. 240, ал. 1 от ЗЗД за дължимите му се по договор за заем, който е обезпечен със запис на заповед, суми при положение, че е налице влязло в сила съдебно решение, по което искът за същите суми, предявен на основание записа на заповед е отхвърлен".

Върховния касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, след като провери заявените с жалбата основания за отмяна на въззивното решение и за да се произнесе, съобрази следното:

С атакуваното в настоящото производство въззивно решение съдът е приел, че първоинстанционното решение е недопустимо, тъй като е постановено при наличие на процесуална пречка за наличието на правото на иск. Изложил е, че производството е

образувано по подадена от "Ултима" ЕООД срещу В. Н. М. искова молба, с която ищеца излага, че с Договор за потребителски кредит, сключен под формата на заем № 11915 от 30.12.2009 г. предоставил на ответника парична сума в размер на 28 000 лева при уговорени лихва и условия. Срокът за издължаване на кредита бил 48 месеца. Ищецът изпълнил задължението за предаване на сумата, а ответника първоначално заплащал изискуемите вноски, но в последствие преустановил плащанията към м. 05. 2010 г. Към предявяване на иска задължението му възлизало на 20 584, 80 лева – главница и 6171, 12 лева – обезщетение за забава за периода 30.12.2015 г. – 17.12.2018 г. С отговора на исковата молба ответната страна е направила възражение за наличие на сила на пресъдено нещо по отношение на процесното вземане, доколкото за същото правоотношение, между страните по същия договор за кредит № 11915-4381/30.12.2009 г. има влязло в сила съдебно решение по т. д. № 768/2012 г. на Окръжен съд Шумен, по което е признато, че не се дължи сумата по този договор за заем. От приложеното по делото съдебно решение, потвърдено с решение № 271/17.10.2013 г. по в. т. д. № 422/2013 г. на Апелативен съд - Варна, последното недопуснато до касационно обжалване с определение № 10/07.01.2015 г. по т. д. № 86/2014 г. на ВКС, I т. о. е видно, че е отхвърлен предявения от ищеца по настоящото дело, положителен установителен иск по чл. 415 ГПК, за признаване за установено, че ищецът има изискуемо вземане при условията на солидарност срещу ответниците В. Н. М. и П. Н. М. в размер на 28 000 евро, ведно със законната лихва върху претендираната главница, считано от датата на завеждане на иска - 05.12.2012 г., което вземане произтича от непогасено менителнично задължение по запис на заповед от 30.12.2009 г., издаден от първия ответник, обезпечен с менителнично поръчителство от страна на втория ответник, който запис на заповед е предявен на 30.01.2010 година, вследствие на неизпълнение на сключен Договор за потребителски кредит под формата на Договор за заем № 11915 - 4381/30.12.2009 г., за което вземане е издадена Заповед за изпълнение на парично задължение въз основа на документ по чл. 417 ГПК и изпълнителен лист по ч. гр. д. № 3346/2012 г. на Районен съд - Шумен, по който изпълнителен лист е образувано изп. д. № 20128760400687, по описа на ЧСИ Д. 3., рег. № *** на КЧСИ. В това производство, съдът е приел за установена връзката между ценната книга и въведеното от ищеца каузално правоотношение – обезпечаване на процесния договор за заем, и поради неосъществен фактически състав на реалния договор – липса на установено предаване на конкретна сума парични средства е прието, че не е установено каузалното правоотношение, обезпечено със записа, което е обусловило и извода за неоснователност на предявения установителен иск. При така установеното въззивният съд е приел, че постановеното решение по т. д. № 768/2012 г. на Окръжен съд Шумен е формирало сила на пресъдено нещо и по отношение на разгледаното от съда каузално правоотношение, като е недопустимо пререшаване на вече разрешен правен спор.

Касаторът релевира доводи за неправилност на атакуваното решение поради нарушения на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост – основания за касационно обжалване по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК. Искането е за отмяна на решението и уважаване изцяло на предявените искове. Претендира разноски.

Ответникът поддържа становище за неоснователност на касационната жалба, а въззивното решение за правилно и законосъобразно. Претендира разноски.

Отговорът на поставения въпрос следва да се съобрази със задължителната практика на ВКС, която се споделя изцяло от настоящия състав, а именно: Договорът за заем и записа на заповед са две самостоятелни сделки, всяка една, от които поражда самостоятелно задължение. Самият запис на заповед е абстрактна сделка и законът не се интересува от основанието, на което същият е издаден. Затова съществува възможност в случаите, когато записът на заповед е издаден като обезпечение на задължение по каузално правоотношение, кредиторът да предяви вземането си само на основание записа

на заповед, без да посочва обезпеченото каузално правоотношение. В този случай както е посочено в т. 17 от ТР № 4/18.06.2014 година, постановено по тълк. д. № 4/2013 година ОСГТК на ВКС предмет на иска е вземането по запис на заповед. При направено общо оспорване на вземането от ответника, както и в случай, че е оспорена само редовността на запис на заповед, ищецът не е длъжен да сочи основание на поетото от издателя задължение за плащане и да доказва възникването и съществуването на вземане по каузално правоотношение между него като поемател и длъжника-издател по повод или във връзка с което е издаден записът на заповед. В този случай със сила на пресъдено нещо ще се разреши само спора за съществуването или не на вземането по запис на заповед, но не и на каузалното правоотношение, което той евентуално обезпечава. Последното ще бъде обхванато от силата на пресъдено нещо само в случай че бъде въведено в спора било, чрез позоваване на него в исковата молба от самия ищец било чрез направено от ответника по иска оспорване. Поради самостоятелния си характер, обезпеченото със запис на заповед каузално задължение може да бъде предявено в отделно исково производство. В този случай са налице две различни основания, въз основа на които кредиторът може да реализира вземането си по отношение на длъжника. При това за разлика от длъжника, който е задължен да изчерпи всичките си възражения по предявения срещу него иск, кредиторът не е длъжен да изчерпи всичките основания, на които може да претендира вземането. Затова силата на пресъдено нещо се разпростира само по отношение на предявеното с исковата молба основание, но не и за останалите такива. Поради това не се преклутира възможността на кредитора да предяви иск по чл. 79, ал. 1 във връзка с чл. 240, ал. 1 от ЗЗД за дължимите му се по договор за заем, който е обезпечен със запис на заповед, суми при положение, че е налице влязло в сила съдебно решение, по което искът за същите суми, предявен на основание запис на заповед е отхвърлен, без в предмета на исковото производство да са били включени каузалните отношения по обезпечения договор за заем.

11. При тълкуването на неясни клаузи следва да се има предвид и се изследват обстоятелствата, при които е сключен договорът, породените към този момент отношения между страните и произтичащото от това поведение на последните, както и това след сключването му, които обстоятелства водят до цялостно изясняване на действителната воля на страните.

Договорната свобода е принцип на гражданското право, тя е ограничена единствено от императивите разпоредби на закона и добрите нрави. В трудовото право договорната свобода е ограничена допълнително чрез въведената с разпоредбата на чл. 66, ал. 2 КТ забрана страните по трудов договор да уговарят условия, които са по-неблагоприятни за работника или служителя от установените с повелителни разпоредби на закона или с колективен трудов договор. Тази забрана обаче не изключва възможността страните по трудовия договор да уговарят условия, които са по-благоприятни за работника от установените със закона или с колективен трудов договор.

Чл. 20 ЗЗД

Чл. 66, ал. 2 КТ

Решение № 56 от 4.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2700/2021 г., III г. о., докладчик съдията Даниела Стоянова

Обжалването е допуснато по процесуалноправния въпрос "Следва ли да се нарушава договорната свобода на страните при тълкуване на волята им?"

По посочения правен въпрос, както е прието и в постановеното към настоящия момент решение по гр. д. № 2721/2021 г. на 4-то ГО на ВКС, е налице установена практика /срв. решения по гр. д. № 1476/2011 г., IV г. о., по гр. д. № 700/2012 г., IV г. о., по гр. д. № 2489/2017 г., 4-то г. о. и др. /, според която при тълкуването на договорите трябва да се търси действителната обща воля на страните – върху какво страните са се споразумели и какъв правен резултат трябва да бъде постигнат. Отделните уговорки трябва да се тълкуват във връзка едни с други и всяка една да се схваща в смисъла, който произтича от целия договор, с оглед целта на договора, обичаите в практиката и добросъвестността – какви са и как се съчетават отделните правомощия на страните с оглед постигането целта на договора, какво поведение на страната кои правомощия поражда за нея и как може да се упражняват те. При наличие на спор относно точния смисъл на договорни клаузи, съдът тълкува договора, изхождайки не от буквалния смисъл на текста, а от смисъла, следващ от общия разум на изявлението; доколкото буквалният текст изразява действителната обща воля на страните и как следва да се тълкува отделната уговорка предвид систематичното ѝ място в договора и общия му смисъл. При тълкуването на неясни клаузи следва да се има предвид и се изследват обстоятелствата, при които е сключен договорът, породените към този момент отношения между страните и произтичащото от това поведение на последните, както и това след сключването му, които обстоятелства водят до цялостно изясняване на действителната воля на страните.

Предвид дадения отговор на въпроса, по който касационното обжалване е допуснато, въззивното решение е постановено при съществено нарушение на процесуалните правила – касационно основание по чл. 281, т. 3 пр. 2 ГПК. Въззивният съд не е подложил на тълкуване договора, по чието изпълнение страните спорят, при изискуемия от съдебната практика стандарт. С оглед на това въззивното решение следва да бъде отменено, а спорът - да бъде разрешен по същество от настоящата инстанция, тъй като не се налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия (арг. чл. 293, ал. 3 ГПК).

От фактическа страна по делото е установено, че страните са били в трудово правоотношение от 07.11.2005 г., въз основа на трудов договор № 90, сключен на 04.11.2005 г. Ищецът се съгласил да постъпи на работа на длъжност "технически изпълнител", а ответното дружество – да му заплаща основно месечно трудово възнаграждение в размер 150 лв. С поредица допълнителни споразумения възнаграждението периодично е повишавано по размер. С допълнително споразумение № 657/05.01.2009 г. трудовото правоотношение било изменено, като ищецът бил преназначен на длъжност "регионален мениджър" при основно месечно трудово възнаграждение 712 лв. Впоследствие с допълнителни споразумения към трудовия договор били внасяни различни изменения в съдържанието на правоотношението, при запазване на заеманата от ищеца длъжност, като с допълнително споразумение № 3687/31.10.2014 г. основното месечно трудово възнаграждение било уговорено в размер 7 400 лв. Със следващо допълнително споразумение № 1022/01.04.2015 г. този размер бил редуциран от 7 400 лв. на 3 700 лв, а в т. 9 от споразумението страните по правоотношението се съгласили, че при прекратяване на трудовия договор работодателят дължи на работника/служителя обезщетение в размер на 12/дванадесет/ месечни брутни работни заплати, независимо от останалите законни обезщетения и независимо от повода и основанието за прекратяване на трудовия договор, което обезщетение е платимо на работника/служителя в пълен размер, еднократно до 15 календарни дни от прекратяване на договора. Впоследствие страните подписали допълнително споразумение № 1052/30.04.2015 г., допълнително споразумение № 1006/04.01.2016 г., допълнително споразумение № 1026/03.01.2017 г., допълнително споразумение № 256/31.12.2018 г., в които клаузата по т. 9, от споразумението от 01.04.2015 г. не била възпроизведена, а в последното споразумение било уговорено основно месечно трудово възнаграждение от 3 990 лв. и 7, 8 %

допълнително възнаграждение за прослужен стаж и опит. На 24.01.2020 г. ищецът отправил едномесечно предизвестие по чл. 326 КТ до изпълнителния директор на "Булсатком" ЕАД, с което го известил, че считано от 24.02.2020 г. трудовият му договор следва да бъде прекратен. Със заповед от 10.02.2020 г. работодателят прекратил трудовия договор считано от 11.02.2020 г.

При тези фактически установявания предявеният иск е основателен.

Съгласно установената практика, договорната свобода е принцип на гражданското право, тя е ограничена единствено от императивите разпоредби на закона и добрите нрави. В трудовото право договорната свобода е ограничена допълнително чрез въведената с разпоредбата на чл. 66, ал. 2 КТ забрана страните по трудов договор да уговарят условия, които са по-неблагоприятни за работника или служителя от установените с повелителни разпоредби на закона или с колективен трудов договор. Тази забрана обаче не изключва възможността страните по трудовия договор да уговарят условия, които са по-благоприятни за работника от установените със закона или с колективен трудов договор.

Предвид това и при съобразяване отговора на правния въпрос, неправилен се явява решаващия извод на въззивния състав, че клаузата по т. 9 от споразумението е частично недействителна като противоречаща на добрите нрави, защото предвижда задължение за работодателя да заплаща обезщетение във всички случаи на прекратяване на трудовия договор. Според съда тя би била валидна, когато уволнението е по причина на работодателя, но не и в случаите, когато извършеното от работодателя уволнение е по причина на работника. По този начин въззивният съдът е постулирал възможността една и съща клауза, уреждаща едно и също право, да е действителна, и недействителна едновременно. Това не съответства на теорията за частичната нищожност, която предполага наличие на порок в самостоятелна част от волеизявлението, при което останалата част от него може да породи правно действие. Частичната нищожност не предполага една и съща уговорка да може да се дефинира като нищожна или действителна според това, какви факти допълнително са настъпили в отношенията между страните. Частично недействителна е не цялата уговорка по т. 9 от допълнителното споразумение от 01.04.2015 г., а само тази ѝ част, в която обезщетението се уговаря като дължимо "независимо от повода и основанието за прекратяване на трудовия договор". Поетото задължение за плащане на обезщетение от работодателя може да съществува самостоятелно и без тази част на уговорката, която противоречи на добрите нрави в хипотезите на прекратяване поради виновно поведение на работника. По този начин задължението остава, като работодателят е длъжен да го заплати винаги, когато работникът е бил добросъвестен. Добросъвестността е факт, който се преценява във всеки конкретен случай. Работникът би бил недобросъвестен, когато правоотношението е прекратено поради негово виновно поведение, например с дисциплинарно уволнение. Такъв би бил и случаят, когато работникът е подвел работодателя относно бъдещето на правоотношението и след като е постигнал благоприятна за него договореност се възползва от това и в къс срок едностранно прекрати правоотношението. Подобни обстоятелства обаче в настоящия спор няма, нито се твърдят. Работникът не е недобросъвестен само поради това, че е прекратил трудовия договор с едностранно волеизявление без виновно поведение на работодателя. Това му действие е правомерно, защото е в съответствие с гарантираните от Конституцията право на труд и забраната за принудителен труд. Никой работник не може да бъде заставен да престава труд на определен работодател, ако той не желае това и при такова нежелание прекратяването на правоотношението едностранно от негова страна е по правило правомерно юридическо действие. Възможно е с това право да се злоупотреби, но в конкретния случай няма твърдения за такава злоупотреба и едностранното прекратяване на правоотношението от работника не обосновава право на работодателя да откаже плащане на уговореното

обезщетение. Съдебната практика, на която въззивният съд се е позовал, за да обоснове обратното, е преодоляна от последващата.

В случая уговорката в допълнителното споразумение от 01.04.2015 г., т. 9, е валидна /с изключение на частта, в която възникването на задължението не е ограничено от основанието за прекратяване на трудовия договор/ и не би могло да бъде тълкувана в различен от ясно изразения в нея смисъл: работодателят поема задължение, а работникът придобива право да получи 12 дължими месечни възнаграждения при прекратяване на трудовия договор без оглед останалите обезщетения, които работодателят дължи. Постигането на съгласие за тези неблагоприятни за работодателя последици е напълно обяснимо, като се вземе предвид, че със същото допълнително споразумение работникът се е съгласил месечното му трудово възнаграждение да бъде намалено двукратно. Затова постигнатата договореност не е неясна, нито абсолютно нищожна.

С постигнатото съгласие страните са уредили по-благоприятни последици за работника при прекратяване на правоотношението в сравнение със законоустановените и такава договорка законът допуска. Тя обвързва валидно страните. Не се спори, че поетото от работодателя задължение не е изпълнено. Същият изрично е заявил в отговора си по иска, че не оспорва претендирания размер 51901, 02 лв., поради което предявеният иск следва да се уважи изцяло.

12. Когато към момента на постигне на съгласието за сключване на сделката, нейният предмет е фактически или правно невъзможен, сделката е нищожна поради невъзможен предмет. Фактическата невъзможност на предмета означава, че той не съществува в реалната действителност при сключване на сделката и не може да възникне. Правната невъзможност на предмета означава, че за неговото възникване или за разпореждането с него съществува непреодолима правна пречка – налице са нормативно уредени забрани за извършване на сделката или ограничения за обособяването на обекта.

При възникнал спор за валидност на договора поради невъзможен предмет, на доказване подлежи опорочаващият факт, че към момента на постигнатото съгласие предметът вече е невъзможен, тъй като е погинал или е правно невъзможно да възникне като самостоятелен обект на право на собственост. В тежест на страната, която претендира нищожността, е да докаже осъществяването на опорочаващия факт - че към момента на постигнатото съгласие съществува непреодолима правна пречка предметът да възникне - да бъде осъществено обособяването, по какъвто и да било начин.

Опорочаващият факт може да бъде доказан с всички допустими доказателствени средства, включително със заключение на вещо лице.

Ако към момента на сключване на сделката, реално определените части от недвижим имот (сграда, жилище или други обекти), не са фактически обособени, но е възможно да бъдат обособени като самостоятелен обект, съобразно изискванията в действащия устройствен закон към този момент, договорът не е нищожен поради невъзможен предмет. Правна невъзможност за обособяване на реално определена част от недвижим имот (сграда, жилище или други обекти) е налице, когато при сключване на сделката съществува непреодолима правна пречка да бъде одобрен инвестиционен проект за обособяване на тази част.

Чл. 26, ал. 2 ЗЗД

Чл. 184 ЗЗД

Решение № 49 от 29.04.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1945/2021 г., III г. о., докладчик съдията Илияна Папазова

Касационно обжалване е допуснато с по въпрос, свързан с правната невъзможност на предмета на процесната сделка /поради наличие на правно уредени забрани/, доколкото е свързан с решаващите мотиви на въззивния съд и е възможно да е разрешен в противоречие с установената с ТР № 3 от 28.06.2016 г. по т. д. № 3/2014 г. на ОСГТК на ВКС задължителна съдебна практика.

В проведеното открито съдебно заседание, страните не се явяват. Единствено се явява процесуалния представител на ответника, който желае касационната жалба да бъде оставена без уважение. Поддържа съображенията, развити в представения отговор на жалбата.

Върховен касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, след преценка на изразените становища, ангажираните по делото доказателства и съобразно закона, намира следното:

По въпросите, във връзка с който е допуснато касационно обжалване:

Съгласно ТР № 3 от 28.06.2016 г. по т. д. № 3/2014 г. на ОСГТК на ВКС - когато към момента на постигне на съгласието за сключване на сделката, нейният предмет е фактически или правно невъзможен, сделката е нищожна поради невъзможен предмет. Фактическата невъзможност на предмета означава, че той не съществува в реалната действителност при сключване на сделката и не може да възникне. Правната невъзможност на предмета означава, че за неговото възникване или за разпореждането с него съществува непреодолима правна пречка – налице са нормативно уредени забрани за извършване на сделката или ограничения за обособяването на обекта. При възникнал спор за валидност на договора поради невъзможен предмет, на доказване подлежи опорочаващият факт, че към момента на постигнатото съгласие предметът вече е невъзможен, тъй като е погинал или е правно невъможно да възникне като самостоятелен обект на право на собственост. В тежест на страната, която претендира нищожността, е да докаже осъществяването на опорочаващия факт - че към момента на постигнатото съгласие съществува непреодолима правна пречка предметът да възникне - да бъде осъществено обособяването, по какъвто и да било начин. Опорочаващият факт може да бъде доказан с всички допустими доказателствени средства, включително със заключение на вещо лице. Ако към момента на сключване на сделката, реално определените части от недвижим имот (сграда, жилище или други обекти), не са фактически обособени, но е възможно да бъдат обособени като самостоятелен обект, съобразно изискванията в действащия устройствен закон към този момент, договорът не е нищожен поради невъзможен предмет. Правна невъзможност за обособяване на реално определена част от недвижим имот (сграда, жилище или други обекти) е налице, когато при сключване на сделката съществува непреодолима правна пречка да бъде одобрен инвестиционен проект за обособяване на тази част.

В конкретният случай е предявен иск за прогласяване за нищожен поради невъзможен предмет на договор за учредяване на договорна ипотека, обективиран в н. а. №..., т... д.... /... г., сключен между А. А. и "Райфайзенбанк България" ЕАД досежно жилище, тип "мезонет", №..., находящо се в [населено място], [улица], на етаж пети и подпокривното пространство, с площ от... кв. м., включващо ателие №..., на ет..., с площ от... кв. м. и жилище в подпокривното пространство, с площ от... кв. м., ведно с прилежащото му избено помещение №..., с площ от... кв. м. и б. 1276 ид. ч. от общите части на сградата и от правото на строеж върху мястото. Твърденията на ищеца са, че е била налице "изначална невъзможност за обособяване като самостоятелен обект" на процесното жилище, тип "мезонет", с площ от 144 кв. м. в сградата на [улица] заради правна невъзможност /противоречие със строителни правила и норми, довела до липса на

строителни книжа/ за изграждане на частта от имота, находяща се в подпокривното пространство, с площ от... кв. м., както и на липсата на правна възможност за извършване на площообразуване при завършване на сградата по отношение на посочените като "съответни б. 276 ид. ч. от общите части на сградата и от правото на строеж".

Въззивният съд е потвърдил първоинстанционния акт, като е възприел изложените в него доводи за действителност на сключения между страните договор за учредяване на ипотека, обективиран в н. а. №..., т..., д... г. Мотивите му са, че процесният имот /жилище-тип "мезонет"/ след като е бил два пъти прехвърлян преди ответникът да го закупи, е обект, който е съществуващ, обособен и индивидуализиран, като "за него не са съществували нормативни пречки за изключването му от гражданския оборот към момента на подписване на договора за ипотека". Договорът не е нищожен поради липса на предмет, защото същият е бил придобит по силата на разпоредителна сделка. Дори и част от имота да е незаконен строеж, това обстоятелство е неотнормимо към въпроса за собствеността. За да е нищожен договорът за ипотека, трябва при сключване на договора, имотът да не е принадлежал на лицето, което я учредява /чл. 167, ал. 2 ЗЗД/, а настоящата хипотеза не е такава. За да се позовава на незаконност на строежа, ищецът следва да е поискал неговото премахване, а такъв интерес той няма. Дори и при евентуално последващо премахване на строежа, това не би рефлектирало върху действителността на сделката, за която съгласно чл. 184 ЗЗД би било от значение погиването на вещта при сключване на договора, но такава няма.

По делото е била назначена съдебно-техническа експертиза. Съгласно изготвеното заключение – процесният имот, тип "мезонет" е построен в масивна жилищна сграда, състояща се от сутерен, партер с гаражи, четири жилищни и терасовиден етаж. Строежът на сградата е започнал без да има одобрена строителна документация и разрешение за строеж. Има одобрени проект за узаконяване и екзекутивна документация от 15.02.2002 г. Издаден е акт за узаконяване № 63 от 5.04.2004 г. за въвеждане в експлоатация на строежа. Впоследствие /след 2002 г. / други строителни книжа и актове за узаконяване не са издавани. В одобрените проект за узаконяване и екзекутивна документация, за терасовидният пети етаж е посочено, че съдържа два тристайни и един двустаен апартаменти. В разпределението на пети етаж, е отразено ателие №. като тристаен апартамент, но не е отразено нито жилището в подпокривното пространство, нито вътрешната стълба, която тръгва от северозападната спалня на петия етаж и стига до коридора на шестия етаж. Одобрени проекти за отразяване на процесното жилище, като самостоятелен обект – няма. Процесният обект, както е описан в договора за ипотека, не е отразен в изготвената екзекутивна документация за строежа. Документи за извършване на пристрояване или надстрояване в подпокривното пространство няма.

Според експертът, изготвил приетото по делото заключение – според градоустройствените показатели за процесното УПИ...,... в кв... "не е съществувала възможност за одобряване на инвестиционни проекти за обособяване на реално обособена част – жилище, тип "мезонет", №..., находящо се в [населено място], [улица]", на етаж пети и подпокривното пространство, с площ от... кв. м. При неговото изграждане, на кота +16. 20 "всички градоустройствени показатели са нарушени" /вж. стр. 263-364/. В съдебно заседание, вещото лице е пояснило, че "изграденото подпокривно пространство не е търпим строеж, защото се нарушават градоустройствените показатели". Освен това, подпокривното пространство е обща част на сградата. Независимо от това, то е заявило /вж. стр. 271/, че "обособената част като мезонет отговаря на изискванията за жилище към 2008 г. ", пред вид наличието на "необходимите помещения".

Въз основа на изложеното, настоящият съдебен състав намира, че делото е останало неизяснено и при така ангажираните доказателства спорът не е възможно да бъде разрешен при съобразяване на дадените разяснения с ТР № 3 от 28.06.2016 г. по т. д. № 3/2014 г. на ОСГК на ВКС. От приетото заключение /а и от противоречивите изявления на

вещото лице в съдебно заседание/, не може да се направи преценка – налици ли са били към 21.01.2008 г. нормативно уредени забрани или ограничения за обособяването като самостоятелен имот, обект на право на собственост, по отношение на жилище, тип "мезонет" №..., находящо се в [населено място], [улица] на пети жилищен етаж и в подпокривното пространство, с площ от... кв. м., включващо ателие №... на пети етаж с площ от... кв. м. и жилище в подпокривното пространство, с площ от... кв. м. Въззивният съд е допуснал съществено процесуално нарушение, изразяващо се в липса на предприети процесуални действия по уточняване релевантните факти. Като не е извършил преценка доколко допуснатата от първоинстанционния съд експертиза е изчерпателна, въззивният съд не е упражнил правомощията си по чл. 201, вр. с чл. 195, ал. 1 от ГПК за възлагане на допълнителна експертиза за установяване на неизяснените по делото релевантни обстоятелства, за които са нужни специални знания. Това налага отмяна на въззивния акт и връщане на делото на друг състав за назначаване на нова или допълнителна експертиза, която да даде отговор на основния по делото въпрос: налици ли е била към 21.01.2008 г. непреодолима правна пречка - нормативно уредени забрани или ограничения - за обособявания като самостоятелен имот, обект на право на собственост, по отношение на жилище, тип "мезонет" №.... Освен това, ако отговорът е положителен, следва да се изясни – дали към посочената дата – съобразно действащите строителни правила и норми е съществувала възможност за обособяване като самостоятелен обект, предмет на право на собственост, на отделна, реално определена част от това жилище, тип "мезонет" № 15, находящо се в [населено място], [улица], която макар и да не е била фактически обособена, да е било възможно да бъде. Отговорът на тези въпроси ще определи конкретният имот, който е предмет на ипотеката. Ипотечното право следва имота, но не могат да се ипотекират имоти, които са непрехвърлими или не са годен предмет на право на собственост.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

13. Лимитът на дължимото от превозвача на правоимащия обезщетение за липсваща стока съобразно правилото на чл. 23, т. 3 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки (CMR) се определя въз основа на общото бруто тегло на липсващия товар, а не въз основа на теглото на всяка липсваща стока поотделно.

Чл. 23, пар. 3 Конвенция за договора за международен автомобилен превоз на стоки (CMR)

Решение № 60111 от 13.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 578/2020 г., I т. о., докладчик съдията Мадлена Желева

Допуснато е касационно обжалване по въпроса относно лимита на отговорността на превозвача за липсваща стока по чл. 23, пар. 3 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки (CMR).

Върховният касационен съд, Търговска колегия, Първо отделение, след като взе предвид данните по делото и доводите на страните, в съответствие с правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че ищецът "Каст Футура-БГ" ЕООД е увредено лице, спрямо което превозвачът "МД Транс" ООД, трето

лице-помагач, чиято гражданска отговорност е застрахована при ответника "Застрахователно акционерно дружество Армеец" АД, отговаря за причинени при превоз на стоки вреди. Посочил е, че сключеният между превозвача и застрахователя договор за застраховка "Отговорност на превозвача на товари по шосе", удостоверен чрез застрахователна полица от 27.12.2016 г., е вид договор за застраховка "Гражданска отговорност", като страните по договора са уговорили, че лимитът на отговорност на застрахователя е до действителната стойност на липсващия и увреден товар, но не повече от размера на обезщетението, определен в чл. 23, пар. 3 Конвенция CMR и измененията в Протокол от 5.07.1978 г. към нея в размер на 8, 33 SDR на килограм бруто товар и не повече от 200 000 евро. Изтъкнал е, че между страните няма спор, че при настъпилото на 19.05.2017 г. ПТП превозваната от застрахования превозвач "МД Транс" ООД стока, собственост на ищеца – правоимащ, е била унищожена изцяло, поради което дължимото от превозвача обезщетение, съответно дължимото от ответника пряко на ищеца обезщетение /чл. 432, ал. 1 КЗ/ следва да се определи на основание чл. 23, пар. 1 и 2 Конвенция CMR според стойността на стоката на мястото и по времето, когато е била приета за превоз, по борсовия курс или при липса на такъв – по текущата цена на пазара, или при липса на такава – по обичайната стойност на стоките от същия вид и качество. Посочил е, че след определянето на дължимото обезщетение по този ред следва да се извърши преценка дали същото не превишава двете ограничения/лимити – 8, 33 SDR (разчетни единици) на килограм липсващо бруто тегло и общата сума от 200 000 евро. Решаващият състав е приел, че стойността на унищожената стока съобразно фактурите за нейното придобиване от страна на правоимащия ищец е в размер от 121 568, 26 евро, като спорът на страните /предвид заплатеното от застрахователя на ищеца обезщетение от 144 130, 86 лв. / се свежда до начина на приложение на лимитите при определяне на окончателното дължимо обезщетение. Въззивният съд е изразил становище, че ограничението по чл. 23, пар. 3 Конвенция CMR следва да се прилага съобразно действителното бруто тегло поотделно на всяка погинала вещ – стока или съвкупност от еднакви стоки, която е била предмет на договора за превоз, а не според общото бруто тегло на целия погинал товар. Аргументирал се е с това, че в случая е застрахована отговорността на превозвача по чл. 17 Конвенция CMR, при условията и в пределите на чл. 23, пар. 3, като товарителницата не съдържа данни относно стойността на стоката и не е налице изключението по чл. 24 – срещу заплащане на допълнителна цена по уговорка, изпращачът да обяви в товарителницата стойност на стоката, надвишаваща определената в пар. 3 на чл. 23 граница, при което обявеният размер замества тази граница. Съгласно мотивите на решението възприетият от въззивната инстанция начин за определяне лимита на отговорността на превозвача, съответно на максималния размер на дължимото обезщетение от застрахователя на неговата гражданска отговорност е намерил отражение във вариант първи на заключението на съдебно-счетоводната експертиза, изготвена от вещото лице Н.. В този вариант дължимото съобразно лимита по чл. 23, пар. 3 от Конвенцията CMR обезщетение е изчислено при отчитане на теглото на всеки артикулен код и на цената на еднаквите артикули съобразно фактурите за закупуване на стоките от правоимащия и е определено на общата сума от 73 692, 94 евро, съответно 144 130, 86 лв., която е заплатена на ищеца от застрахователя.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване на въззивното решение:

Отговорността на превозвача по договор за превоз, за който се прилага Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки, е императивно уредена в разпоредбата на чл. 17 Конвенция CMR. Нормата на чл. 17, пар. 1 предвижда, че превозвачът е отговорен за цялостната или частична липса или повреда на стоката от момента на приемането ѝ за превоз до този на доставянето ѝ, както и за забавата при доставянето ѝ, а в чл. 17, пар. 2 и пар. 4 са установени случаите на освобождаване от отговорност. Така регламентираната отговорност на превозвача спрямо правоимащия

/получател или изпращач на стоката/ при пълна или частична липса на стоката е специална имуществена отговорност, която възниква на основания, произтичащи от неизпълнение на договора за превоз, за причинени вреди. Със специалните правни норми на Конвенция CMR е определен начинът на изчисляване на дължимото от превозвача на увредените лица обезщетение за липса, както и обемът на отговорността на превозвача в посочената хипотеза на неизпълнение на договора за превоз. Съгласно чл. 23 Конвенция CMR обезщетението, дължимо от превозвача за цялостна или частична липса, се изчислява според стойността на стоката на мястото и по времето, когато е била приета за превоз /пар. 1/, като стойността се определя по борсовия курс, а при липса на такъв - по текущата цена на пазара, или при липса на такава - по обичайната стойност на стоките от същия вид и качество /пар. 2/.

В нормата на пар. 3 на чл. 23 отговорността на превозвача за заплащане на обезщетение при всички случаи е ограничена до 25 франка за килограм бруто липсващо тегло, като под франк се разбира златен франк с тежина 10/31 грама при проба 0, 900. Пар. 3 е изменен с пар. 2 от Женевския протокол от 5.07.1978 г. и съгласно изменението обезщетението не трябва да превишава 8, 33 разчетни парични единици на килограм липсващо бруто тегло. Република България не е страна по Женевския протокол, но изменената разпоредба е възпроизведена в чл. 71, ал. 3 от Закона за автомобилните превози. Граматическото тълкуване на разпоредбата на чл. 23, пар. 3, съответно използваният в нея израз "за килограм бруто липсващо тегло" налага извод, че изчисляването на лимита на отговорността на превозвача се осъществява въз основа на общото бруто тегло на липсващия товар. Аргумент за това разбиране може да бъде изведен и от пълното съответствие на посочената част от разпоредбата на Конвенцията CMR на български език с използваните в текстовете на конвенцията на езиците на съставянето ѝ - английски и френски език изрази "per kilogram of gross weight short" и "par kilogramme du poids brut manquant".

Същият извод е следствие и от логическото тълкуване на разпоредбата, от значение за което са регламентираните в Конвенцията CMR възможности за превишаване на предела на обезщетението по чл. 23, пар. 3 по преценка на изпращача и съдържание на товарителницата, удостоверяваща договора за международен автомобилен превоз на стоки. Съгласно чл. 24 Конвенция CMR е допустимо изпращачът, срещу заплащане на допълнително възнаграждение по споразумение, да обяви стойност на стоката, която надвишава границата по чл. 23, пар. 3, като в този случай обявеният размер замества тази граница. Изпращачът може да определи в товарителницата специален интерес при доставянето за случаите на липса, като заплати допълнително възнаграждение по уговорка, в който случай, независимо от обезщетението по чл. 23, може да търси обезщетение за доказана допълнителна щета, в рамките на размера на обявения интерес /чл. 26/. Визираните възможности, свързани с превишаване лимита на отговорността на превозвача за липса по чл. 23, пар. 3 Конвенция CMR, са задължително обвързани с отразяване в товарителницата /задължително съдържание по чл. 6, пар. 2, б. "г" /. Изложеното е проявление на значението на товарителницата, съставена по реда на чл. 4 – чл. 6 Конвенцията CMR, за установяване съществени елементи на превозното отношение. Макар и да не е условие за валидността на сключен превозен договор /чл. 4, изр. 2/, съгласно чл. 9, пар. 1 Конвенция CMR товарителницата удостоверява, до доказване на противното, условията на договора, като в необходимото ѝ съдържание по чл. 6 се включват данни за изпращача, превозвача и получателя, броят на колетите, особената им маркировка и номерата им, както и брутното тегло или изразеното по друг начин количество на стоката и др. Липсва предписание за задължително отразяване в товарителницата на теглото на превозваните стоки поотделно, съответно по артикули. Наред с това, разпоредбата на чл. 5, пар. 2 Конвенция CMR предвижда, че когато стоката, която ще се превозва, трябва да се натовари на различни превозни средства или когато се

касае за различни видове стоки или партиди, изпращачът или превозвачът има право да изисква изготвянето на толкова товарителници, колкото е броят на ползваните превозни средства или колкото са видовете или отделните партиди стоки.

По изложените съображения следва да се приеме, че лимитът на дължимото от превозвача на правоимащия обезщетение за липсваща стока съобразно правилото на чл. 23, т. 3 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки (CMR) се определя въз основа на общото бруто тегло на липсващия товар, а не въз основа на теглото на всяка липсваща стока поотделно.

По основателността на касационната жалба:

Предвид отговора на релевантния материалноправен въпрос настоящият състав намира, че въззивният съд неправилно е приел, че ограничението по чл. 23, пар. 3 Конвенция CMR следва да се прилага съобразно действителното бруто тегло поотделно на всяка погинала вещ – стока или съвкупност от еднакви стоки, която е била предмет на договора за превоз, а не според общото бруто тегло на целия липсващ товар.

Съгласно застрахователния договор, сключен между превозвача "МД Транс" ООД и застрахователя "Застрахователно акционерно дружество Армеец" АД, и общите и специални условия към него предмет на застраховката е отговорността на превозвача за вреди от липса и повреда на стоката, нанесена от превозвача при осъществяване на превоз на товари по шосе съгласно Конвенция CMR. Установеният в договора лимит на отговорността на застрахователя е до действителната стойност на липсващия или увреден товар, но не повече от размера на обезщетението, определен в чл. 23, пар. 3 Конвенция CMR и измененията в него съгласно Женевския протокол – 8, 33 разчетни парични единици на килограм липсващо бруто тегло и не повече от 200 000 евро. С оглед тези условия по договора за застраховка и предмета на предявения пряк иск по чл. 432 КЗ от правоимащия получател на товара "Каст Футура – БГ" ЕООД срещу застрахователя на превозвача по договора за международен автомобилен превоз на стоки - правото на застрахователно обезщетение, чийто размер е обусловен от дължимото от превозвача обезщетение, въззивният съд е извършил правилна преценка, че в отношенията на страните следва да намерят приложение разпоредбите на Конвенция CMR, като пределът на отговорността на превозвача и застрахователя на специалната му отговорност бъде определен съобразно разпоредбата на чл. 23, пар. 3 с измененията съобразно Протокола от Ж. от 1978 г.

По делото липсва спор между страните и се установява от представената международна товарителница, съставена по реда на чл. 4 – чл. 6 Конвенция CMR, че застрахованият при ответника превозвач "МД Транс" ЕООД е поел задължение за превозване на товар от [населено място] Д'И., Италия до [населено място], България, като го предаде на получателя- ищеца "Каст Футура-БГ" ЕООД заедно с товарителницата и приложенияте към нея фактури. Международната товарителница установява следните съществени елементи на превозното правоотношение: изпращача - "Кастфутура" СпА, Италия, превозвача – третото лице–помагач "МД Транс" ООД, получателя- ищеца "Каст Футура-БГ" ЕООД, мястото на приемане и мястото на доставяне на стоката, натоварената стока – електромеханично оборудване, брутно тегло на натоварената стока – 14 742, 24 кг и опаковането ѝ в 36 палета и един плик, както и получаването на стоката от превозвача. Установено е, че на 19.05.2017 г. при ПТП в [населено място] превозваният товар от "МД Транс" ООД е увреден до степен, наложила пълното му унищожаване, както и че във връзка със станалото по образувана при ответника преписка по щета № 10017100200013 на 1.11.2017 г. на ищеца е заплатено застрахователно обезщетение в размер на 144 130, 86 лв.

С оглед така установените по делото факти следва да бъде споделен изводът на въззивния съд за осъществяване на риска по процесната застраховка поради възникване на отговорността на застрахования при ответника превозвач на основание чл. 17, пар. 1

Конвенция CMR по отношение на увреденото от пълната липса на превозваната стока трето лице – правоимащия получател на товара. В съответствие с приложимата разпоредба на чл. 23, пар. 1 Конвенция CMR е и заключението на решаващия състав, че размерът на дължимото обезщетение за пълна липса на стоката по превозния договор следва да бъде определен съобразно стойността на стоката на мястото и по времето, когато е била приета за превоз. Тази стойност подлежи на определяне по текущата цена на пазара на стоките /касае се до стоки, които нямат борсов курс/ – пар. 2 на чл. 23 Конвенция CMR, която съответства на отразената цена с ДДС в приложените към товарителницата фактури за продажба на стоките на правоимащия, издадени на мястото и към момента на приемане на стоките за превоз по смисъла на конвенцията от изпращача – дружество със седалище в Италия, а именно 121 568, 43 евро. Фактурираната продажна цена на унищожените стоки не се оспорва от ответника-застраховател и същата е използвана от него при определянето и заплащането на застрахователното обезщетение на правоимащия по образуваната щета съобразно представената по делото калкулация. По изложените съображения се явяват неоснователни доводите на ответника, че по делото не е установена стойността на превозваната стока от значение за дължимото от превозвача обезщетение за цялостна липса.

Приемайки обаче, че максималната отговорност на превозвача, съответно лимитът на дължимото от ответника, застраховател обезщетение на правоимащия следва да се прилага според действителното бруто тегло поотделно на всяка погинала вещь – стока или съвкупност от еднакви стоки/артикули, която е била предмет на договора за превоз, а не според общото бруто тегло на целия погинал товар, въззивният съд е допуснал нарушение на материалния закон – чл. 23, пар. 3 Конвенция CMR. В случая решаващият състав на Пловдивски апелативен съд е възприел вариант първи от заключението на счетоводната експертиза, при който пределът на отговорността е определен на 73 692, 94 евро /съответстващ на изплатеното от застрахователя обезщетение от 144 130, 86 лв. /, като са взети предвид всеки артикулен код поотделно и е съобразено теглото на стоката с посочения артикулен код. Касае се до отклонение от указания в Конвенция CMR и съответстващ на клаузите на договора за застраховка начин на изчисляване на лимита на отговорността. В случая е налице пълно погиване на товара, който е превозван от застрахования превозвач по силата на договор за превоз, обективиран в международна товарителница, удостоверяваща само общото бруто тегло на товара, като увредено от неизпълнението на този договор за превоз е само едно лице-получателят на стоката. В този смисъл аргументите на ответника за релевантност по отношение на претендираното застрахователно обезщетение на теглото на отделните превозвани артикули, основани на превозването на товар, описан в една товарителница, но състоящ се от различни артикули и различни колети, собственост на различни лица, не съответстват на фактическата установеност по делото и не могат да се приемат за обосновани.

Изчислен по указания в чл. 23, пар. 3 Конвенция CMR начин, а именно 8, 33 разчетни парични единици - 10, 2875 евро на килограм липсващо бруто тегло /заключението на съдебно-счетоводната експертиза/ максималният размер на дължимото обезщетение за пълна липса на товара, превозван по силата на процесния договор за международен автомобилен превоз /14 742, 24 кг/, възлиза на 151 660, 79 евро. С оглед този предел на отговорността и установения лимит в застрахователната полица следва да се приеме, че на основание чл. 432, ал. 1 КЗ ответникът дължи на ищеца, правоимащ застрахователно обезщетение за имуществени вреди в размер от 237 767, 18 лв. /равностойността на 121 568, 43 евро/. Заплатеното от застрахователя на увреденото лице обезщетение от 144 130, 86 лв. налага уважаването на прекия иск в пълния му размер от 93 636, 32 лв.

По отношение на акцесорната претенция на ищеца за заплащане на лихва за забава върху обезщетението, следва да бъде съобразено даденото разрешение в решение № 127

от 5.02.2020 г. по т. д. № 2957/2018 г. на ВКС, I т. о., че при предявен пряк иск от правоимащия /получател или изпращач на стоката/ срещу застрахователя на превозвача по договора за международен автомобилен превоз на стоки, размерът на лихвата за забава на обезщетението, претендирано от правоимащия, се определя по правилото на чл. 27 Конвенция CMR, а не по правилата на националното законодателство /чл. 86, ал. 2 ЗЗД/, които са приложими в отношенията между застрахования и застрахователя. В посоченото решение е прието, че между правоимащия /изпращач или получател на товара/ и застрахователя на превозвача не съществува правоотношение по договор за застраховка. При осъществяване на риска по силата на изричната норма на чл. 432 от Кодекса за застраховането /чл. 226 от отменения Кодекс за застраховането/ за правоимащия възниква имуществено притезателно право да иска плащането на застрахователното обезщетение и това право почива на закона, а не на съглашение между застрахователя и застрахования. Задължението на застрахователя е функционално обусловено от задължението на застрахования, като максималната граница е уговорената в договора застрахователна сума. В размера на дължимото застрахователно обезщетение при застраховка "Гражданска отговорност" се включва и размерът на лихвите за забава, когато застрахованият отговаря за тяхното плащане пред третото лице. Размерът на тези лихви, както и размерът на дължимото обезщетение за вреди се определя от закона, уреждащ отношенията между застрахования и увреденото лице. При иск за причинени имуществени вреди при изпълнение на договор за международен автомобилен превоз, както размерът на дължимото от превозвача обезщетение, така и размерът на лихвата за забава на това обезщетение се определят от нормите на Конвенция CMR. В случая касаторът е заявил претенцията си пред застрахователя на 29.05.2017 г., поради което при съобразяване на разпоредбата на чл. 405, ал. 1 вр. чл. 108, ал. 1 КЗ и при зачитане на диспозитивното начало на процеса /искането на ищеца е за присъждане на лихва за забава от 1.11.2017 г. – датата на която застрахователят му е заплатил обезщетение в размер на 144 130, 86 лв. / с оглед забавата си застрахователят дължи плащането на лихва за забава върху дължимото на основание чл. 432, ал. 1 КЗ застрахователно обезщетение, начислявана от 1.11.2017 г. до окончателното му изплащане, съобразно правилото на чл. 27 Конвенция CMR.

Предвид изложеното, настоящият състав намира, че са налице предпоставките на чл. 293, ал. 2 ГПК за отмяна на обжалвания съдебен акт и за постановяване на ново решение по същество, с което на основание чл. 432, ал. 1 КЗ ответникът да бъде осъден да заплати на ищеца сумата от 93 636, 32 лв., представляваща застрахователно обезщетение по договор за застраховка "Отговорност на превозвача на товари по шосе" за причинени имуществени вреди от погиването на стоките, превозвани от застрахования превозвач "МД Транс" ООД по договор за международен автомобилен превоз на стоки, настъпило при ПТП на 19.05.2017 г., ведно с лихва за забава, начислявана от 1.11.2017 г. до окончателното изплащане на сумата, съобразно правилото на чл. 27 Конвенция CMR.

14. С иска по реда на чл. 694, ал. 1 от ТЗ по отношение на длъжника, синдика и кредиторите се установява, респ. отрича съществуването на оспорено предявено в производството по несъстоятелност вземане на кредитор /съответно привилегия или обезпечение на вземане/. В този процес като предпоставка за допустимостта на установителния иск подлежи на изследване и въпросът дали възразият по реда на чл. 690, ал. 1 от ТЗ длъжник разполага с правоизключващи вземането /материалното право/ на съответния кредитор възражения или възможността за конкретното оспорване е преклудирана. Ако последната хипотеза е налице, оспорването на вземането на посоченото основание не би било допустимо, недопустим би бил и установителният иск, независимо от характера му на специален такъв в производството по несъстоятелност.

С изтичането на срока по чл. 414 от ГПК и влизане в сила на заповедта за изпълнение по реда на чл. 416 от ГПК всяко възражение на длъжника, че вземането не съществува, е преклудирано и не може да бъде заявено с нов иск /Решение № 207 по гр. д. № 7030/2014 г. на ВКС, ГК, IV г. о. / извън специалните хипотези на чл. 424 и чл. 439 от ГПК. Предвидените специални способи за защита на длъжника след влизане в сила на заповедта за изпълнение /исковете за оспорване на вземането, които могат да се основават само на новооткрити писмени доказателства или нови писмени доказателства, респ. на факти, настъпили след издаването ѝ/ обосновават извода, че при настъпване, респ. стабилизиране изпълнителната сила на заповедта за изпълнение по отношение на материализираното в нея вземане, то не може да се оспорва от длъжника по съображения, твърдения и факти, които е могъл и е следвало да заяви преди влизането ѝ в сила. Именно защото законът е предвидил изрични и специални способи за защита на длъжника в заповедното производство, общият ред /чрез установителен иск за недължимост или осъдителен иск за връщане събрани суми при влязла в сила заповед за изпълнение/ за оспорване на вземането е недопустим.

Откриването на производство по несъстоятелност не би могло да създаде нова привилегия, нова процесуалноправна възможност на длъжника в несъстоятелност, срещу която е издадена влязла в сила, с формирано изпълнително действие заповед за изпълнение, да оспорва вземането по нея на основание на факти, съществували към момента, към който той е могъл и е следвало да проведе защитата си срещу този съдебен акт. Така, както при липса на производство по чл. 625 сл. от ТЗ, страната не би могла чрез установителен иск по реда на чл. 124, ал. 1 от ГПК да се брани срещу влязлата в сила заповед, и производството по такъв иск би бил недопустимо, на същото основание и длъжникът в несъстоятелност не би могъл да оспорва вземане, установено със влязлата в сила по реда на чл. 416 от ГПК заповед, на преклудираните с изтичането на срока по чл. 414 от ГПК твърдения и производството по специалния установителен иск в производството по несъстоятелност - чл. 694 от ТЗ е недопустимо.

Чл. 694, ал. 1 ТЗ

Чл. 690, ал. 1 ТЗ

Чл. 430, ал. 1 ТЗ

Чл. 414 ГПК

Чл. 416 ГПК

чл. 424 и чл. 439 от ГПК

Решение № 60172 от 14.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 942/2020 г., I т. о., докладчик съдията Вероника Николова

Касационното обжалване е допустимо с оглед служебното задължение на ВКС да се произнесе по допустимостта на обжалваното въззивно решение, съгласно т. 1 от ТР № 1/2010 г. на ОСГТК на ВКС.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 от ГПК приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че всички възражения на ищеца за недоказаност на дълга му към "Райфайзенбанк /България/" ЕАД по причина недоказано усвояване на кредита, недоказан точен размер на изтеглена главница, лихви и такси по кредита, както и за необявена предсрочна изискуемост на

кредита към датата на подаване на заявлението в съда, са преклудирани от влязлата в сила заповед за изпълнение въз основа на документ по чл. 417 от ГПК от 14.03.2012 г. по гр. д. № 11304/2012 г. по описа на СРС, 77 с-в, и същите не могат да бъдат обсъждани в настоящото производство. Приел е, че съдът е обвързан от установеното с влязлата в сила заповед за изпълнение, включително за размера и изискуемостта на вземанията на кредитора "Райфайзенбанк /България/" ЕАД, към датата на влизането ѝ в сила на 05.07.2012 г. Приел е, че заповедта за изпълнение не може да бъде обект на проверка по чл. 270, ал. 2 от ГПК за евентуална нищожност, доколкото проверката по иск или въз основа на възражение за нищожност законодателят е предвидил единствено за съдебното решение. Изтъкнал е, че в глава 37 от ГПК "Заповедно производство" липсва законово препращане към уредбата досежно съдебните решения, като това не е законова непълнота, а следствие на спецификата на заповедното производство. По тези мотиви е счел и за неоснователни изложените от ищеца доводи за нищожност на заповедта за изпълнение, доколкото законът изключва възможността една заповед за изпълнение да бъде нищожна. Наред с това е добавил, че очертаните оплаквания на молителя касаят не формата или пълнотата на самата заповед за изпълнение, а други актове на съда – разпореждане за издаването ѝ, какъвто акт законът не изисква, и разпореждане за допускане на незабавното ѝ изпълнение, подлежащо на самостоятелен инстанционен контрол, който длъжникът е пропуснал да инициира в срок. Относно доводите на ищеца за погасяване на установените със заповедта вземания чрез плащане, е установил от представеното от ответника разпределение от 14.08.2012 г. от депозитар И. И., че на последната дата на основание чл. 39, ал. 7 от ЗОЗ е извършено разпределение на постъпили суми по вписано пристъпване към изпълнение под № 2012032601615 в ЦРОЗ като на първия по ред заложен кредитор "Райфайзенбанк /България/" ЕАД е предадена сумата от 43732, 53 лв., като доказателства за други плащания не са събрани по делото. Посочил е, че в приложената справка за кредитополучател "ДН Авто" ООД е отразена главницата по кредита – 202 201 евро, или 395 471 лв., като от съдържанието на документа по никакъв начин не може да бъде изведено твърдението на жалбоподателя - ищец, че същият документ удостоверява дългът му към банката да е само в размер на сумата 3 196 лв.

Постановеното от Софийски апелативен съд решение се явява процесуално недопустимо в допуснатата до касационно обжалване част.

В постановеното по реда на чл. 290 от ГПК решение № 6/21.01.2016 г. по т. д. № 1562/2015 г. е прието, че с иска по реда на чл. 694, ал. 1 от ТЗ по отношение на длъжника, синдика и кредиторите се установява, респ. отрича съществуването на оспорено предявено в производството по несъстоятелност вземане на кредитор /съответно привилегия или обезпечение на вземане/. В този процес като предпоставка за допустимостта на установителния иск подлежи на изследване и въпросът дали възражения по реда на чл. 690, ал. 1 от ТЗ длъжник разполага с правоизключващи вземането /материалното право/ на съответния кредитор възражения или възможността за конкретното оспорване е преклудирана. Ако последната хипотеза е налице, оспорването на вземането на посоченото основание не би било допустимо, недопустим би бил и установителният иск, независимо от характера му на специален такъв в производството по несъстоятелност.

С изтичането на срока по чл. 414 от ГПК и влизане в сила на заповедта за изпълнение по реда на чл. 416 от ГПК всяко възражение на длъжника, че вземането не съществува, е преклудирано и не може да бъде заявено с нов иск /Решение № 207 по гр. д. № 7030/2014 г. на ВКС, ГК, IV г. о. / извън специалните хипотези на чл. 424 и чл. 439 от ГПК. Предвидените специални способности за защита на длъжника след влизане в сила на заповедта за изпълнение /исковете за оспорване на вземането, които могат да се основават само на новооткрити писмени доказателства или нови писмени доказателства, респ. на факти, настъпили след издаването ѝ/ обосновават извода, че при настъпване, респ. стабилизиране изпълнителната сила на заповедта за изпълнение по отношение на

материализираното в нея вземане, то не може да се оспорва от длъжника по съображения, твърдения и факти, които е могъл и е следвало да заяви преди влизането ѝ в сила. Именно защото законът е предвидил изрични и специални способи за защита на длъжника в заповедното производство, общият ред /чрез установителен иск за недължимост или осъдителен иск за връщане събрани суми при влязла в сила заповед за изпълнение/ за оспорване на вземането е недопустим.

Откриването на производство по несъстоятелност не би могло да създаде нова привилегия, нова процесуалноправна възможност на длъжника в несъстоятелност, срещу който е издадена влязла в сила, с формирано изпълнително действие заповед за изпълнение, да оспорва вземането по нея на основание на факти, съществували към момента, към който той е могъл и е следвало да проведе защитата си срещу този съдебен акт. Така, както при липса на производство по чл. 625 сл. от ТЗ, страната не би могла чрез установителен иск по реда на чл. 124, ал. 1 от ГПК да се брани срещу влязлата в сила заповед, и производството по такъв иск би бил недопустимо, на същото основание и длъжникът в несъстоятелност не би могъл да оспорва вземане, установено със влязлата в сила по реда на чл. 416 от ГПК заповед, на преклудираниите с изтичането на срока по чл. 414 от ГПК твърдения и производството по специалния установителен иск в производството по несъстоятелност - чл. 694 от ТЗ е недопустимо.

В настоящото производство както възражението на длъжника по чл. 690 от ТЗ, така и искът, предявен по реда на чл. 694, ал. 1 от ТЗ, са основани на твърдения за ненадлежно обявяване на предсрочната изискуемост на задължението по договора за кредит, които са били известни на длъжника "ДН Авто" ООД /н. / преди изтичането на срока по чл. 414, ал. 2 от ГПК за подаване на възражение срещу заповедта за изпълнение. Длъжникът не се позовава на новооткрити обстоятелства или нови писмени доказателства от съществено значение за делото, които съгласно чл. 424 от ГПК биха съставлявали основания за оспорване на вземането и то в предвидения в разпоредбата преклузивен срок. Предмет на установяване с предявения в настоящото производство иск е несъществуването на същите вземания на банката, което са признати за съществуващи с влязлата в сила заповед за изпълнение, както и вземания за разноски в изпълнителното производство, образувано въз основа на заповедта. Единственото основание, на което се оспорват вземанията за разноски е несъществуването на вземанията на банката, установени в заповедта за изпълнение. Едва в допълнителната искова молба са въведени доводи, че след образуването на изпълнителното производство въз основа на влязлата в сила заповед за изпълнение, на банката е била изплатена сума от 43732, 53 лв. в резултат на разпределение по чл. 39 от Закона за особените залози. Тези фактически твърдения не следва да се вземат предвид, доколкото са предявени след изтичане на преклузивния срок за предявяване на иска по чл. 694, ал. 1 от ГПК. С оглед предмета и вида на търсената с иска защита, в производството по чл. 694 от ТЗ изменение на основанието или петитума на иска не е допустимо. Установеният в чл. 694, ал. 6 от ТЗ преклузивен срок за предявяване на иска съставлява пречка за въвеждане на нови фактически твърдения и искания след изтичането му, включително и с допълнителната искова молба. Само нови факти, настъпили след предявяване на иска, подлежат на съобразяване по силата на общото процесуално правило на чл. 235, ал. 3 от ГПК. Отделно от това следва да се отбележи, че съгласно заключението на приетата в първоинстанционното производство съдебно – счетоводна експертиза, преведените суми в размер на 43732, 53 лв. след издаването на заповедта за изпълнение са взети предвид от банката - кредитор и не са включени в размера на вземането, предявено в производството по несъстоятелност. Следователно въведените от ищеца допълнителни факти, настъпили след издаването на заповедта за изпълнение, не са относими към оставащата част от процесното вземане, предмет на настоящото исково производство.

Доводите на касатора за наличие на висящо производство за установяване на нищожността на издадената заповед за изпълнение по гр. д. № 11304/2012 г. на СРС, не

могат да обуславят различен извод относно допустимостта на производството по чл. 694 от ТЗ. Видно от представеното от ответника извлечение от деловодната система на СГС исковата молба на "ДН Авто" ООД /н. /, с която е предявен иск по чл. 270, ал. 2 от ГПК за обявяване нищожността на заповед за изпълнение по гр. д. № 11304/2012 г. на СРС, е върната с влязло в сила разпореждане от 11.06.2019 г. по гр. д. № 5075/2019 г. на СРС, III г. о., 151 състав. Въпреки, че производството по иска по чл. 270, ал. 2 от ГПК е било висящо към датата на постановяване на въззивното решение, към настоящия момент не е налице исков процес относно валидността на заповедта за изпълнение, който да се явява преюдициален по отношение на производството по чл. 694 от ТЗ. Поради това няма пречка доводите на касатора за нищожност на заповедта да бъдат обсъдени в производството по предявения иск по чл. 694 от ТЗ, като релевантни за неговата допустимост. Тези доводите обаче не са относими към задължителните реквизити, съдържанието или формата на заповедта, а са свързани с процедурата по издаването на заповедта за изпълнение въз основа на документ и по специално с това дали заповедта за изпълнение задължително следва да се предхожда от изрично разпореждане на заповедния съд за издаването ѝ или не. Затова те са относими към евентуалната недопустимост или неправилност на заповедта за изпълнение, но не и към въпроса за евентуалната ѝ нищожност.

Поради наличието на валидна, влязла в сила заповед за изпълнение издадена по гр. д. № 11304/2012 г. на СРС, исковите по чл. 694, ал. 1 от ГПК са недопустими, както относно самите вземания, обективирани в заповедта за изпълнение, така и относно вземанията за разноси за изпълнителното производство, образувано въз основа на същата заповед, тъй като всички иски са основани само на преклудиранияте твърдения за несъществуване на вземанията на кредитора "Райфайзенбанк /България/" ЕАД по заповедта.

Предвид изложеното обжалваното въззивно решение, както и потвърденото с него първоинстанционно решение следва да бъдат обезсилени в допуснатата до касационно обжалване част, на основание чл. 281, т. 2 от ГПК, вр. чл. 293, ал. 4 и чл. 270 от ГПК, като производството по делото в тази част следва да бъде прекратено.

15. Абсолютна процесуална предпоставка за допустимостта на конститутивния иск за прекратяване на търговско дружество с ограничена отговорност по реда на чл. 231, ал. 3 ДОПК, е наличието на висящо принудително изпълнение, предприето за събиране публичните задължения на съдружник в това дружество и насочено върху стойността на дела му в него. Само при наличието на висящо изпълнително производство законът овластява публичния изпълнител да предяви този иск. Прекратяването на принудителното изпълнение срещу длъжника-съдружник има за последица съответно недопустимост на предявения иск и на образуваното въз основа на него съдебно производство.

Чл. 231, ал. 3 ДОПК

Чл. 125, ал. 3 ТЗ

Решение № 24 от 15.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 2487/2020 г., II т. о., докладчик председателят Камелия Ефремова

Касационното обжалване е допуснато поради вероятността въззивното решение да е недопустимо предвид представените доказателства за прекратяване на изпълнителното производство, т. е. за настъпил след постановяване на акта факт, имащ значение за допустимостта на предявения иск.

Ответникът по касация – Национална агенция за приходите, Териториална дирекция - Пловдив – моли за оставяне на касационната жалба без уважение като неоснователна по съображения, изложени в писмен отговор от 09.12.2020 г. С последваща молба вх. № 68105 от 27.10.2021 г. агенцията признава факта, че публичните задължения са изцяло погасени и са отписани.

Върховен касационен съд – състав на Търговска колегия, Второ отделение, като прецени данните по делото, с оглед заявените касационни основания и съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

За да потвърди първоинстанционното решение, с което е уважен предявеният от Национална агенция за приходите, Териториална дирекция - Пловдив иск с правно основание чл. 231, ал. 3 ДОПК за прекратяване на "Смак" ЕООД, [населено място], въззивният съд е приел за доказани всички предпоставки за прекратяване на търговското дружество, визирани в тази разпоредба, а именно: наличие на висящо изпълнително дело на публичен изпълнител при Национална агенция за приходите, Териториална дирекция - Пловдив с предмет публични вземания към длъжника К. Г. К. -едноличен собственик на капитала на ответното търговско дружество; вписан заповест върху притежаваните от длъжника дялове в това дружество; изявление на публичния изпълнител до търговското дружество за прекратяване участието на длъжника в него; изтекъл 3-месечен срок от връчване на изявлението до предявяването на иска; дружеството не е изплатило по сметка на публичния изпълнител припадащата се на съдружника-длъжник част от имуществото, определена по реда на чл. 125, ал. 3 ТЗ и вземането не е удовлетворено.

Като неоснователно решаващият състав е преценил оплакването във въззивната жалба за недоказаност наличието на задължения на едноличния собственик на капитала на ответното дружество предвид обстоятелството, че не е представен акт за установяване на публични задължения, като е приел, че съгласно разпоредбите на ДОПК не във всички случаи на публични задължения е необходимо издаването на такъв акт.

Изцяло е споделен и изводът на първата инстанция, че изявлението за прекратяване участието на длъжника-съдружник в ответното дружество е връчено съгласно приложимата в случая законова норма (чл. 29, ал. 3 ДОПК) – с обратна разписка, надлежно оформена и получена от конкретно посочено лице, намиращо се в офиса на дружеството на адреса му на управление. За доказан от отбелязването върху самата разписка е приет и фактът, че с нея е връчено именно изявлението на публичния изпълнител за прекратяване участието на длъжника-съдружник в ответното търговско дружество.

Настоящият състав, съобразявайки настъпилите в хода на процеса факти, намира, че въззивното решение е недопустимо поради недопустимост на предявения иск.

Абсолютна процесуална предпоставка за допустимостта на конститутивния иск за прекратяване на търговско дружество с ограничена отговорност по реда на чл. 231, ал. 3 ДОПК, е наличието на висящо принудително изпълнение, предприето за събиране публичните задължения на съдружник в това дружество и насочено върху стойността на дела му в него. Само при наличието на висящо изпълнително производство законът овластява публичния изпълнител да предяви този иск. Прекратяването на принудително изпълнение срещу длъжника-съдружник има за последица съответно недопустимост на предявения иск и на образуваното въз основа на него съдебно производство.

В посочения смисъл е и последователната практика на ВКС – решение № 60 от 10.07.2012 г. по т. д. № 134/2012 г. на I т. о., решение № 146 от 07.11.2013 г. по т. д. № 1041/2012 г. на I т. о., определение № 733 от 11.12.2009 г. по ч. т. д. № 811/2009 г. на ВКС, II т. о. и др., споделена и от настоящия състав в решение № 76 от 10.07.2014 г. по т. д. № 2163/2013 г. и решение № 104 от 10.07.2014 г. по т. д. № 2144/2013 г. Макар да е създадена по приложението на чл. 517, ал. 3 ГПК и чл. 398б, ал. 3 ГПК (отм.), тази практика е приложима и за чл. 231, ал. 3 ДОПК, тъй като се касае за аналогична правна уредба.

В случая, от представените по делото доказателства – Постановление изх. № С210016-024-0018068 от 11.06.2021 г. на Публичен изпълнител София Т. -Я. при Национална агенция за приходите, Териториална дирекция - Пловдив и удостоверение изх. № 160202100117437 от същата дата – се установява, че понастоящем публичните задължения на длъжника К. Г. К. -едноличен собственик на капитала на ответното търговско дружество "Смак" ЕООД са погасени и запорът върху притежаваните от него дялове е отменен. Този факт е признат изрично и в депозираната от агенцията-ищец молба вх. № 68105 от 27.10.2021 г. Съобразно разпоредбата на чл. 225, ал. 2 във връзка с ал. 1 ДОПК, от постановената от публичния изпълнител служебна отмяна на запора върху дяловете от капитала на ответното дружество следва, че принудителното изпълнение срещу техния притежател е прекратено. Или, отпаднала е една от абсолютните процесуални предпоставки за допустимостта на иска по чл. 231, ал. 3 ДОПК, за наличието на които съдът е длъжен да следи служебно във всяко положение на делото. Оттук и изводът, че искът е недопустим, което обуславя съответно недопустимост и на постановеното по него решение. Ето защо, на основание чл. 270, ал. 3, изр. 1 ГПК, същото подлежи на обезсилване, а производството по посочения иск – на прекратяване.

16. Вписването в публичния регистър на политическите партии, воден при Софийски градски съд, се извършва по реда на специалния Закон за политическите партии, който с императивни норми регламентира производството по регистрация на политическите партии, както и промените във вписаните вече обстоятелства. Разпоредбата на чл. 14, ал. 2 ЗПП забранява повторение на наименованието или абревиатурата на друга партия, както и прибавянето към тях на думи, букви, цифри, числа или други знаци. В чл. 15, ал. 2 ЗПП е предвидено, че политическата партия се регистрира в съда по писмена молба от органа на партията, който съгласно устава я представлява, подадена в срок до три месеца от датата на провеждане на учредителното събрание. За регистрация политическите партии са длъжни да представят в съда, освен предвидените в т. 1 – 8 на алинея 3 документи, също и удостоверение за уникалност на името, който документ се издава от Софийски градски съд по ред, определен от него.

Чл. 14, ал. 2 ЗПП

Чл. 18 ЗПП

Решение № 55 от 15.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 611/2022 г., I т. о., докладчик съдията Десислава Добрева

За да постанови решението в атакуваната част, Софийски градски съд е анализирал разпоредбата на чл. 14, ал. 2 ЗПП и постановения отказ за издаване на удостоверение по чл. 15, ал. 3, т. 9 ЗПП. Приел е, че в случая липсата на императивно изискуемото се удостоверение за уникалност по отношение на заявеното ново наименование осуетява възможността в пределите на регистърното производство да се извърши исканата промяна. Посочил е, че като резултат на този отказ се явява и невъзможността да бъде вписан измененият устав, който предвижда използване на абревиатурата ПП СБ.

След извършена проверка за правилност на регистърното решение в рамките на осъществявания от настоящата инстанция касационен контрол, както и след автономна преценка основателността на искането за вписване на ново наименование на ПП "Национален фронт за спасение на България", настоящият състав на съда счита, че подадената жалба е неоснователна.

Вписването в публичния регистър на политическите партии, воден при Софийски градски съд, се извършва по реда на специалния Закон за политическите партии, който с императивни норми регламентира производството по регистрация на политическите партии, както и промените във вписаните вече обстоятелства в посочения публичен регистър. Разпоредбата на чл. 14, ал. 2 ЗПП забранява повторение на наименованието или абревиатурата на друга партия, както и прибавянето към тях на думи, букви, цифри, числа или други знаци. В чл. 15, ал. 2 ЗПП е предвидено, че политическата партия се регистрира в съда по писмена молба от органа на партията, който съгласно устава я представлява, подадена в срок до три месеца от датата на провеждане на учредителното събрание. За регистрация политическите партии са длъжни да представят в съда, освен предвидените в т. 1 – 8 на алинея 3 документи, също и удостоверение за уникалност на името, който документ се издава от Софийски градски съд по ред, определен от него.

В настоящата хипотеза регистърното производство пред Софийски градски съд е било образувано по повод заявление вх. № 370155/16.12.2021 г., депозирано от новоизбрания законен представител на ПП "Национален фронт за спасение на България". По делото са представени доказателства за прието от IV-тия редовен конгрес на ПП "Национален фронт за спасение на България", проведен на 04.12.2021 г., решение за промени в устава на партията, включващи и подлежащото на вписване обстоятелство – промяна в наименованието на партията – ПП "Силна България". Установява се от материалите по делото, че към заявлението не е приложено изискуемото от чл. 15, ал. 3, т. 9 ЗПП удостоверение за уникалност на новото име. В кориците на делото се съдържа разпореждане на заместник-председателя на Софийски градски съд, постановено на 18.01.2022 г., с което е оставено без уважение заявление вх. № 262134/14.01.2022 г. на Б. Я. Я. за издаване на удостоверение за уникалност на наименованието "Силна България" и абревиатура СБ. Заявлението е счетоно за нередовно поради липса на приложено пълномощно, издадено от председателя на партията в полза на заявителя. Отделно от това, при проверка в регистъра на политическите партии, воден при Софийски градски съд, е установено, че посоченото в заявлението наименование "Силна България" се явява част от наименованието на регистрирана по ф. д. № 6019/2014 г. политическа партия "Демократи за силна България", съответно абревиатурата СБ се явява част от абревиатурата, запазена от ПП ДСБ. Проверката е извършена в съответствие с предвиденото в чл. 7, ал. 1 и чл. 6, ал. 1, т. 2 от Вътрешните правила за издаване на удостоверение за уникалност на име на политическа партия, действащи в Софийски градски съд.

Няма спор по делото, че през 2014 г. е регистрирана ПП "Демократи за силна България", а обвързващата съда материална доказателствена сила на удостоверението, издадено на 18.01.2022 г. от заместник-председателя на Софийски градски съд, което представлява официален свидетелстващ документ, не е опровергана. Отделно, при направена в настоящото производство самостоятелна проверка се установява, че заявеното ново име на партията се явява в нарушение на императивната разпоредба на чл. 14, ал. 2 ЗПП. Наименованието "Силна България" дословно съвпада с част от наименованието на вече регистрираната ПП "Демократи за силна България", съответно абревиатурата СБ съвпада с част от абревиатурата ДСБ. В случая се явява без правно значение обстоятелството на коя от думите в наименованието на предходно вписаната политическа партия пада смисловият акцент. Правно релевантно в случая е буквалното съвпадение на заявеното за вписване наименование и предходно вписаното такова на друга политическа партия. Настоящият състав има предвид, че чл. 14, ал. 2 ЗПП залага изискване за изключителност на името, предвид неговата индивидуализираща функция. Законът не допуска наличие на сходство в наименованията на политическите партии, тъй като съгласно чл. 11, ал. 3 от Конституцията политическите партии са организации, които съдействат за формиране и изразяване на политическата воля на гражданите. Спазването на императивното изискване гарантира, че гражданите няма да бъдат въведени в

заблуждение относно която и да е политическа партия, която участва на изборите, провежда изборна агитация, прави политически изявление, набира подписка за политическа кауза, участва в управлението и т. н. Императивните норми не могат да бъдат разширително тълкувани, каквито възражения и доводи излага касатора в жалбата си. Действително, разглежданите правила се явяват по – стриктни от правилата, регулиращи изискванията към наименованията на търговските дружества и юридическите лица с нестопанска цел, но това ограничение се явява пропорционално, предвид важната функция, която осъществяват партиите - да спомагат за изразяване на обществените идеи за държавно управление чрез политическия плурализъм.

Липсата на удостоверение за уникалност на заявеното име, съгласно императивната разпоредба на чл. 15, ал. 3, т. 9 ЗПП, съответно неизпълнението от страна на заявителя на всички формални законови изисквания на специалния закон, води до неоснователност на заявлението за вписване на промени в наименованието на ПП "Национален фронт за спасение на България".

Дори да се приеме за основателно твърдението на жалбоподателя, че съществуват партии с посочените от него наименования, това фактическо положение няма как да мотивира обратен извод, тъй като не опровергава състоянието на нарушение на закона. Евентуално допуснатата незаконосъобразна регистрация на друга политическа партия не може да се третира като приложима съдебна практика, тъй като съдът следва да съблюдава стриктно провеждането на принципа за законност, закрепен в чл. 5 ГПК, и да не допуска неприлагане на закона по съображения, черпени от изопачено интерпретиране на принципа за равно третиране. Допуснатите в нарушение на закона вписвания могат да бъдат отстранени само по исков път, с оглед предвиденото в разпоредбата на чл. 7, ал. 5 ЗЮЛНЦ, вр. с чл. 14, ал. 2 ЗПП, приложим съобразно предвиденото в § 2 ПЗР ЗПП. При уважаване на иска съдът може да задължи нарушителя да преустанови носенето и служенето с наименование, чието незаконосъобразно вписване е допуснато, както между впрочем това е постановено по отношение на ПП "Зелените" с влязло в сила решение по т. д. 894/2017 на Софийски градски съд.

Не следва да бъдат сметени за основателни и възраженията в касационната жалба относно липсата на нормативна регламентация за запазване на абревиатура, заявена от политическа партия. Макар абревиатурата да няма самостоятелно значение, стриктното приложение на закона изисква да бъде избегнато и повторение на абревиатурата и съответно тя да бъде също уникална. Отделно от това, настоящият състав на съда има предвид, че в случая невъзможността да бъде вписана абревиатурата СБ произтича всъщност от отказа за вписване на ново име "Силна България", а доводът за предходно запазване на абревиатурата ДСБ се явява допълващ мотив.

Предвид изложеното, следва да се приеме, че не са налице законовите изисквания за вписване на промяна в наименованието на ПП "Национален фронт за спасение на България", съответно промяна в устава в частите, имащи отношение към наименованието на партията, поради което изложените в обжалваното решение на регистърния съд мотиви следва да се споделят и решението да се остави в сила.

17. С обявяването за противоконституционна на разпоредбата на § 8 от ПЗР на ЗИД на ЗБН /обн. ДВ, бр. 22/2018 г., доп. ДВ, бр. 33/2019 г. /, с решение № 8/27.05.2021 г. по конст. д. № 9/2020 г. на Конституционния съд на РБ, е отпаднало придаденото с последната обратно действие на чл. 59, ал. 5 от ЗБН, поради което в новата си редакция нормата действа занапред и е приложима само за правоотношения, възникнали след влизането ѝ в сила на 28.11.2014 г. Що се отнася до предпоставките, обуславящи относителната недействителност на прихващанията, извършени преди 28.11.2014 г. /при липсата на изрично предвидено обратно действие на изменението

на закона/, приложими са действащите норми в редакцията им към момента на компенсационното изявление и достигането му до насрещната страна.

Моментът на възникване правото на активно легитимираната страна да подаде иска, не може да се отъждествява с материалните предпоставки за действителност или недействителност на осъществяване на прихващането по чл. 59 от ЗБН и не превръща нормата в процесуалноправна, поради което самият факт, че правото на иск възниква в по-късен момент, не може да придаде обратно действие на изменената материалноправна норма.

Чл. 104 ЗБН

Чл. 59, ал. 6 ЗБН

Решение № 45 от 18.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 917/2020 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков

Допуснато е касационно обжалване по въпроса коя е приложимата редакция на разпоредбата на чл. 59, ал. 5 от ЗБН към прихващанията, извършени преди изменението със Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България за 2014 г. – ДВ бр. 98 от 24.11.2014 г., вр. с § 8 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за банковата несъстоятелност – ДВ бр. 22 от 13.03.2018 г.

Върховен касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, като прецени данните по делото и наведените от страните доводи, намира следното:

За да отмени първоинстанционното решение в частта за отхвърляне на главния иск с правно основание чл. 59, ал. 5 от ЗБН и да обяви за недействително процесното прихващане по отношение на кредиторите на несъстоятелността на "КТБ" АД /н/, въззивният съд е приел, че прихващането е извършено с изявление, достигнало до банката на 22.10.2014 г., след началната дата на неплатежоспособността на "КТБ" АД /н/, поради което е приложима действащата към момента на постановяване на решението императивна норма на чл. 59, ал. 5 от ЗБН, на която е придадено обратно действие - от 20.06.2014 г., по силата на § 8 от ПЗР на ЗИД ЗБН. С оглед уважаването на главния иск въззивният съд е отменил първоинстанционното решение и в частта, с която е отхвърлен евентуалният иск по чл. 59, ал. 3 от ЗБН, като този иск е оставен без разглеждане.

Правните си изводи, въззивният съд е извел при безспорно установено от фактическа страна, че: с решение № 664 от 22.04.2015 г. по т. д. № 7549/2014 г. на СГС, "КТБ" АД е обявено в несъстоятелност, прекратена е дейността на предприятието и е постановено започване на осребряване на имуществото, включено в масата на несъстоятелността, като началната дата на неплатежоспособността - 20.06.2014 г., е определена от Софийски апелативен съд с решение по т. д. № 2216/2015 г.; на 30.01.2009 г. между "КТБ" АД и кредитополучателя В. Н. Г. в качеството му на ЕТ "Орхидея-сем. Георгиеви – В. Г. " е сключен договор за банков кредит, задълженията на кредитополучателя по който към 21.10.2014 г. са в размер на 1 354 530. 30 лв.; с договор за прехвърляне на вземане от 21.10.2014 г., ответникът е придобил от "Кастамо трейдинг лимитид" вземания срещу "КТБ" АД /н/, в размер общо на сумата от 439 710. 96 евро по договор за разплащателна сметка в евро, за което банката е уведомена на същата дата; с изявление за прихващане с вх. № 9617/22.10.2014 г. ответникът е уведомил банката, че извършва прихващане с придобитите от него вземания и своето задължение по договор за кредит от 30.01.2009 г. до размера на по-малкото.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, е формирана непротиворечива практика на ВКС, обективизирана в решение № 60114 от 09.12.2021 г. по т.

д. № 1512/2020 г. на ВКС, Първо отделение, решение № 60156 от 15.12.2021 г. по т. д. № 2317/2020 г. на ВКС, Първо отделение, решение № 60147 от 14.01.2022 г. по т. д. № 1757/2020 г. на ВКС, Второ отделение, решение № 16 от 09.03.2022 г. по т. д. № 2030/2020 г. на ВКС, Второ отделение и мн. др. Съгласно дадените от ВКС разрешения, които се споделят изцяло и от настоящия състав, нормата на чл. 59, ал. 5 от ЗБН, която предвижда възможност, при точно определени предпоставки, да се иска обявяване за относително недействителни по отношение на кредиторите на несъстоятелността на прихващанията, извършени след началната дата на неплатежоспособността на банката има материалноправен характер. Компенсацията /прихващането/ е институт на материалното право, регламентиран в чл. 103 и сл. от ЗЗД като способ за погасяване на задълженията, поради което предпоставките за надлежното му упражняване, респ. за обявяването на неговата недействителност, се регламентират от материални норми. Материалноправният характер на нормата на чл. 59, ал. 5 от ЗБН предполага прилагането ѝ занапред - спрямо юридически факти и породените от тях правоотношения, които възникват и се осъществяват след влизането ѝ в сила, като при изменение на материалноправна норма /каквото е случаят с изменението на чл. 59, ал. 5 от ЗБН с ДВ бр. 98/2014 г. в сила от 28.11.2014 г. /, новата регулация следва да бъде зачетена и приложена за юридически факти и произтичащи от тях правни последици, възникнали след влизане в сила на изменението. Изключение от това правило възниква единствено, когато законодателят е придал изрично обратно действие на изменението на материалноправната норма. С обявяването за противоконституционна на разпоредбата на § 8 от ПЗР на ЗИД на ЗБН /обн. ДВ, бр. 22/2018 г., доп. ДВ, бр. 33/2019 г. /, с решение № 8/27.05.2021 г. по конст. д. № 9/2020 г. на Конституционния съд на РБ, е отпаднало придаденото с последната обратно действие на чл. 59, ал. 5 от ЗБН, поради което в новата си редакция нормата действа занапред и е приложима само за правоотношения, възникнали след влизането ѝ в сила на 28.11.2014 г. Що се отнася до предпоставките, обуславящи относителната недействителност на прихващанията, извършени преди 28.11.2014 г. /при липсата на изрично предвидено обратно действие на изменението на закона/, приложими са действащите норми в редакцията им към момента на компенсационното изявление и достигането му до насрещната страна. Законодателят е приел § 8 от ПЗР на ЗИД на ЗБН /обн. ДВ, бр. 22/2018 г. /, именно с цел да бъдат преуредени с обратна сила прихващанията, давайки възможност да се водят иски за тяхната недействителност на основания, които законът преди 28.11.2014 г. не е предвиждал за тяхното извършване, т. е. според самия законодателен орган, до приемане на § 8 /обявен впоследствие за противоконституционен/, е била приложимата редакция на разпоредбата на чл. 59, ал. 5 от ЗБН до 28.11.2014 г. Възможността исковите за обявяване на недействителността на прихващанията по отношение на кредиторите на несъстоятелността да бъдат предявени след откриване на производството по несъстоятелност на банката – в случая след 22.04.2015 г., не обуславя извод за приложимост на действаща към момента на упражняване на това право редакция на чл. 59, ал. 5 от ЗБН. Моментът на възникване правото на активно легитимираната страна да подаде иска, не може да се отъждествява с материалните предпоставки за действителност или недействителност на осъществяване на прихващането по чл. 59 от ЗБН и не превръща нормата в процесуалноправна, поради което самият факт, че правото на иск възниква в по-късен момент, не може да придаде обратно действие на изменената материалноправна норма. В този смисъл и отговорът на правния въпрос е, че приложимата редакция на разпоредбата на чл. 59, ал. 5 от ЗБН към прихващанията, извършени преди изменението със Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България за 2014 г. – ДВ бр. 98 от 24.11.2014 г., вр. § 8 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за банковата несъстоятелност – ДВ бр. 22 от 13.03.2018 г., обявен за противоконституционен с решение № 8 от 27.05.2021 г. по конст. д. № 9/2020 г. на

Конституционния съд на РБ, е първоначалната редакция на разпоредбата /ДВ бр. 92/2002 г. /, действала до изменението.

С оглед отговора на правния въпрос, наведените от синдиките на КТБ доводи не могат да бъдат споделени, а въззивното решение, уважаващо иска по чл. 59, ал. 5 от ЗБН, се явява неправилно. Атакуваното от "КТБ" АД /н/ прихващане, обективизирано в изявление с вх. № 9617/22.10.2014 г. за сумата от 439 710. 96 евро, е достигнало до банката преди изменението на чл. 59, ал. 5 от ЗБН /в сила от 28.11.2014 г. / и не попада в кръга на прихващанията, които могат да бъдат обявени за относително недействителни по отношение кредиторите на несъстоятелността с оглед редакцията на чл. 59, ал. 5 от ЗБН /обн. ДВ бр. 92/2002 г. в сила от 29.12.2002 г. /, действаща към момента на извършване на прихващането. Съгласно посочената редакция недействително по отношение на кредиторите на несъстоятелността, освен за частта, която всеки от тях би получил при разпределение на осребреното имущество, е прихващането, извършено от длъжника след началната дата на неплатежоспособността, независимо от това кога са възникнали двете насрещни задължения. Употребеното понятие "длъжника" визира банката, който извод следва от регламентираните в ЗБН участници в производството по този закон – кредитори и банка, а и с оглед на това, че по ЗБН длъжник в несъстоятелност е винаги банка. Следователно, съгласно посочената, приложима редакция на чл. 59, ал. 5 от ЗБН, относително недействителни са само прихващанията, извършени от банката след посочената в нормата дата, като процесното прихващане не попада в този кръг. В случая, правото на прихващане е упражнено от касатора, който е и кредитор на банката, като възможността това прихващане да е предмет на конститутивен иск по чл. 59, ал. 5 от ЗБН е въведено с последващото изменение на разпоредбата, в сила от 28.11.2014 г. Следва да се отбележи, че различният предмет на прихващанията, които биха могли да бъдат обявени за относително недействителни по реда на чл. 59, ал. 5 от ЗБН в редакциите преди и след 28.11.2014 г., е изтъкнат и в мотивите на решението на по конст. дело № 9/2020 г. на КС на РБ, в които е посочено, че чрез преуредените с § 8 от ПЗР на ЗИД на ЗБН правоотношения се засягат вече придобити права при действието на старата редакция на чл. 59, ал. 5 от ЗБН от лица, освободили се от задълженията си чрез прихващане със свои насрещни вземания към банката. По изложените съображения искът по чл. 59, ал. 5 от ЗБН е неоснователен и следва да бъде отхвърлен, като предвид отхвърлянето на този иск се възстановява висящността на евентуалния иск по чл. 59, ал. 3 от ЗБН. Тъй като по последния отсъства произнасяне от въззивната инстанция, което да е обект на касационна проверка, след отмяна на решението на САС и отхвърляне на иска по чл. 59, ал. 5 от ЗБН, делото следва да се върне за разглеждането му от друг състав на Софийски апелативен съд.

18. Когато ипотеката се учредява с договор, може да е за вземане, което все още не е възникнало или договърът да е сключен под отлагателно условие. Ипотеката има действие от реда на учредяването ѝ, а не от възникване на вземането, което обезпечава, съгласно правилото на чл. 153 ЗЗД. Възможно е с една ипотека да бъдат обезпечени повече от едно вземания, възникнали на различни основания при спазване принципа на договорна свобода, на основание чл. 9 ЗЗД, при липса на противоречие със закона и с добрите нрави. Всяко от вземанията следва да бъде индивидуализирано с основание, падеж, размер и акцесорни вземания. Ипотеката е неделима, което означава, че се разпростира върху целия имот и обезпечава цялото вземане, когато то е разделено между длъжници или погасено частично, независимо от съотношението между цената на недвижимия имот, върху която е учредена, и стойността на вземането. При наличие на няколко, възникнали на различни основания, отделни вземания, за които е учредена една ипотека, тя ще служи за обезпечение на всяко от тези вземания до пълното му погасяване. Всяко от

вземанията е обезпечено със същата ипотека, като неделимостта се проявява по отношение на всяко отделно вземане и по отношение на имота, върху който е учредена, но при нищожност на основанието, от което е възникнало едно от вземанията, ипотека по отношение това вземане също ще е нищожна.

Чл. 646, ал. 8 ТЗ

Чл. 149 ЗЗД

Решение № 1 от 19.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 2503/2020 г., II т. о., докладчик съдията Галина Иванова

Допуснато е касационно обжалване по следния правен въпрос: Може ли да се обяви за относително недействителна на основание чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ, учредена в предвидените в тази норма срокове договорна ипотека по отношение на обезпечени с нея вземания, възникнали до учредяването ѝ, ако ипотека обезпечава вземания, възникнали преди и след учредяването ѝ?

За да отговори на поставения правен въпрос, настоящият съдебен състав намира следното. По определението на чл. 149 от ЗЗД ипотека е реално обезпечение и дава право на лицето, в чиято полза е учредена, да се удовлетвори за свое обезпечено вземане, предпочтително от стойността на имота. Съгласно теорията, ипотека може да бъде учредена, за да обезпечи удовлетворяването на определено вземане, по отношение, на което тя има акцесорен характер. Вземането не е елемент от фактическия състав на ипотека, а обуславя нейното действие. Обезпеченията, включително ипотека, са акцесорни и при нищожност на основанието, от което възниква вземането, ипотека също ще е нищожна. Най-често се обезпечават вземания, възникнали от договор, включително договор за банков кредит, така както е предвиден в чл. 430 от ТЗ, и договор за заем, съгласно правната уредба на чл. 240 от ЗЗД.

Когато ипотека се учредява с договор, може да е за вземане, което все още не е възникнало или договорът да е сключен под отлагателно условие. Ипотека има действие от реда на учредяването ѝ, а не от възникване на вземането, което обезпечава, съгласно правилото на чл. 153 от ЗЗД. Възможно е с една ипотека да бъдат обезпечени повече от едно вземания, възникнали на различни основания при спазване принципа на договорна свобода, на основание чл. 9 от ЗЗД, при липса на противоречие със закона и с добрите нрави. Всяко от вземанията следва да бъде индивидуализирано с основание, падеж, размер и акцесорни вземания. Ипотека е неделима, което означава, че се разпростира върху целия имот и обезпечава цялото вземане, когато то е разделено между длъжници или погасено частично, независимо от съотношението между цената на недвижимия имот, върху която е учредена, и стойността на вземането. При наличие на няколко, възникнали на различни основания, отделни вземания, за които е учредена една ипотека, тя ще служи за обезпечение на всяко от тези вземания до пълното му погасяване. Всяко от вземанията е обезпечено със същата ипотека, като неделимостта се проявява по отношение на всяко отделно вземане и по отношение на имота, върху който е учредена, но при нищожност на основанието, от което е възникнало едно от вземанията, ипотека по отношение това вземане също ще е нищожна.

Когато за длъжника по обезпечено с ипотека вземане е открито производство по несъстоятелност, законът е дал защита на интересите на кредиторите в процеса на универсално принудително изпълнение. Целта на производството по несъстоятелност, така, както е предвидено в чл. 607 от ТЗ, е справедливо удовлетворение на всички кредитори, по реда, предвиден в закона. Чрез учредяване на ипотека се нарушава редът, предвиден в чл. 722, ал. 1 от ТЗ. Именно чрез въведената защита чрез конститутивните

искове за относителна недействителност, предвидени в чл. 646, ал. 2 от ТЗ, законодателят цели да създаде равнопоставено положение на всички кредитори и да осигури справедливото им удовлетворяване от имуществото на длъжника. Правото на иск, предвиден в чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ е предоставено на синдика, съответно при негово бездействие - на кредитор, и се упражнява в предвидения в чл. 649 от ТЗ преклузивен срок. Целта е да се регулират отношенията между кредиторите, за да се извърши удовлетворение на кредиторите, без да има привилегировано удовлетворение на един кредитор или група кредитори, спрямо всички останали, когато има извършено учредяване на ипотека, след началната дата на неплатежоспособност и в срок до 1 година до подаване на молбата за откриване на производство по несъстоятелност, на необезпечено до момента на извършване на обезпечението вземане /наличие на стар необезпечен дълг/.

По изложените съображения отговорът на поставения правен въпрос по настоящето дело е, че когато е учредена ипотека от длъжника за множество вземания, преценката дали са налице предпоставките на чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ се прави за всяко вземане по отделно, съобразявайки самостоятелността на основанието и датата на възникване на всяко вземане. Ипотеката е неделима само по отношение на всяко отделно вземане и по отношение на недвижимия имот, за който е учредена. Когато ипотеката обезпечава вземания, възникнали на отделни основания, за всяко вземане поотделно се извършва преценка, дали са налице предпоставките, предвидени в чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ, съответно изключенията, предвидени в чл. 646, ал. 6, т. 1 от ТЗ. Съдът обявява за относително недействителна учредената ипотека само за тези вземания, за които се установи, че са налице предпоставките на чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ и не е налице изключение съгласно чл. 646, ал. 6 от ТЗ.

С оглед посоченото, при изследване предпоставките на чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ, от значение е датата на възникване на всяко вземане, както и датата на учредяване на ипотеката. Това ще определи дали вземането е било обезпечено до този момент. Когато датата на вземането предхожда датата на учредяване на ипотеката, вземането ще е необезпечено към момента на възникването му и от значение за основателността на иска ще бъде срокът, предвиден в чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ.

От предвиденото потестативно право в полза на кредиторите е налице изключение, установено в чл. 646, ал. 6, т. 1 от ТЗ, съгласно което не може да е относително недействителна ипотека, когато е учредена преди или по време на предоставяне на кредита на длъжника. При обезпечение на различни вземания от значение е кога е учредена ипотеката и кога е възникнало всяко от вземанията. Ако обезпечението е и за стар необезпечен дълг, искът по чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ, ще бъде приложим за стойността на обезпечения стар дълг, защото в тази част не е налице изключението по чл. 646, ал. 6, т. 1 от ТЗ.

По съществуващото на касационната жалба, с оглед отговора на правния въпрос, разглеждан в настоящето производство, настоящият съдебен състав приема следното: Въззивният съд е счел, че е предявен иск с правно основание чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ от кредитор "Корпоративна търговска банка" АД (в несъстоятелност) срещу длъжника, за когото е открито производство по несъстоятелност - "Сана спейс хотел Хисаря" АД, и кредитора "Ливия спа" ЕООД, за обявяване на относително недействителна на договорна ипотека, сключена между тези лица. Съдът е приел, че предвиденият в чл. 649, ал. 1 от ТЗ срок за предявяване на иска е спазен. Предмет на иска е сключеният договор за ипотека в полза на "Ливия Спа" ЕООД за обезпечаване на вземанията по договор за заем от 08.2.2016 г., сключен между същите страни. Въззивният съд е направил извод, че нормата на чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ изисква учредяване на обезпечение, ипотека или залог, за обезпечаване на необезпечено от длъжника до тогава вземане срещу него, извършено след началната дата на неплатежоспособността и в едногодишен срок преди подаване на

молбата по чл. 625 от ТЗ. С оглед иска за относителна недействителност на процесния договор за учредяване на ипотека от 18.02.2016 г. е прието, че на 21.12.2017 г. е открито производство по несъстоятелност, началната дата на неплатежоспособността е 31.12.2015 г., молбата на кредитора по чл. 625 ТЗ е от 10.10.2016 г., като молбата на кредитора за откриване на производство по несъстоятелност на "Ливия Спа" ЕООД не е релевантна, тъй като е отхвърлена.

Въззивният съд е счел, че в случая не е налице хипотезата на чл. 646, ал. 8 от ТЗ. Посочено е, че нормата на чл. 646, ал. 6, т. 1 от ТЗ не се прилага в случаите на чл. 646, ал. 2, т. 2 ТЗ, когато залогът или ипотека са учредени преди или едновременно с предоставянето на кредит на длъжника.

Решаваният състав е приел, че на 08.02.2016 г. е сключен договор за заем, с който заемодателят "Ливия спа" ЕООД се е задължил да предостави на заемателя "Сана спейс хотел Хисаря" АД заем в размер на 4 000 000 лв. Уговорено е заемателят да върне заема до 31.12.2016 г., заедно с начислената лихва в размер на 7, 5 % годишно. Възприети са отделните уговорки между страните, като чл. 1, ал. 4 от договора, с който страните се споразумяват, че по нареждане на заемателя с предоставените заемни средства заемодателят може да заплаща ликвидни и изискуеми задължения на заемателя директно на кредиторите му или да погасява задължения по образувани изпълнителни дела, както и задължения към лица, наети по трудови или граждански правоотношения. Уговорено е, че ще се изпращат от заемателя до заемодателя писмени заявки за погасяване на задълженията, по коя банкова сметка и на коя сума да бъде извършено плащане, а заемодателят в срок до 5 работни дни трябва да извърши плащането. Прието е от съда, че е постигнато съгласие като обезпечение по договора, заемателят в срок до 01.03.2016 г. да учреди в полза на заемодателя ипотеки върху недвижими имоти, подробно описани. Между страните е сключен договор за учредяване на ипотека на 18.02.2016 г. Освен това е установено, че производство по несъстоятелност за ответника "Сана Спейс Хотел Хисаря" АД е открито на 21.12.2017 г., като е определена начална дата на неплатежоспособност - 31.12.2015 г., по молба, подадена от "Корпоративна търговска банка" АД на 10.10.2016 г. На 20.09.2019 г. с решение "Сана спейс хотел Хисаря" АД е обявено в несъстоятелност.

С оглед посочените уговорки в договора, въззивният съд на основание чл. 240 от ЗЗД е направил извод, че договорът за заем е реален и трябва да се счита за сключен с предоставянето на съответната престация от заемодателя на заемателя – пари или заместими вещи. Вземането на заемателя възниква не със сключване на писмения договор, а с реалното предоставяне на средствата.

Съдът е приел, че на основание процесния договор за заем от 08.02.2016 г. ответникът "Ливия Спа" ЕООД е извършил плащания на задължения на "Сана Спейс Хотел Хисаря" АД към трети лица в общ размер от 57 992, 93 лв. С всяко плащане към трето лице, възниква задължение за връщане на заетата сума от "Сана Спейс хотел Хисаря" АД, предвид реалния характер на договора за заем. На 12.2.2016 г. е извършено плащане на 14 059, 92 лв. към Община Смолян и банкови такси; на 15.02.2016 г. – 28, 20 лв. към Община Смолян и банкови такси, на 16.2.2016 г. – 32 693, 91 лв. към НАП, на 18.2.2016 г. - 4 011, 10 лв. към Агенцията по вписванията и за банкови такси и на 22.2.2016 г. 7 199, 40 лв. към нотариус за такси по нотариалния акт за учредяване на договорна ипотека.

Настоящият съдебен състав намира, че всички факти по делото са правилно установени, като изводите на въззивния съд относно тях са обосновани.

Въз основа на горните обстоятелства съдът е направил извод, че към момента на сключване на договора за ипотека на 18.02.2016 г. са съществували необезпечените до тогава вземания, по плащанията от 12.02.2016 г, 15.02.2016 г., 16.02.2016 г. Счел е, че останалите вземания от 18.02.2016 г, 22.02.2016 г. не могат да се разглеждат като необезпечени към момента на сключване на договора за ипотека, тъй като са извършени

или едновременно с ипотеката на 18.2.2016 г. или след учредяването на ипотеката - на 22.2.2016 г. По отношение на сумите, за които обезпечението е извършено след възникване на вземанията, е прието, че е налице изключението по чл. 646, ал. 6, т. 1 от ТЗ, доколкото обезпечението е извършено преди или едновременно с предоставянето на заемните средства. Според въззивния съд, при наличие на вземания, за които ипотеката е неатакуема, на посоченото основание, тя е неатакуема в цялост. Мотивирано е, че договорът за ипотека е единен и той обезпечава всички вземания по договора за заем от 08.02.2016 г. Посочено е, че с оглед уговорките в договора от 08.02.2016 г., договорът за заем и ипотеката представляват едно единно цяло и макар първите три транша по договора за заем да предхождат с броени дни учредяването на ипотеката, те не могат да се приемат за необезпечени по смисъла на чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ.

С оглед отговора на поставения по делото въпрос, настоящият състав приема, че изводите на въззивния съд не съответстват на нормите на чл. 240, чл. 241 и чл. 149 от ЗЗД. Договорът за заем, съгласно чл. 240 от ЗЗД, е реален. Въззивният съд правилно е разкрил съдържанието на договора, сключен между "Сана спейс Хотел Хисаря" АД и "Ливия Спа" ЕООД, като е приел, че договорът урежда отношенията между страните, но не изключва основното правило, предвидено в закона, а именно реалността на договора за заем. С договора страните са уговорили общо условията на предоставяне на заем, т. е. сключен е договор за "обещание за заем" по чл. 241 ЗЗД, като вземане за кредитора "Ливия Спа" ЕООД възниква едва със сключване на самите договори за заем, което става с реалното преминаване на собствеността върху паричните средства, посредством плащането, извършвано от "Ливия Спа" ЕООД на всяко задължение на длъжника към трети лица.

Следователно, макар и да е сключен на 08.02.2016 г. договор по чл. 241 ЗЗД за уреждане отношенията по предоставяне на заеми съобразно клаузите в него, наличие на отделно заемно правоотношение възниква с всяко плащане, за което длъжникът "Сана спейс хотел Хисаря" АД е отправил искане до "Ливия СПА" ЕООД, от датата на самото плащане. Макар в договора за обещаване на заем да е уговорено учредяване на ипотека, не може да се приеме, че е налице учредяване на ипотеката едновременно или преди предоставяне на заемната сума, когато заемната сума е предоставена след учредяване на ипотеката, поради реалния характер на договора за заем. В случая са налице множество заемни правоотношения, поради което относно преценката дали вземането по всяко от тях е възникнало като обезпечено или необезпечено, от значение е моментът на възникване на съответното заемно правоотношение спрямо датата на сключване на договора за ипотека. Не може да се приеме, че относно вземанията по договорите за заем, по които заемните средства са предоставени на 12.02.2016 г. чрез извършените плащания на сумата от 14 059, 92 лв. към Община Смолян и банкови такси; на 15.02.2016 г. – на сумата 28, 20 лв. - плащане към Община Смолян и банкови такси, на 16.02.2016 г. – на сумата 32 693, 91 лв. - плащане към НАП, е налице предварително учредяване на ипотека или предоставяне на заема едновременно с учредяване на ипотеката. Направеният извод от въззивния съд, че поради наличието на предоставени заеми, за които ипотеката е неатакуема по реда на чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ, тя е неатакуема в нейната цялост, тъй като е правно невъзможно частично обявяване на нейната недействителност, е незаконосъобразен. Неделимостта на ипотеката не се прилага по отношение на отделните вземания, когато обезпечава няколко вземания, а по отношение на всяко вземане и по отношение на недвижимия имот. Не могат да се споделят изводите за стопанско единство в случая, тъй като, както и въззивният съд е посочил, вземанията на кредитора са възникнали на основание договори за заем, а сключеният писмен договор от 08.2.2016 г. по чл. 241 ЗЗД урежда отношенията между страните по отношение на всички суми, за които ще бъде сключен договор за заем. Доколкото всяко вземане възниква по отделно, преценката по чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ се прави спрямо всяко едно от тях с оглед датата на възникване на основанията за съществуването му. В случая неправилно е приложена нормата на чл. 646, ал. 6, т. 1 от ТЗ,

която норма предвижда изключение от нормата на чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ и не може да се тълкува разширително. По отношение на вземанията за заем, възникнали на 16.02.2016 г. и на 18.02.2016 г., е налице посоченото изключение и този извод на въззивния съд е правилен.

Предвид горното, ипотеката, обезпечаваша вземанията, възникнали за "Ливия Спа" ЕООД на основание договора за заем от 08.01.2016 г. и с извършените реални плащания на 12.2.2016 г. на 14 059, 92 лв. към Община Смолян и банкови такси; на 15.02.2016 г. – 28, 20 лв. към Община Смолян и банкови такси, на 16.2.2016 г. – 32 693, 91 лв. към НАП, е недействителна относно тези вземания спрямо кредиторите на несъстоятелността, на основание чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ, поради което в тази част решението следва да бъде отменено и искът уважен. В останалата част, относно другите вземания, които са възникнали едновременно и след учредяване на ипотеката, решението като правилно следва да се остави в сила.

19. Уговорените в индивидуалния договор за оказване на болнична помощ договор между РЗОК и изпълнител на медицинска помощ клаузи, съгласно които не се разрешава на изпълнителя да отчита с финансови-отчетни документи дейности, лекарствени продукти или медицински изделия на стойности, надвишаващи стойностите за съответния месец в Приложение № 2, се дава право на възложителя да не извършва плащане на изпълнителя, когато сумите по фактурите и спецификациите надвишават стойностите за съответния месец в Приложение № 2, са нищожни на основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД.

Бюджетът на НЗОК е законово регламентиран като задължителен финансов способ и принцип на финансиране на дейността в областта на болничната медицинска помощ, заплащане чрез системата на задължителното осигуряване. Здравноосигурените лице обаче не са страна по НРД за медицинските дейности, нито по договора за приемане на цени и обеми на медицинската помощ по чл. 55, ал. 2, т. 2 ЗЗО. Те имат право на свободен достъп до медицинска помощ чрез определен по вид, обхват и обем пакет от здравни дейности, както и свободен избор на изпълнител, сключил договор с РЗОК /чл. 4, ал. 1 и чл. 35, т. 1 ЗЗО/, а НЗОК е длъжна да заплаща всички здравни дейности в обхвата на този пакет /чл. 45, ал. 1 ЗЗО/ на съответния изпълнител, предоставил медицинската помощ на здравноосигурените лица.

Чл. 79, ал. 1 ЗЗД

Чл. 86, ал. 1 ЗЗД

Решение № 47 от 19.04.2022 г. на ВКС по т. д. № 418/2021 г., II т. о., докладчик съдията Иванка Ангелова

Допуснато е касационно обжалване на въззивното решение по следния въпрос: Нищожни ли са поради противоречие с императивни правни норми и на основните принципи на задължителното здравно осигуряване клаузите на сключен на основание чл. 59, ал. 1 ЗЗО договор между НЗОК и лечебно заведение – изпълнител на болнична медицинска помощ, с които се ограничава заплащането от НЗОК на извършените и отчетени медицински дейности и вложени медицински изделия до посочените в приложение към договора стойности?

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, като взе предвид оплакванията в жалбата и доводите на страните, с оглед правомощията си по чл. 293 ГПК, приема следното:

За да потвърди отхвърлителното решение съставът на апелативния съд е намерил за установено от фактическа и правна страна следното: Няма спор по валидността на сключените между страните по делото договори: Договор за оказване на болнична помощ по клинични пътеки № 020970/19.02.2015 г., ведно с анекси и споразумения към него, Допълнително споразумение № 42/14.05.2016 г. към Договор за оказване на болнична помощ по клинични пътеки № 020970/19.02.2015 г., ведно с анекси и споразумения към него, Договор за извършване на амбулаторни процедури № 021882/14.06.2016 г., ведно с анекси и споразумения към него, Договор за оказване на болнична помощ по клинични пътеки № 020970/05.05.2017 г., ведно с анекси и споразумения към него и Договор за оказване на болнична помощ по амбулаторни процедури № 021882/05.05.2017 г., ведно с анекс и споразумения към него. По делото не е имало спор, че всички претендирани от ищеца за заплащане суми надвишават стойностите, определени в Приложение № 2 към процесните договори и не касаят заплащане на оказана спешна медицинска помощ, както и че ищецът не е формирал листа на чакащите за периода на действие на договорите. Констатирано е, че НЗОК не е възразявала срещу реалното извършване на претендираните за плащане дейности, като плащанията по тях са отказани, поради надвишаване на определения за лечебното заведение лимит. Обстоятелството дали НЗОК разполага с бюджетен излишък за 2015 г., 2016 г. и 2017 г. е прието за ирелевантно за повдигнатия по делото правен спор, защото нито обосновава, нито отрича задължението на Касата да заплати на ищеца извършената от него болнична помощ, надхвърляща лимита, определен по цени, съгласно договори между НЗОК и БЛС / №РД-НС-01-2 от 29.12.14 г. и др. /, по ред, визиран в самите договори на РЗОК с лечебното заведение и в рамките на стойностите, посочени в приложение № 2 "Стойност на дейностите, медицинските изделия и лекарствени продукти за лечение на злокачествени заболявания, в условията на болнична медицинска помощ" към всеки договор, актуализирани и изменени, съобразно сключените към тях анекси и допълнителни споразумения. Не са споделени аргументите на първоинстанционния съд за изплащане на сумите в случай на установен бюджетен резерв за съответните години, тъй като дали да се изплатят или не е въпрос на преценка на административния орган - НС на НЗОК, разпределител и разпоредител с бюджета на НЗОК, която е в рамките на неподлежащо на съдебен контрол решение по целесъобразност.

След обсъждане на приложимата в случая правна уредба, съставът на апелативния съд е изключил възможността за свободно предоговаряне на предварително предвидените стойности и обеми на пакета здравни услуги, гарантирани от бюджета на НЗОК за всеки отделен изпълнител на болнична медицинска помощ, както и наличие на императивни правила и процедури за промени на вече сключените договори, които изискват вземането на решение от юридическото лице НЗОК, създадено като административен орган, чрез главния му орган за управление – Надзорен съвет, в рамките на разписаната му от закона компетентност и правомощия за оперативна самостоятелност.

От съдържанието на процесните договори било видно, че са сключени на основание чл. 59, ал. 1 ЗЗО и в съответствие с Националните рамкови договори за медицинските дейности между НЗОК и БЛС за 2015 г. и 2017 г., т. е. за тях е приложима разпоредбата на 29, ал. 1, съответно чл. 28, ал. 1 от посочените Национални рамкови договори, според която изпълнителите на медицинска помощ имат право да получат в срок и в пълен размер заплащане на извършените дейности, при условията и по реда на сключения между страните договор. Като общо за всички процесни договори е прието, че те предвиждат задължение за възложителя да заплаща определените във всеки един от тях обеми и цени на извършена отчетена болнична медицинска помощ по клинични пътеки, както и вложените при изпълнение на клинични пътеки медицински изделия до съответните стойности, определени в Списък с медицински изделия, които НЗОК заплаща в условията на болничната медицинска помощ. За неоснователно е намерено

възражението на ищеца за нищожност, поради противоречие с разпоредбата на чл. 52 от Конституцията на България, на клаузите в процесните договори, предвиждащи забрана ищецът да отчита с финансово-отчетни документи дейности /лекарствени продукти/ медицински изделия на стойност, надвишаваща стойностите за съответния месец в приложения № 2 към сключените от него договори, като предвижда възможност за ответника, чрез изпращане до ищеца на известия, да отхвърля заплащането на медицинска дейност по клинични пътеки и медицински изделия, вложени при изпълнение на клинични пътеки, когато те надхвърлят договорените стойности за съответния месец / чл. 42, ал. 1 вр. чл. 27, ал. 1 и чл. 32, ал. 13, т. 6 от Договор № 020970/19.02.15 г. от 2015 г., чл. 35, ал. 12, т. 7, вр. чл. 38 от Договор № 021882/14.05.16 г., чл. 31, ал. 12, т. 7, вр. чл. 37 от Договор № 020970/05.05.17 г. и чл. 35, ал. 12, т. 7, вр. чл. 41 от Договор № 021882/05.05.17 г. /. Изложени са съображения, че оспорените договорни клаузи не ограничават конституционно закрепени граждански права, нито им противоречат, а са разписани в изпълнение на визиран в друг закон / чл. 4 от ЗБНОЗК за съответните години – 2015, 2016 и 2017 г. / механизъм за разпределяне и контрол върху разходването на нормативно определен от държавата бюджет, гарантиращ осъществяването на правата на гражданите по чл. 52 от Конституцията. Прието е, че горните клаузи не са нищожни и поради противоречие с добрите нрави, т. к. не ги накърняват.

Неоснователността на претенциите за главници е обусловила извод за неоснователност на акцесорните претенции по чл. 86 ЗЗД.

По въпроса, по който атакуваното решение е допуснато до касационно обжалване, е формирана съдебна практика по реда на чл. 290 ГПК, обективирана в Решение № 169 от 16.02.2021 г. на ВКС по т. д. № 1916/2019 г., II т. о., с което по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК е отговорено, че уговорените в индивидуалния договор за оказване на болнична помощ договор между РЗОК и изпълнител на медицинска помощ клаузи, съгласно които не се разрешава на изпълнителя да отчита с финансово-отчетни документи дейности, лекарствени продукти или медицински изделия на стойности, надвишаващи стойностите за съответния месец в Приложение № 2, се дава право на възложителя да не извършва плащане на изпълнителя, когато сумите по фактурите и спецификациите надвишават стойностите за съответния месец в Приложение № 2, са нищожни на основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД, като противоречащи на императивни правни норми – чл. 4, ал. 1, чл. 55, ал. 3, т. 2, 5 и 6 ЗЗО /редакция преди изм. с ДВ, бр. 48 от 27.06.2015 г. / и чл. 35, т. 1 /редакция преди изм. с ДВ, бр. 48 от 27.06.2015 г. / във връзка с чл. 26, ал. 2 и чл. 25 ЗЗО. Поради споделяне от настоящия състав на така направения извод, отречената в атакуваното решение неоснователност на възражението за нищожност на спорните клаузи на чл. 42, ал. 1 вр. чл. 27, ал. 1 и чл. 32, ал. 13, т. 6 от Договор № 020970/19.02.15 г. от 2015 г., чл. 35, ал. 12, т. 7, вр. чл. 38 от Договор № 021882/14.05.16 г., чл. 31, ал. 12, т. 7, вр. чл. 37 от Договор № 020970/05.05.17 г. и чл. 35, ал. 12, т. 7, вр. чл. 41 от Договор № 021882/05.05.17 г., с които се налага лимит на платените от Касата медицински дейности, извършени от изпълнител на медицинска помощ, какъвто е касаторът, е неправилно. Изводът, че НЗОК не дължи заплащане на извършена от ищцовото дружество медицинска дейност, макар и над договорените лимити, не кореспондира с поетото от държавата задължение за гарантиране уреденото с чл. 52 от Конституцията и Закона за здравно осигуряване основно право на гражданите на здравно осигуряване, както и реда на неговото финансиране, чрез гарантиран посредством задължителното здравно осигуряване свободен достъп на осигурените лица до медицинска помощ чрез определен по вид, обхват и обем пакет от здравни дейности, както и свободен избор на изпълнител, сключил договор с районна здравноосигурителна каса / чл. 4, ал. 1 ЗЗО/, с конкретизирани в чл. 35, т. 1 от същия закон, в редакцията преди изм. с ДВ, бр. 48 от 27.06.2015 г., обем и обхват на правата на здравноосигурените лица, а именно – да получават медицинска помощ в обхват на основния пакет от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК, да избират

лекар от лечебно заведение за първична медицинска помощ, сключило договор с РЗОК, и на спешна помощ, там където попаднат. При изпълнение на задължението си по чл. 52, ал. 3 от Конституцията за осъществяване закрила на гражданите като публично благо и цел на националната здравна политика държавата разполага с публичен ресурс, който е гарантиран, но ограничен в рамките на бюджета на НЗОК, осигуряващ присъщия за задължителното здравно осигуряване пакет от здравни дейности, определен на база годишната стойност на разходите за видовете медицинска помощ / чл. 22 ЗЗО/. За непредвидени и неотложни разходи задължително се предвижда резерв, от който се плащат и разходи в случай на значителни отклонения от равномерно разходване на средствата за здравноосигурителни плащания /чл. 25 и чл. 26, ал. 2 ЗЗО/.

Бюджетът на НЗОК е законово регламентиран като задължителен финансов способ и принцип на финансиране на дейността в областта на болничната медицинска помощ, заплащане чрез системата на задължителното осигуряване. Здравноосигурените лице обаче не са страна по НРД за медицинските дейности, нито по договора за приемане на цени и обеми на медицинската помощ по чл. 55, ал. 2, т. 2 ЗЗО. Те имат право на свободен достъп до медицинска помощ чрез определен по вид, обхват и обем пакет от здравни дейности, както и свободен избор на изпълнител, сключил договор с РЗОК /чл. 4, ал. 1 и чл. 35, т. 1 ЗЗО/, а НЗОК е длъжна да заплаща всички здравни дейности в обхвата на този пакет /чл. 45, ал. 1 ЗЗО/ на съответния изпълнител, предоставил медицинската помощ на здравноосигурените лица. В случай, че общата стойност на извършените от всички изпълнители дейности не надхвърля бюджета на НЗОК за съответната година, включително резерва, предвиден в него, липсва основание да се откаже плащане на надлимитната дейност за съответния месец на конкретния изпълнител. Здравноосигурените лица, на които е престирана медицинска помощ над стойностите по Приложение № 2 за съответния месец, биха я получили през същия месец при избор на друг изпълнител на медицинска помощ, ненадхвърлил лимита на хоспитализация, или в по-късен момент през същата година при включването им в листата на чакащите. Във всеки от посочените случаи се дължи плащане от бюджета на НЗОК за предоставената медицинска помощ, доколкото извършените дейности са в обхвата на гарантирания пакет здравни дейности, като НС на НЗОК има възможност да приеме решение за изменение и корекция на определените прогнозни бюджетни средства на съответните РЗОК и изпълнителите на медицинска помощ на основание чл. 26, ал. 2 ЗЗО. Предоставянето на своевременна и качествена медицинска помощ от страна на избрания от здравноосигуреното лице изпълнител на медицинска помощ в превишение на установената месечна или тримесечна бюджетна рамка за съответната година не представлява неизпълнение на задълженията на изпълнителя на медицинска помощ по сключения между него и РЗОК индивидуален договор с последица отхвърляне заплащането на извършената дейност.

По правилността на въззивното решение:

Въз основа на събраните доказателства и становища на страните обосновани са изводите на въззивната инстанция, че в качеството на изпълнител на медицинска помощ "Аджибадем Сити Клиник Многопрофилна болница за активно лечение Токуда" ЕАД е сключил индивидуални Договори за оказване на болнична помощ по клинични пътеки № 020970/19.02.2015 г., ведно с анекси и споразумения към него, Допълнително споразумение № 42/14.05.2016 г. към Договор за оказване на болнична помощ по клинични пътеки № 020970/19.02.2015 г., ведно с анекси и споразумения към него, Договор за извършване на амбулаторни процедури № 021882/14.06.2016 г., ведно с анекси и споразумения към него, Договор за оказване на болнична помощ по клинични пътеки № 020970/05.05.2017 г., ведно с анекси и споразумения към него и Договор за оказване на болнична помощ по амбулаторни процедури № 021882/05.05.2017 г., ведно с анекс и споразумения към него, в които страните са уговорили задължение на НЗОК да заплаща

извършената и отчетена медицинска помощ на болница в срок до 30-то число на месеца, следващ отчетния.

Правилно с оглед липсата на спор между страните въззивният състав е посочил, че всички претендирани от ищеца за заплащане суми надвишават стойностите, определени в Приложение № 2 към процесните договори и не касаят заплащане на оказана спешна медицинска помощ, както и че НЗОК не е възразявала срещу реалното извършване на претендираните за плащане дейности, като плащанията по тях са отказани, поради надвишаване на определения за лечебното заведение лимит.

За да потвърди отхвърлителното решение, съставът на апелативния съд след като не е споделил аргументите на окръжния съд, че заплащането на претендираните суми е в зависимост от наличието на бюджетен резерв, е приел за ирелевантно наличието на бюджетен излишък за процесните 2015 г., 2016 г. и 2017 г., поради предоставена на административния орган - НС на НЗОК компетентност да преценява по целесъобразност дали да се изплатят или не извършените от ищцовото дружество разходи за извършена медицинска дейност, надхвърлящи договорните лимити. За да направи този извод, решаващият съд неправилно се е позовал на § 1 от ПЗР на ЗБНЗОК за 2015 г., аналогичен и за 2016 г. и 2017 г., според който изпълнението на приходите от здравноосигурителни вноски и неданъчни приходи над сумата на трансфера по чл. 1, ал. 1, ред 2 може да се ползва като източник за допълнителни здравноосигурителни плащания над утвърдените разходи и предоставени трансфери по бюджета на НЗОК по ред, определен от Надзорния съвет на НЗОК. Посочената разпоредба урежда компетентността на административния орган, разпоредител на бюджетни средства, да преценява в рамките на оперативната си самостоятелност реда и начина за разходване на приходите от посоченото изпълнение. Такава компетентност законът не е уредил в случай на необходимост от заплащане на извършени над лимита по индивидуалните договори разходи за медицинска помощ, като направената аналогия е незаконосъобразна, поради същественото различие в предмета на регулация. В съответствие с гореизложеното, НЗОК дължи надхвърлящото договорения лимит плащане, условие за което е извършените от лечебното заведение дейности да са в обхвата на гарантирания пакет здравни дейности, каквото в случая е налице, като правомощията в този случай на НС на НЗОК е да приеме решение за изменение и корекция на определените прогнозни бюджетни средства на съответните РЗОК и изпълнителите на медицинска помощ на основание чл. 26, ал. 2 ЗЗО.

Приетата нищожност на посочените клаузи, забраняващи на изпълнителя да отчита с финансови-отчетни документи дейности, лекарствени продукти и медицински изделия на стойности, надвишаващи стойностите за съответния месец в Приложение № 2, и установеното по делото реално извършване на медицинските дейности и разходи за лекарствени продукти и медицински изделия, попадащи в обхвата на гарантирания пакет здравни дейности, неоспорени по стойности, обуславя извод за основателност на претенциите в останалата, непрекрата с Определение № 86/14.04.2021 г. част, предмет на касационното производство.